

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

RIGORÓZNÍ PRÁCE

**Odpovědnost a náhrada škody ve sportu se zaměřením na
sjezdové lyžování**

**Liability and Compensation of Damages in Sport, with a Focus
on Downhill Skiing**

Konzultant: Doc. JUDr. Josef Salač Ph.D.

Zpracovatel: Mgr. Kateřina Šindlerová

srpen 2008

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracovala samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

„Krásnější než hory jsou jen hory, kde jsem ještě nebyl.“

Vladimír Vysockij

1	ÚVOD.....	7
2	ODPOVĚDNOST A NÁHRADA ŠKODY V ČESKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVĚ.....	10
2.1	ODPOVĚDNOST DLE OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU.....	11
2.2	PODMÍNKY PRO VZNIK ODPOVĚDNOSTI	12
2.3	PRÁVNÍ POVINNOST	12
2.3.1	PŘEDPOKLADY VZNIKU PRÁVNÍ POVINNOSTI.....	13
2.3.2	POTŘEBA	13
2.3.3	ZÁJEM.....	13
2.3.4	NUTNOST KAUZÁLNÍ	15
2.3.5	PRÁVNÍ NUTNOST	16
2.3.6	VZTAH POVINNOSTI A PRÁVNÍ NUTNOSTI	16
2.3.7	VZNIK PRÁVNÍ POVINNOSTI.....	16
2.3.8	VZNIK PRÁVNÍ POVINNOSTI NA ZÁKLADĚ ZÁKONA – POVINNOST OBJEKTIVNÍ	16
2.3.9	VZNIK PRÁVNÍ POVINNOSTI NA ZÁKLADĚ PRVNÍ SKUTEČNOSTI – POVINNOST SUBJEKTIVNÍ.....	17
2.3.10	PRÁVNÍ SKUTEČNOSTI	17
2.3.11	KONSTITUTIVNÍ ROZHODNUTÍ ORGÁNU	18
2.3.12	UDÁLOST	18
2.3.13	PRÁVNÍ ÚKON.....	19
2.3.14	PROTIPRÁVNÍ ÚKON	19
2.3.15	ZAMĚŘENÍ POVINNOSTI.....	20
2.3.16	RELATIVNÍ POVINNOST	20
2.3.17	ABSOLUTNÍ POVINNOST	20
2.4	PORUŠENÍ PRÁVNÍ POVINNOSTI	21
2.4.1	GENERÁLNÍ PREVENČNÍ POVINNOST	21
2.4.2	ROVINY GENERÁLNÍ PREVENČNÍ POVINNOSTI	23
2.4.3	ZÁKLADNÍ ROVINA GENERÁLNÍ PREVENČNÍ POVINNOSTI	23
2.4.4	SPECIÁLNÍ ROVINA GENERÁLNÍ PREVENČNÍ POVINNOSTI	24
2.4.5	SJEDNOCENÍ ROVIN GENERÁLNÍ PREVENČNÍ POVINNOSTI	24
2.4.6	ODPOVĚDNOSTNÍ POVINNOST	26
2.5	ŠKODA.....	27
2.5.1	MATERIÁLNÍ ŠKODA.....	28
2.5.2	ŠKODA SKUTEČNÁ.....	28
2.5.3	UŠLÝ ZISK	28
2.5.4	IMATERIÁLNÍ ŠKODA	29
2.6	PŘÍČINNÁ SOUVISLOST	29
2.6.1	PŘÍČINNÁ SOUVISLOST A TEORIE „CONDITIO SINE QUA NON“	30
2.6.2	PŘÍČINNÁ SOUVISLOST A TEORIE „ADEKVÁTNÍ PŘÍČINNÉ SOUVISLOSTI“	30
2.7	ZAVINĚNÍ.....	31
2.7.1	OBJEKTIVNÍ ODPOVĚDNOST	32
2.7.2	PRINCIPY ODPOVĚDNOSTI	33
2.7.3	PRINCIP PROKAZOVANÉHO ZAVINĚNÍ	33
2.7.4	PRINCIP PRESUMOVANÉHO ZAVINĚNÍ	33
2.7.5	PRINCIP OBJEKTIVNÍ ODPOVĚDNOSTI SE STANOVENÝMI LIBERAČNÍMI DŮVODY	34
2.7.6	PRINCIP OBJEKTIVNÍ ODPOVĚDNOSTI BEZ STANOVENÝCH LIBERAČNÍCH DŮVODŮ ...	34
2.8	OSOBA ODPOVĚDNÁ K NÁHRADĚ ŠKODY	34
2.8.1	ZPŮSOBILOST MÍT PRÁVA A POVINNOSTI FYZICKÉ OSOBY	35
2.8.2	ZPŮSOBILOST K PRÁVNÍM ÚKONŮM FYZICKÉ OSOBY	35
2.8.3	ZPŮSOBILOST K PRÁVNÍM ÚKONŮM NEZLETILÝCH.....	35

2.8.4	ZPŮSOBILOST NABÝVAT PRÁVA A POVINNOSTI PRÁVNICKÉ OSOBY	35
2.8.5	OKOLNOSTI VYLUČUJÍCÍ PROTIPRÁVNOST	35
2.8.6	VÝKON PRÁVA NEBO PLNĚNÍ POVINNOSTI	36
2.8.7	SVĚPOMOCNÉ JEDNÁNÍ	37
2.8.8	KRAJNÍ NOUZE	37
2.8.9	NUTNÁ OBRANA	38
2.8.10	INSTITUT KRAJNÍ NOUZE VERSUS NUTNÁ OBRANA	38
2.8.11	SVOLENÍ POŠKOZENÉHO	39
2.9	NÁHRADA ŠKODY	40
2.9.1	NÁHRADA ŠKODY DE LEGE LATA	40
2.9.2	SPOLEČNÁ ODPOVĚDNOST A NÁHRADA ŠKODY	42
2.9.3	VLIV ZAVINĚNÍ POŠKOZENÉHO NA NÁHRADU ŠKODY	43
2.9.4	ZPŮSOB NÁHRADY ŠKODY U MATERIÁLNÍ ŠKODY	43
2.9.5	ROZSAH NÁHRADY MATERIÁLNÍ ŠKODY	44
2.9.6	ZPŮSOB NÁHRADY ŠKODY U IMATERIÁLNÍ ŠKODY	45
2.9.7	ROZSAH NÁHRADY IMATERIÁLNÍ ŠKODY	45
2.9.8	IMATERIÁLNÍ ŠKODA SOUVISEJÍCÍ S POŠKOZENÍM ZDRAVÍ ČI SMRTÍ POŠKOZENÉHO	45

3 VZTAH SPORT A PRÁVA **46**

3.1	SPORTOVNÍ PRAVIDLO	48
3.2	NEPSANÁ SPORTOVNÍ PRAVIDLA	49
3.2.1	SPORTOVNÍ ZVYKLOSTI	49
3.2.2	PRAVIDLA FAIR PLAY	49
3.2.3	SPORTOVNÍ OBYČEJE	50
3.3	PSANÁ SPORTOVNÍ PRAVIDLA	50
3.3.1	SPORTOVNÍ REGULE	51
3.3.2	SPORTOVNÍ POŘÁDKY	51
3.3.3	SPORTOVNÍ PŘEDPISY	52
3.4	VZTAH PROTIPRÁVNOSTI VE SPORTU A SPORTOVNÍHO PRAVIDLA	52
3.5	SPORTOVNÍ DELIKT	53
3.6	PŘIMĚŘENÁ MÍRA RIZIKA VE SPORTU	54
3.7	POJEM SPORTU V PRÁVNÍCH PŘEDPISECH	54

4 ČESKÝ A SLOVENSKÝ VÝVOJ VZTAHU SPORTU A PRÁVA **56**

4.1	SPORT A ÚSTAVNÍ VÝVOJ ČESKÝ A SLOVENSKÝ	56
4.2	ZÁKONNÁ ÚPRAVA SPORTU V ČESKÉM A SLOVENSKÉM PRÁVU DO ROKU 1990	59
4.2.1	OBDOBÍ I. REPUBLIKY	59
4.2.2	POVÁLEČNÝ VÝVOJ	60
4.2.3	VÝVOJ V LETECH 1990 DO SOUČASNOSTI	61
4.3	SPORT A PRÁVO V EVROPĚ PO II. SVĚTOVÉ VÁLCE	62
4.4	EVROPSKÁ CHARTA SPORTU PRO VŠECHNY	63
4.5	MEZINÁRODNÍ CHARTA TĚLESNÉ VÝCHOVY A SPORTU	63
4.6	EVROPSKÁ CHARTA SPORTU	63
4.7	VÝVOJ EVROPSKÉ UNIE VE VZTAHU SPORTU A PRÁVA	64

5 PRAKTICKÁ ČÁST – ČESKÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA **65**

5.1	ČESKÁ REPUBLIKA A ROZHODOVÁNÍ SOUDŮ OHLEDNĚ OTÁZEK SPORTU	65
5.2	GENERÁLNÍ PREVENČNÍ POVINNOST V PRAXI	66
5.3	PRAVIDLA PRO LYŽAŘE MEZINÁRODNÍ LYŽAŘSKÉ FEDERACE (FIS)	69

5.4	PRAVIDLA PRO LYŽAŘE MEZINÁRODNÍ LYŽAŘSKÉ FEDERACE (FIS) A GENERÁLNÍ PREVENČNÍ POVINNOST	70
5.5	POUŽITÍ LYŽAŘSKÝCH PRAVIDEL FIS	71
5.6	CARVING A GENERÁLNÍ PREVENČNÍ POVINNOST	73
5.7	PŘÍČINNÁ SOUVISLOST A VÍCE PŘÍČIN.....	76
5.8	PŘÍČINNÁ SOUVISLOST A NÁSLEDEK VZNIKLÝ Z JINÉHO PRÁVNÍHO DŮVODU	77
5.9	PŘÍČINNÁ SOUVISLOST A DOVRŠENÍ PŘEDCHOZÍHO NEPŘÍZNIVÉHO STAVU	77
5.10	ODPOVĚDNOST ZA ZAVAZADLO PŘEPRAVOVANÉ MIMO DISPOZICI LYŽAŘE.....	79
5.11	ODPOVĚDNOST ZA NEUPRAVENÉ CHODNÍKY V BLÍZKOSTI SJEZDOVÝCH TRATÍ	80
5.12	ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU ZPŮSOBENOU NEZLETILÝMI A OSOBAMI STIŽENÝMI DUŠEVNÍ PORUCHOU	81
5.13	ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU ZPŮSOBENOU PROVOZEM DOPRAVNÍCH PROSTŘEDKŮ ..	85
5.14	ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU NA VNESENÝCH NEBO ODLOŽENÝCH VĚCECH	89
5.15	NÁHRADA ZA ZTÍŽENÉ SPOLEČENSKÉ UPLATNĚNÍ.....	89
5.16	SPOLUZAVINĚNÍ POŠKOZENÉHO.....	93
5.17	PRÁVNÍ PRAXE A NUTNÁ OBRANA.....	95

6 ODPOVĚDNOSTI A NÁHRADY ŠKODY V RAKOUSKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVĚ

6.1	PODMÍNKY VZNIKU ODPOVĚDNOSTI V RAKOUSKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVĚ.....	96
6.2	GENERÁLNÍ KLAUZULE SUBJEKTIVNÍ ODPOVĚDNOSTI V RAKOUSKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVĚ	97
6.3	GENERÁLNÍ KLAUZULE OBJEKTIVNÍ ODPOVĚDNOSTI V RAKOUSKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVĚ 97	
6.4	PROTIPRÁVNOST DLE RAKOUSKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY	98
6.5	PORUŠENÍ OCHRANNÉHO ÚČELU NORMY V RAKOUSKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVĚ	98
6.6	PŘÍČINNÁ SOUVISLOST V RAKOUSKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVĚ	99
6.7	ZAVINĚNÍ V RAKOUSKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVĚ	99
6.8	OSOBA ODPOVĚDNÁ K NÁHRADĚ ŠKODY DLE RAKOUSKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY	100
6.9	OKOLNOSTI VYLUČUJÍCÍ PROTIPRÁVNOST V RAKOUSKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVĚ.....	100
6.10	Obsah náhrady škody v rakouské právní úpravě	100
6.11	Druhy náhrady škody v rakouské právní úpravě	101
6.12	Způsob náhrady škody v rakouské právní úpravě	102
6.13	Rozsah náhrady škody v rakouské právní úpravě.....	102
6.14	Výše náhrady škody v rakouské právní úpravě.....	103
6.15	SPOLUZAVINĚNÍ POŠKOZENÉHO V RAKOUSKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVĚ	104
6.16	MODERAČNÍ PRÁVO SOUDU V RAKOUSKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVĚ.....	104

7 PRAKTICKÁ ČÁST – RAKOUSKÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA

7.1	PŘIMĚŘENÁ MÍRA RIZIKA VE SPORTU V RAKOUSKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVĚ	104
7.2	GENERÁLNÍ PREVENČNÍ POVINNOST V PRAXI V RAKOUSKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVĚ.....	105
7.3	PŘÍPUSTNÉ PORUŠENÍ SPORTOVNÍCH PRAVIDEL V PRAXI V RAKOUSKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVĚ	106
7.4	SROVNÁNÍ ČESKÉHO A RAKOUSKÉHO PŘÍSTUPU K ODPOVĚDNOSTI A NÁHRADĚ ŠKODY	108

8 AKTUÁLNÍ OTÁZKY TÝKAJÍCÍ SE ODPOVĚDNOSTI A NÁHRADY ŠKODY VE SPORTU SE ZAMĚŘENÍM NA SPORTOVNÍ LYŽOVÁNÍ

8.1	POVINNOSTI OBČANA ČESKÉ REPUBLIKY PŘI SJEZDOVÉM LYŽOVÁNÍ V ČESKÉ REPUBLICE	110
-----	---	-----

8.2	POVĚDOMÍ ČESKÝCH LYŽAŘŮ O PRÁVNÍCH PŘEDPISECH VZTAHUJÍCÍCH SE K LYŽOVÁNÍ, K ODPOVĚDNOSTI A NÁHRADĚ ŠKODY VE SPORTU.....	116
9	<u>ZÁVĚR.....</u>	<u>124</u>
10	<u>RESUMÉ</u>	<u>127</u>
11	<u>SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY</u>	<u>128</u>

1 Úvod

Tématem rigorózní práce je Odpovědnost a náhrada škody ve sportu se zaměřením na sjezdové lyžování. Vybrala jsem si problematiku málo popsanou, prozkoumanou, pro mě velmi zajímavou. Zkoumaná právní oblast mé požadavky zcela splnila. Sport je specifickou činností člověka a nedílnou součástí jeho života, oblastí zajímavou, přínosnou, překračující limity sebe sama. Rigorózní práce se nejvíce zaměřuje na sjezdové lyžování, které je mi osobně jako sport nejbližší a jehož vztahu k právu bych se chtěla v uvedené materii co nejvíce věnovat. I v budoucnu bych se chtěla oblastí vztahu lyžařských disciplín a práva zabývat. Dle stávající situace právní úprava, která dopadá na lyžaře, se vztahuje i na snowboardisty. Čeští lyžaři a snowboardisté lyžují nejen u nás, ale často využívají blízká zahraniční zimní střediska, nejčastěji rakouská.

Když jsem začínala s opatřováním právních pramenů a podkladů k práci, zjistila jsem, že jich existuje velice poskrovnu. Odborné publikace týkající se sportu a práva jsou spíše ojedinělé a pokud je již problematika zpracována, často je uváděn názor, že sport by měl být regulován a usměrňován co nejméně. Tedy právní úprava sportu často zcela chyběla a nebo byla opomíjena. Situace byla pro mě zajímavá také faktem, že ve velké míře existuje nevědomí na poli práva, které se sportu a situací nastalých dotýká, což mě utvrzovalo v přesvědčení, že je třeba osvětlit problematiku odpovědnosti a náhrady škody ve sportu. V době, kdy právem je regulována již většina oblastí, tak právo dozajista dopadne i na sportovní prostředí.

Cílem práce je osvětlit vztah sportu a práva jasným způsobem, umožnit jednodušší právní uvědomění si pozice osoby provozující sport, ukázat jí hranice, ve kterých by se měla pohybovat, aby nejednala protiprávně, ukázat meze jejích práv a povinností. Proč právě byla zaměřena pozornost na sportovní oblast? Sport nás provází celým životem, což se děje již od dob dávno minulých. Sport doprovázel člověka při jeho každodenním životě již dříve než právo. Právo vzniklo až na určitém stupni společenského vývoje, kdy nastala potřeba regulovat stávající společenské vztahy.

Sport je pojímán jako ušlechtilá činnost důležitá pro plnohodnotný život člověka. Stále častěji je na sport nahlíženo jako na oblast, která by si měla zaslouhovat více pozornosti, aby byla v co nejširší možné míře přístupná každé osobě, aby byla právně upravena tak, aby jedinci měli ze sportu co největší užitek. K rozvoji sportu v jednotlivých státech dochází v období, kdy není třeba řešit základní existenční problémy. Nalézá se zde prostor pro stanovení jeho postavení, přínosů a uvědomění si jeho významu. Takovou situaci zažívá sport jak u nás, tak i jinde ve světě. Důležitou funkci plní sport i v rámci Evropské unie, což dosvědčuje výrok Jaime Andreau, vedoucího oddělení pro sport Generálního ředitelství Evropské unie pro vzdělávání a kulturu, na konferenci s názvem „Evropské křižovatky: Sport – hlavní cesta k demokracii“¹, kdy uvedl: „Kluby a sportovní federace jsou součástí demokracie – jsou-li správně využívány, stává se sport dobrou školou demokracie. Sport je příležitostí naučit se chování v kolektivu, příležitostí posilovat individuální i kolektivní schopnosti. Sport sám o sobě může fungovat jako zprostředkovatel, může pomoci dát dohromady různé kultury 25 členských států nově rozšířené Evropské unie.“

Oblast vztahů odpovědnosti a náhrady škody ve sportu je velmi široká. Každý institut by si zasloužil široké pojetí ve vztahu ke sportu. Cílem práce ovšem není uvedení vyčerpávající problematiky jednotlivých institutů, ale je učinit ucelený právní přehled pro osobu sportovce, zejména lyžaře či

¹ Sakáčová, Z. Šport a právo. International Scientific Conference „Sport and Quality of Life“, Brno: 11.11.2005

snowboardisty, který se při provozování sportu setká s odpovědností a náhradou škody. Měla by přinést přehled pro osobu vykonávající sport ohledně jejích práv a povinností, upozornit, na jaké situace si dát pozor, a předejít nechtěným právním následkům, které by mohly vzniknout díky nevědomosti na poli sportu a práva.

S ohledem na uvedený cíl je rigorózní práce členěna do samostatných částí, které se mohou jevit jako neprovázané, avšak jejich uvedení je nezbytné pro celkové ujasnění pojetí zkoumané problematiky, kdy spojením jednotlivých částí získáme ucelený pohled na odpovědnost a náhradu škody ve sportu. Vlastní text je členěn do osmi větších celků. Celky se zabývají instituty odpovědnosti a náhrady škody v české právní úpravě s uvedením praktických případů; vztahem sportu a práva; historickým vývojem sportu v právní úpravě; odpovědnosti a náhrady škody v rakouské právní úpravě s uvedením praktických případů, porovnáním české a rakouské úpravy institutů odpovědnosti a náhrady škody a aktuálními otázkami týkajícími se odpovědnosti a náhrady škody ve sportu se zaměřením na sportovní lyžování. Členění bylo zvoleno tak, aby díky pochopení základních pojmů a situací mohly být vyvozeny závěry podstatné pro tuto práci a přinášející odpovědi na otázky, jak postihnout odpovědnost a náhradu škody ve sportu. Srovnání s relevantní rakouskou právní úpravou se jeví jako velmi vhodné, neboť v době rozvoje Evropské unie by již bylo dle mého názoru nedostačující nesrovnání zkoumaných institutů s právní úpravou jiné evropské země.

Rakouská právní úprava byla k porovnání vybrána z důvodu společných právních základů občanského práva a přilehlé polohy k České republice, kvůli které se čeští sportovci do Rakouska často vydávají, a osvětlení tamní právní úpravy může být pro předcházení škodám přínosné.

Velká část rigorózní práce je věnována praktickým případům a soudním rozhodnutím. Domnívám se, že jejich zařazení bylo pro ilustraci celkové problematiky nezbytné. Právních úprav týkajících se sportu je

poskrovnu, tedy závěry pro tuto práci vycházely ze soudních rozhodnutí a rozebírání právních situací se vztahem ke sportu. Díky nim bylo možné učinit relevantní závěry a stanovit postupy, jak nastalé či možné nastávající situace řešit.

Podstatnou částí rigorózní práce je i její obrazová příloha č. 1, zařazená pro názorné uvedení příkladů důležitých pro tuto práci, a příloha č. 2, přinášející především soutěžní řád, který jsem tvořila pro potřeby Rychlostních lyžařů, kteří jsou součástí Svazu lyžařů České republiky. Pro tvorbu soutěžního řádu bylo nutné pochopení vztahu odpovědnosti a náhrady škody ve sportu, aby soutěžní řád byl přínosný jak pro pořadatele soutěže, tak pro osoby, které se soutěže budou účastnit, a aby zejména předcházel vzniku možných škod a vymezil hranice odpovědnosti jasným způsobem tak, aby zde nevznikaly pochybnosti a aby každá osoba si mohla být vědoma příslušných rizik a rozhodnout se, zda případnou odpovědnost je ochotna nést, či nikoliv.

Metodologie této práce je založena především na metodě analytické spolu s metodou interpretační s cílem vyložit smysl textu právní normy a porozumět její podstatě. Další klíčovou metodou je metoda hodnocení zjištěných právních skutečností, jejímž předpokladem je komparace historická a mezinárodní, spočívající v porovnávání přístupů k řešení odpovědnosti a náhrady škody. Studium odborné literatury a studium judikatury je neposledním nástrojem, kterým je zpracování této problematiky realizováno.

2 Odpovědnost a náhrada škody v české právní úpravě

Ať již se podle názvu může zdát, že se jedná o dva právní instituty naprosto odlišné, existuje mezi nimi úzká spojitost. Nelze sice říci, že jeden bez druhého by nemohl existovat, avšak jeden bez druhého by částečně postrádal smysl, i když tento fakt je markantnější, pokud bychom si měli představit institut náhrady škody bez vazby na odpovědnost.

I v této mé rigorózní práci bude souvislost mezi těmito instituty brána v úvahu a jejich výklad nebude izolovaný, ale bude právě poukazovat na vazby mezi nimi a na jejich důsledky.

Právě vazby a jejich nacházení mezi těmito instituty budou velmi podstatné. Zprvu je potřeba si tyto vazby „představit“ na běžných situacích, od kterých se pak dostaneme k vazbám a těmto institutům, které budou zasazeny do prostředí sportu. Již Jan Ámos Komenský pravil, že se má postupovat od jednoduchého ke složitějšímu, tak i v této práci tato zásada bude dodržena. Tímto v žádném případě nechci tvrdit, že právní instituty odpovědnosti a náhrady škody jsou instituty jednoduchými, jejichž výklad je bezproblémový a jasný.

Sice pojem „odpovědnost“ a „náhrada škody“ je mezi laickou veřejností rozšířen, avšak málokdo, nezabývající se profesionálně oblastí práva je schopen je přesně definovat a vymezit jejich hranice.

Již dávno bylo řečeno a dodnes se jako vtip o právnících traduje, že pokud se potkají dva právníci, nebudou mít na jednu problematiku dva názory, ale názory tři. Tento vtip ukazuje, jak je právo mezi veřejností někdy bráno jako nejasné a nejednotné. Proto je možné usuzovat, že právě tyto zdánlivě známé a zažité instituty budou výkladově činit problémy. Ale v tomto je přece právo krásné. Mohlo by zde být nazváno i jakýmsi „pacientem“, bez ironie faktu, že někdy opravdu se být „nemocné“ zdá. Právník k němu přistupuje jako k pacientovi, o kterém na první pohled neví, co se v něm skrývá, a zprvu zdánlivá banalita může dorůst velkých rozměrů. Stejně tak může tato situace nastat s výkladem na první pohled jednoduchých institutů. Vzhledem k tomu, že tato práce má být zaměřena na odpovědnost a náhradu škody ve sportu, je třeba se s těmito instituty seznámit blíže.

2.1 Odpovědnost dle Občanského zákoníku

V této práci se budeme zabývat odpovědností, která je upravena zákonem č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník, neboť cílem této práce je ukázat jak příslušné teoretické, tak praktické právní případy týkající se sjezdového

lyžování, což bude zaměřeno především z pozice osoby fyzické - lyžaře. Samozřejmě by bylo možné, aby byl zvolen na určité situace ve sjezdovém lyžování a sportu režim obchodního práva, ale tímto se tato práce zabývat nebude, neboť chce prozkoumat a osvětlit problematiku, která bude pro sportovce - lyžaře nejtypičtější, praktická a převažující nad jinými. Bude se převážně jednat o osoby lyžařů, kteří se při své sportovní činnosti s odpovědností a případnou náhradou škody setkají v běžném životě a v určitých situacích.

Současná právní úprava odpovědnosti za škodu se nalézá v § 420 Občanského zákoníku, který stanoví:

„(1) Každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti.

(2) Škoda je způsobena právnickou osobou, anebo fyzickou osobou, když byla způsobena při jejich činnosti těmi, které k této činnosti použili. Tyto osoby samy za škodu takto způsobenou podle tohoto zákona neodpovídají; jejich odpovědnost podle pracovněprávních předpisů není tím dotčena.

(3) Odpovědnosti se zproští ten, kdo prokáže, že škodu nezavinil.“

Toto výše uvedené ustanovení se použije všude tam, kde je třeba obecně upravit odpovědnost fyzických a právnických osob, pokud se nepoužije úprava zvláštní. Zvláštní úpravu můžeme nalézt ať již v Občanském zákoníku, tak v zákonech jiných. Ustanovení výše uvedená jsou obecné povahy, jsou subsidiární k jakýmkoliv jiným úpravám odpovědnosti.

2.2 Podmínky pro vznik odpovědnosti

K tomu, aby došlo ke vzniku odpovědnosti, je zapotřebí, aby nastalo k porušení právní povinnosti, vzniku škody, byla zde příčinná souvislost mezi porušením právní povinnosti a škodou, a zavinění. Již v tomto prvním výkladu se setkáváme s řadou pojmů, které si zasluhují bližší vysvětlení.

2.3 Právní povinnost

Pokud bychom v Občanském zákoníku chtěli nalézt definici právní povinnosti, budeme hledat marně. Občanský zákoník tento pojem na více

místech uvádí, ovšem jeho přesného vysvětlení se nedočkáme. Jedná se o to, že zákonodárce znalost předpokládá, ale konkrétní ustanovení vysvětlující povinnost nenajdeme.

„Právní povinnost je spjata se subjektivním právem, a to tak, že povinnost je vždy povinností vůči někomu, a to zpravidla vůči někomu, kdo je oprávněn; přesněji řečeno vůči někomu, kdo má oprávnění té povinnosti odpovídající.“²

Pokud se budeme zabývat v souvislosti s odpovědností porušením právní povinnosti, jedná se o objektivní stav. Posuzuje se objektivně a odděleně od deliktní způsobilosti toho, kdo povinnost porušil. Obsah právní povinnosti je tedy nutnost určitého chování určeného na základě a v souvislosti s právními normami.³

2.3.1 Předpoklady vzniku právní povinnosti

K tomu, aby určitá povinnost vznikla, je třeba, aby ve společnosti existovala určitá potřeba a zájem. Takovéto předpoklady pro vznik povinnosti jsou uvedeny i v citovaném díle Marty Knappové – Povinnost a odpovědnost v občanském právu.

2.3.2 Potřeba

Potřeba je kategorií objektivní, něčím, jehož potřeba je uznávaná více lidmi k dosažení jejich potřeb, či potřeb společnosti, cílů a záměrů. Lidé ve společnosti cítí, že mají určitou potřebu, toto cítění sdílí více lidí, je ve společnosti uznáváno, je o něm povědomí. Z objektivní vzniká potřeba subjektivní, vztahující se ke konkrétnímu jedinci, který si objektivní potřebu uvědomuje, přeje si ji, usiluje o ni, má konkrétní zájem.

2.3.3 Zájem

Zájem je na rozdíl od potřeby záležitostí jednoho jedince. Jedinec sám cítí, že je třeba něčeho dosáhnout. Jedná se o kategorii subjektivní. Může se samozřejmě stát, že jeden a tentýž zájem má více jedinců. Můžeme zde

² Knappová, M. Povinnost a odpovědnost v občanském právu. Praha: Eurolex Bohemia s.r.o., Praha 2003, s. 49

³ Boguszak, J., Čapek, J., Gerloch, A. Teorie práva. Praha: ASPI, 2004, č. 191

hovořit o tom, že pokud více jedinců má tentýž zájem, je zde potřeba. Ovšem tato definice není zcela nejpřesnější. Logicky k potřebě nestačí, aby např. tři jedinci měli tentýž subjektivní zájem a už by se dalo mluvit o potřebě. K tomu, aby zde byla potřeba, je třeba objektivního vědomí. Tedy daná definice nám potřebu přibližuje. Není lehké určit hranici, co ještě je „shlukem“ zájmu jedinců a co již objektivní potřebou. Pro posouzení je nutné rozlišovat, zda pnutí k něčemu pochází od jedince, kdy ten který konkrétní člověk cítí – subjektivně, a nebo zda je toto vědomí obecné, nacházející se v širší rovině. „Zájmy můžeme definovat jako „soustředěné, relativně déletrvající zaměření lidí na uspokojování určitých objektivně vyvolaných potřeb, jejichž uspokojení je buď značně nedostatečné, takže touha po jejich uspokojení stále zaměstnává mysl člověka, nebo jejich uspokojení vyvolává (silou vyvolaných emocí a citů) mimořádnou pozornost a opakující, případně prohlubující se žádost člověka.“⁴

Bez potreby a zájmu si jde asi těžko představit, že by nastal vznik určité povinnosti. Zákonodárci by neupravovali „něco“, co není třeba upravovat. Pokud dochází v zákonodárství k určitým změnám, mělo by se tak dít, a snad se tak i v hodně případech děje, v souvislosti s reakcí na aktuální dění.

S ohledem na výše uvedenou definici pojmu „povinnost“ je třeba tento pojem v oblasti právní ještě více specifikovat.

Pokud se setkáme v právu s povinností, jedná se o nutnost někoho něco konat. Ten, kdo koná, koná tak na základě své vůle, což je velmi podstatné si uvědomit. Může se sám rozhodnout, zda bude dle ní konat či ne. Toto pojetí není zrovna „nejprávníčtější“, ale vystihuje podstatu problému a po jeho pochopení zde bude místo i pro jiné, „uhlazenější“, definice.

To, co se má konat, se zaměřuje do budoucnosti a to vzhledem k tomu, na základě čeho povinnost vznikla. Nutnost donucuje určitou osobu

⁴ O. Šik, O. Ekonomika, zájmy, politika. Praha: NPL, 1962, s. 305

k jednání. Je zde důležité ono jednání, neboť povinnost může směřovat pouze k tomu, co daná osoba může svým jednáním ovlivnit.

Není možné, aby povinnost směřovala k něčemu, co je nemožné, tedy k tomu, co osoba nemůže splnit. Nemožné se zde nevztahuje ke konkrétní osobě, ale objektivně k osobám obecně. Nemožnost se týká všech osob. Nikdo nemůže např. zastavit rotaci Země, tedy takovou povinnost k zastavení nelze nikomu uložit.

Na druhou stranu je zde stav, kdy se určité věci dějí bez přičinění jakékoliv, resp. jakýchkoliv osob. Opět zde budeme tento stav považovat za stav objektivní, netýkající se pouze jedné osoby. Takovýto stav se děje nezávisle na vůli osoby a nastane, ať kdokoliv chce či ne. Osoba nezajistí, že Slunce vyjde. Slunce vyjde nezávisle na její vůli. Osoba se k takové povinnosti – že nechá vyjít Slunce – nemůže platně zavázat.

Osoba jedná na základě toho, že ví, že je nutné, aby takto jednala. Jedná na základě povinnosti, je k jednání povinna.

Kdyby tedy povinnosti nebylo, osoba by k jednání nebyla puzeň vědomím nutnosti. Mohla by sice jednat stejně, ale na základě jiného popudu, třeba, že by tak sama chtěla. „Nevznášela“ by se nad ní povinnost, která by jí k jednání donucovala.

Právní povinnost je „právem uložená míra nutnosti určitého chování“⁵.

2.3.4 Nutnost kauzální

Již výše byl zmíněn pojem „nutnosti“. Je jasné, že pokud se někde vyskytuje nutnost, nutí nějakou osobu k určitému jednání. Kdyby nutnosti nebylo, osoba by nekonala právě tak, jak jí nutnost velí a nebo by tak sice konala, ale ne proto, že je k něčemu nucena, ale proto, protože se tak rozhodla sama. Nutnost tedy ovlivňuje rozhodování osoby, která jedná. Nutnost kauzální je nutností následku vztahu k příčině.⁶

⁵Knappová, M. Odpovědnost za porušení povinností z hospodářských smluv. Právník, 1957, č. 3, s. 205

⁶Knapp, V. Filosofické problémy socialistického práva. Praha: Avademia, 1967, s. 29 a násl.

2.3.5 Právní nutnost

Pojem nutnosti, který nás pro přiblížení se k výkladu právní povinnosti bude zajímat, se naproti výše uvedenému výkladu nutnosti jeví jako institut samostatně stojící, jaksí izolovaný. V tomto pojetí je nutnost chování povinností, jak se chovat, a pokud by se tak nestalo, může být ono „nutné“ vynuceno zákonnými prostředky. Rozsah „nutného“, toho, co může být vynuceno, pokud jedinec se k jeho naplnění nepříčiní dobrovolně, je stanovena právě povinností.

2.3.6 Vztah povinnosti a právní nutnosti

Vidíme, že zde se tyto dva instituty – povinnost a nutnost jaksí překrývají. Pro upřesnění si můžeme představit, že povinnost zde je prvotně, zavazuje osobu k určitému jednání a nutnost je rozsah možnosti donutit osobu k povinnému chování, pokud neučinila tak, jak měla či má učinit.

2.3.7 Vznik právní povinnosti

Právní povinnost může vzniknout na základě zákona a nebo na základě skutečnosti. K tomu, aby povinnost vznikla, nemůže dojít samovolně. Povinnosti nemohou být subjektu ukládány nahodile a bez pravidel. Toto vyplývá i z Listiny základních práv a svobod Čl. 2 odst. 3, ve kterém se mimo jiné stanoví, že nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá. Dále je zde třeba vzít také zřetel na Čl. 4 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, ve kterém se stanoví, že povinnosti mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod. Tedy pouze na základě zákona může vzniknout osobě povinnost.

2.3.8 Vznik právní povinnosti na základě zákona – povinnost objektivní

Pokud ke vzniku povinnosti dojde na základě zákona, tak povinnost vznikne subjektu v okamžiku účinnosti zákona, pokud se na danou osobu vztahuje. Tato povinnost trvá po dobu účinnosti zákona. Příkladem zde může být ustanovení § 415 Občanského zákoníku, ve kterém se stanoví, že každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí. Tato povinnost trvá blíže

neurčeným osobám po dobu účinnosti zákona. Hovoříme zde o povinnosti objektivní.

2.3.9 Vznik právní povinnosti na základě první skutečnosti – povinnost subjektivní

Druhou možností vzniku právní povinnosti je právní skutečnost. Z uvedeného se může zdát, že právní povinnost zde nastane nezávisle na zákoně. Takto to ovšem není. Povinnost sice vznikne v souvislosti se skutečností, ale zákon zde stanoví hranice nutnosti, která pro osobu vznikne, pokud nastane určitá skutečnost. Tedy nejdříve je zde potřeba, aby existoval zákon. Zákon vymezí hranice nutnosti, které se uplatní, když nastane určitá – jím definovaná skutečnost. Povinnost zde vzniká pouze určité osobě a to té, které se týká skutečnost. Hovoříme zde o povinnosti subjektivní. Tato není nezávislá na povinnosti objektivní. Musí jí předcházet, aby subjektivní povinnost mohla vzniknout. Subjektivní povinnost si z objektivní musí vzít určité hranice, aby se vymezila a aby vznikla vůči konkrétní osobě v konkrétním rozsahu.

2.3.10 Právní skutečnosti

„Aplikací obecných poznatků lze konstatovat, že občanskoprávní skutečnosti jsou takovými právními skutečnostmi (společenskými a přírodními jevy), s nimiž normy občanského práva spojují vznik, změnu nebo zánik občanskoprávních vztahů (práv a povinností).“⁷

Mezi právní skutečnosti, dle třídění v díle uvedeném v předchozí poznámce, na základě kterých může vzniknout právní povinnost, náleží:

- rozhodnutí státních orgánů,
- právní úkon,
- protiprávní úkon,
- vytvoření věci nebo díla,

⁷ Fiala, J. a kol. Občanské právo hmotné. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 23

- stav,
- událost.

K jednotlivým skutečnostem budou uvedeny pouze stručné základní údaje, neboť jejich podrobný výklad by šel nad rámec této práce.

2.3.11 Konstitutivní rozhodnutí orgánu

Tato právní skutečnost není z hlediska této práce podstatná, tedy její výklad bude pouze omezený. Jak z nadpisu vyplývá, jedná se o rozhodnutí konstitutivní, které s sebou nese určité účinky, vytváří vznik, změnu či zánik toho, co doposud před vydáním konstitutivního rozhodnutí neexistovalo. Toto rozhodnutí vydává orgán, který má k tomuto pravomoc.

2.3.12 Událost

Jedná se o objektivní skutečnost, s kterou právo spojuje právní následky. Události nezávisí na chování člověka či na jeho vůli. Události můžeme dělit na předvídatelné a nepředvídatelné. Dalším dělením je dělení na odvratitelné a neodvratitelné. Domnívám se, že vzhledem ke zřejmosti názvů v uvedeném dělení není třeba jednotlivé pojmy vysvětlovat. Dalším dělením událostí je dělení na absolutní a relativní události. U absolutních událostí se na právních následcích skutečnosti vůbec lidské chování či vůle nepodílely. U relativních událostí zde lidské chování a vůle určitou roli má. Tímto ovšem nepopíráme, co bylo napsáno na začátku výkladu o událostech. V případě relativních událostí se jedná o události vyvolané činností člověka, ale vystupující nezávisle na příčinách, které ji vyvolaly (smrt člověka způsobená vraždou).

Událost pro tuto práci bude mít význam, neboť vzhledem k určení odpovědnosti bude podstatné, zda určitý stav nenastal v důsledku události a zda se osoba na této události podílela, či ne.

2.3.13 Právní úkon

Právní úkon je dle ustanovení § 34 Občanského zákoníku projev vůle směřující zejména ke vzniku, změně nebo zániku těch práv nebo povinností, které právní předpisy s takovým projevem spojují. Pro naši potřebu je zde důležité, že díky právnímu úkonu mohou vzniknout povinnosti, které objektivní právo předpokládá. Jedná se o projev vůle, tedy subjekt, který jej činí, musí nějakým způsobem jednat, ať již komisivně, či omisivně.

2.3.14 Protiprávní úkon

Protiprávnost je objektivní vztah, který se nachází mimo vědomí a vůli osoby, která jedná. Tento fakt, že se jedná o protiprávnost, je daný. Osoba, která jedná, jedná v rozporu s objektivním právem. V jednání určité osoby je nerozlučně spjata jeho vnitřní a vnější stránka. Úkon je projev lidské vůle navenek. Není možné tyto dvě stránky od sebe oddělovat. V jednání určitého subjektu je nerozlučně spjata jeho vnější a vnitřní stránka. Úkon je projevem lidské vůle navenek.⁸ Za jednání se nepovažuje nikdy pouhá myšlenka, nebo představa jednání, či vůle navenek neprojevená. Není tedy protiprávní myšlenka, která nebyla uskutečněna.

K tomu, abychom zjistili, zda nějaké jednání je protiprávní, je třeba jej porovnávat s objektivním právem. Pokud naše jednání bude aktivní (komisivní protiprávní úkon), tak porušení povinnosti se můžeme dopustit tak, že porušíme naši povinnost, která nám vyplývá ze zákona, nebo z jiné právní skutečnosti, např. ze smlouvy. Osoba konala, čímž porušila povinnost jí danou. Pokud naše jednání nebude aktivní (omisivní protiprávní úkon), bude tedy pasivní, tedy že určité jednání opomeneme, nastane protiprávní úkon v důsledku našeho nejednání. Nejsme za takovéto opominutí odpovědni vždy. Odpovědni budeme pouze v případě, pokud jsme k chování, které jsme opominuli, byli povinni. Protiprávnost se nepředpokládá, poškozený bude mít povinnost ji dokazovat.

⁸ Holub, M., Fiala, J., Bičovský J. Občanský zákoník: Poznámkové vydání s judikaturou a novou literaturou. Praha: Linde, 2003, s. 295

Vyvstává zde otázka, proč se nezabývat protiprávností vzhledem k subjektivnímu právu. Toto je samozřejmě namístě, ovšem fakt, že určitý úkon je v rozporu se subjektivním právem, zakládá sice protiprávnost, ovšem k určení protiprávnosti stačí rozpor s právem objektivním. V případě ohrožení zde např. rozpor s právem subjektivním není, ovšem s právem objektivním ano. Ve vztahu k právu subjektivnímu je vhodnější se zabývat otázkou újmy, zda ta již konkrétnímu subjektu vznikla.

2.3.15 Zaměření povinnosti

Po vzniku právní povinnosti je důležité si uvědomit její zaměření.

2.3.16 Relativní povinnost

Povinnost může být určena pro konkrétního jedince, děje se tak např. tam, kde povinnost vzniká na základě právního úkonu. Jedinec díky právnímu úkonu má povinnost, která se týká pouze jeho osoby a nikdo jiný k jejímu splnění není povinen. Také pouze tato osoba může porušení povinnosti způsobit.

2.3.17 Absolutní povinnost

Povinnost ovšem také může být určena pro nekonkrétní jedince. Povinnost může vzniknout na základě zákona, kdy každý si má počínat tak, aby nedocházelo ke škodám. Tedy adresátem je zde každá osoba, na kterou se vztahuje Občanský zákoník. Teprve tím, že někdo uloženou povinnost poruší, stane se tato právní povinnost zaměřená. Jsou zde dva kroky k zaměření povinnosti ke konkrétnímu jedinci. Nejprve obecná povinnost neurčitá. Následně její porušení a určení konkrétního adresáta. Pokud by k určení konkrétního adresáta nedošlo, nemohlo by zde dojít ani k odpovědnosti, neboť by zde nebyla osoba, která by danou povinnost porušila. V této situaci by se odpovědnost jakoby vztahovala na všechny, což je nepřípustné, neboť současná právní úprava kolektivní odpovědnost nezná.

2.4 Porušení právní povinnosti

Jak již bylo výše uvedeno, porušení povinnosti je jednou z podmínek vzniku odpovědnosti. V předchozích částech bylo uvedeno, jak taková právní povinnost vzniká. Tady se budeme zabývat tím, jak dojde k jejímu porušení. K porušení právní povinnosti může dojít jak v důsledku konání, tak v důsledku nekonání. V případě konání není konáno tak, jak ukládá právní povinnost. V případě nekonání zde nedochází k uspokojení právní povinnosti. Porušení právní povinnosti je objektivní vztah. Musíme se vždy ptát, zda byla porušena právní povinnost.

Na základě porušení právní povinnosti a v důsledku tohoto porušení, či ohrožení právního vztahu může vzniknout odpovědnost. Do doby, než k porušení dojde, je zde pouze právní povinnost. Nelze, aby odpovědnost splynula s původní právní povinností.⁹

K porušení právní povinnosti může dojít zejména následujícími způsoby:

- porušením obecně závazných právních předpisů,
- porušením jiných předpisů, které měl škůdce zachovávat,
- porušením povinností vyplývajících ze smluv či jiných právních úkonů,
- zanedbáním povinnosti předcházet škodám.

„Porušení občanskoprávní povinnosti je právně relevantní úkon. Je to protiprávní úkon, který spolu se zaviněním nebo někdy (v případech zákonem výslovně stanovených) nezávisle na zavinění působí vznik povinnosti resp. jiného právního následku (např. neplatnost právního úkonu).“¹⁰

2.4.1 Generální prevenční povinnost

Tato povinnost může být řazena mezi jiné povinnosti, které je možné porušit, a na základě tohoto vznikne odpovědnost. Generální prevenční

⁹ Švestka, J. Odpovědnost za škodu podle občanského zákoníku. Praha: Academia, 1996, s.43

¹⁰ Knappová, M. Povinnost a odpovědnost v občanském právu. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 199

povinnost upravená v ustanovení § 415 Občanského zákoníku: „Každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí.“ Toto ustanovení dává širší pole pro vznik odpovědnosti. Generální prevenční povinnost má přinucovat osoby, aby předcházeli škodám. Je logické, že je lepší škodě zabránit, předejít, ne následně škodu nahrazovat. Každá osoba, která nerespektuje takto uloženou právní povinnost dle § 415 Občanského zákoníku odpovídající myšlence dobrých mravů, jedná v rozporu s objektivním právem, a tedy jedná protiprávně.¹¹ Dalo by se namítat, že ovšem takovéto odvrácení může být pro osobu nákladnější než škoda, která by mohla nastat. Na tuto situaci pamatuje ustanovení § 417 odst. 1 Občanského zákoníku, ve kterém se stanoví, že: „Komu škoda hrozí, je povinen k jejímu odvrácení zakročit způsobem přiměřeným okolnostem ohrožení.“ Osoba nemusí odvrátit škodu jakýmkoliv způsobem, ale pouze způsobem přiměřeným okolnostem ohrožení.

Generální prevenční povinnost je jednou ze zásad, na kterých stojí Občanský zákoník.

Všechna pravidla chování v různých situacích nemohou být ošetřena prostřednictvím právních předpisů. Aby ovšem díky neupravení těchto situací nedocházelo k nepostižení škůdce a nulovému odškodnění poškozeného, ustanovení § 415 Občanského zákoníku na takové právními předpisy neupravené situace pomýšlí, když ukládá osobám povinnost postupovat vzhledem ke konkrétním okolnostem tak, aby nezpůsobily škodu. Chování osob v rozporu s touto povinností znamená chování se v rozporu se zákonem. Aplikace ustanovení § 415 Občanského zákoníku přichází v úvahu pouze tehdy, není-li konkrétní právní úprava, která by se vztahovala na jednání, jehož protiprávnost se posuzuje. Pokud postup stanovený právní úpravou byl dodržen, aplikace ustanovení § 415 Občanského zákoníku je vyloučena. „Proto je každý povinen při svém jednán

¹¹ Knappová, M., Švestka, J. Prevence škod v občanském právu. Praha:ASPI, 2002, č. 403

zachovávat s ohledem na konkrétní podmínky vždy takový stupeň pozornosti, bedlivosti a ohleduplnosti, který je – objektivně posuzováno – způsobilý vždy zabránit vzniku daných škod (viz. římský standard – diligens pater familias; anglosaský standard – duty of care nebo německý standard – des sorgfältigen Verhaltens).“¹²

Generální prevenční povinnost je pro tuto práci velmi významná. Jak uvidíme dále, tak pro oblast sportu je záchytným bodem, který nahrazuje úpravu, která se v zákoně vzhledem ke sportu nenachází. Právě díky generální prevenční povinnosti je škůdce možné postihnout i tak, kde na sport a škodu při něm způsobenou nebylo vůbec v právní úpravě pomýšleno.

2.4.2 Roviny generální prevenční povinnosti

Dle mého názoru se vyskytují dvě roviny generální prevenční povinnosti. Pokud by k takovému rozlišení nedocházelo, nešlo by některé sporty a jejich provozování v žádném případě zařadit do skupiny, že jejich výkon může být vůbec někdy provozován bez porušení právní povinnosti. Toto by ovšem nebylo vhodné a vůbec myslitelné. Takové sporty by se musely stát sporty zakázanými, neboť při každé účasti na nich by se právní povinnost porušovala a jen by se čekalo, zda dojde ke vzniku škody. Za škodu by se ve velmi mnoho případech odpovídalo, neboť by zde vždy šlo o porušení povinnosti.

2.4.3 Základní rovina generální prevenční povinnosti

První rovina, která je příznačná např. pro sjezdové lyžování, je naprosto shodná s ustanovením § 415 Občanského zákoníku a jeví se jako základní. Lyžař si musí počínat tak, aby předcházel hrozícím škodám, toto je jeho povinnost. Pokud by nepředcházel hrozícím škodám, porušil by povinnost a mohl by být za ni zodpovědný. Takováto povinnost je typická a

¹² Švestka, J., Jehlička, O., Škárová, M., Spáčil, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Praha: C.H.Beck, 2006, s. 697

nad jejím významem a použitím se zpravidla nepozastavujeme. Tedy zabraňuje se zde vzniku jakékoliv škody, žádné riziko se zde nepřipouští.

2.4.4 Speciální rovina generální prevenční povinnosti

Tato generální prevenční povinnost ve speciální rovině praví, že je třeba dodržovat sportovní pravidla a v rámci těchto pravidel dodržovat generální prevenční povinnost. Pokud by došlo k porušení těchto pravidel, nastala by odpovědnost. Tyto sportovní pravidla, i když nejsou součástí právního pořádku, je třeba dodržovat. Tím, že je sport s takovými pravidly vykonáván, dochází dle mého názoru k porušování generální prevenční povinnosti, předcházet hrozícím škodám. Copak jim boxeři předcházejí, když s pouští do zápasu? Copak jim lyžaři skákající ze skal (ski base jump) předcházejí, když se vrhají střemhlav dolů ze skály (viz. obrazová příloha č. 4, 5, 7)? Předcházení škodám si představuji jinak. Vyhnout se jim, pokud je to možné. Zápas boxerů by nebyl zahájen, ski base jumper by se nevrhal ze skály, ale druhou bezpečnou stranou by ji sjel. Připouští se zde určitá tolerovaná míra, která základní generální prevenční povinnost porušuje. Jedná se o přípustné riziko. Teprve až toto riziko je porušeno, nastává odpovědnost. V tomto případě by to bylo, kdyby lyžař skákající ze skály skočil ihned po jiném takovémto lyžaři, ve vzduchu by se střetli, nastala by změna trasy, kterou by měli vypočtenou, v důsledku čehož by první lyžař, do kterého narazil druhý lyžař, narazil do skály a utrpěl zranění. Pak by zde byla odpovědnost ne za to, že lyžař narazivší porušil generální prevenční povinnost – předcházet škodám, ale porušil pravidla pro příslušný sport, čímž zavinil škodu, předcházení škodám porušil až v rámci daného pravidla sportu.

2.4.5 Sjednocení rovin generální prevenční povinnosti

Pokud bychom chtěli roviny generální prevenční povinnosti spojit v jednu, bylo by možné se na generální prevenční povinnost podívat tak, že

se vždy aplikuje u té které konkrétní situace. Při určení bychom si vybrali danou situaci a zeptali se – tím, že bylo takto jednáno, byla porušena generální prevenční povinnost? Zde je třeba si uvědomit, že se neptáme na porušení generální prevenční povinnosti jako takové, celé, naprosto základní, ale zda došlo k porušení něčeho k dané situaci. Můžeme toto aplikovat jak na rovinu uvedenou základní, tak na speciální, abychom si ověřili, že je rovina sjednocená použitelná.

V rovině základní by šlo o např. situaci, kdy lyžař jede rychle. Porušil by povinnost předcházet škodám.

Ve speciální rovině by byla např. porušena povinnost stanovená v pravidlech závodů nosit přilbu, porušení povinnosti by se týkalo porušení ustanovení v pravidlech. Netýkalo by se toho, že lyžař se účastnil závodů, které jsou nebezpečné, neboť sjezdová trať je prudká a zledovatělá. Kdyby chtěl předcházet škodám, neúčastnil by se závodů.

Pokud připustíme sjednocenou rovinu generální prevenční povinnosti, tak bychom na tyto situace pohlíželi jinak. Generální prevenční povinnost bychom tedy „vzali“, „postavili“ k dané situaci a zkoumali, zda byla porušena ke konkrétní situaci.

V první situaci by lyžař jel rychle, neopatrně, porušil povinnost předcházet škodám. Lyžař měl jet přiměřenou rychlostí svahem. Porušil povinnost? Ano, jel moc rychle. Lyžař měl mít helmu. Porušil povinnost, když ji neměl? Ano, porušil nedodržením předepsaného. Zdá se zde, že u spojené roviny se ptáme, zda došlo k porušení povinnosti a jaké. Neptáme se, zda došlo k porušení generální prevenční povinnosti, ale situaci přesně pojmenujeme. Porušení situace mohlo způsobit a nebo způsobilo škodu tím, že se nepředcházelo škodám.

Při nerozlišování rovin prevenční povinnosti můžeme vycházet ze závěrů, že *„soudní praxe se dosud vyjádřila pouze k otázce, za jakých podmínek odpovědnost sportovce za sportovní úraz vzniká, a to obecným závěrem spojeným s porušením sportovních pravidel, a tím i prevenční povinnosti, dosud však*

nezaujala výslovné stanovisko k vymezení podmínek, za nichž naopak odpovědnost za škodu na straně sportovce dána není.“¹³

Jak již bylo řečeno, myslím, že takováto definice je nedostatečná, neboť nejsou pouze situace, kdy je porušeno sportovní pravidlo, ale může být porušena pouze prevenční povinnost, a tedy i zde vznikne odpovědnost sportovce. Generální prevenční povinnost s sebou nese řadu problémů. Může nastat např. situace, kdy se jedná o závody rychlostního lyžování, tedy sportu, kdy lyžaři se pouští po sjezdové trati přímo dolů za účelem nabrání co největší rychlosti. Takovýto rychlostní lyžař nemusí porušit nějaké sportovní pravidlo, ale i tak může nastat škoda, když na trati pouze svým vlastním zaviněním upadne. Ptáme se zde - porušil rychlostní lyžař generální prevenční povinnost? Ano, neměl tento sport vykonávat, neboť je poměrně nebezpečný, nepředěšel škodě. Ale takto to být nemůže, neboť jinak by tento sport nemohl být vykonáván. Porušil rychlostní lyžař nějaké sportovní pravidlo? Neporušil. Kde tedy je dle současné praxe ono porušení povinnosti v tomto případě? Muselo by nastat, že lyžař např. neměl předepsané chrániče a při pádu se díky takové absenci zranil. Kdybychom se ptali dle sjednocené generální prevenční povinnosti, ptali bychom se, co v konkrétní situaci porušil? Kdybychom se ptali u rozdělených rovin, tak bychom situaci dle mého názoru zkoumali důkladněji - porušil povinnost předcházet škodám či zda porušil konkrétní pravidlo tím, že k němu nedodržel generální prevenční povinnost? V případě s rychlostním lyžařem se domnívám, že by zde nebylo porušeno žádné sportovní pravidlo a ani generální prevenční povinnost. Zde je dle mého názoru právě prostor pro uplatnění určité míry rizika ve sportu, s kterou se musí počítat.

2.4.6 Odpovědnostní povinnost

Tím, že se poruší právní povinnost, vzniká povinnost následná, tzv. povinnost odpovědnostní. Povinnost odpovědností spočívá v určité sankci

¹³ Králík, M. K právní odpovědnosti lyžařů za úrazy na lyžařských svazích. Bulletin advokacie, 2006, č. 11-12, s. 59

za to, že byla porušena povinnost primární. Povinnost odpovědností nemůže vzniknout subjektu, který by neměl povinnost primární. Nemůže se stát, že by na někoho dopadla sankce za něco, co by sám nemohl zcela ovlivnit či alespoň předvídat. Sankce nemohou na osobu dopadat zcela bez jakéhokoliv očekávání. Např. i při povinnosti objektivní je na osobě, aby se rozhodla, zda na sebe danou povinnost naváže, např. tím, že bude provozovat provoz, ke kterému se objektivní odpovědnost vztahuje.

„Odpovědnost je vymezována jako sekundární právní povinnost, která vznikla subjektu, jenž porušil primární právní povinnost vyplývající pro něj ze zákona nebo z jiné právní skutečnosti (např. ze smlouvy). Tato sekundární neboli jinak nazývaná též odpovědnostní povinnost je v podstatě sankcí, ukládanou rušiteli primární právní povinnosti, a znamená zatížení subjektu, jenž porušil právo, určitými nepříznivými důsledky.“¹⁴

Stejně jako u povinnosti právní, tak i u povinnosti sekundární nalézáme potřebu a zájem. Potřeba, jako kategorie objektivní, je nalézána v právní úpravě, kdy je zájmem společnosti, aby zde vznikla povinnost subjektu porušivšího primární povinnost ke konání. Zájmem zde je již konkrétní zájem na splnění konkrétní právní odpovědnosti, která nastala individualizovanému subjektu.

2.5 Škoda

Definice škody v Občanském zákoníku nenalezneme. Není ovšem možné, aby byla definována pokaždé jinak, tedy pro její ustálený výklad se použije judikatura soudů.

Judikatura skutečnou škodu bere jako újmu, která nastala a nebo se projevuje v majetkové sféře poškozeného a je objektivně vyjádřitelná všeobecným ekvivalentem, tj. penězi, a je tedy napravitelná poskytnutím majetkového plnění, převážně poskytnutím peněz, pokud nedochází k naturální restituci. Vznik škody a její rozsah prokazuje poškozený.

¹⁴ Korecká, V., Fiala, J. Občanské právo hmotné. Brno: Masarykova univerzita, 1993, s. 346

Škodu rozlišujeme jako škodu na věci či majetku a škodu na zdraví. V případě škody na věci či majetku se nahrazuje skutečná škoda a ušlý zisk. U škody na zdraví se nenahrazuje pouze majetková újma, ale je pamatováno i na peněžitou satisfakci nemajetkové újmy projevující – náhrada za bolest, za ztížení společenského uplatnění a za úmrtí. Škodu můžeme rozdělit na materiální, kterou lze vyjádřit rovnou v penězích, a na imateriální, kterou v penězích rovnou – zcela přesným ekvivalentním stanovením sumy peněz – vyjádřit nelze.

2.5.1 Materiální škoda

2.5.2 Škoda skutečná

Za škodu se v právní teorii i praxi považuje újma, která nastala v majetkové sféře poškozeného, a je objektivně vyjádřitelná všeobecným ekvivalentem, tj. penězi, škoda skutečná – *damnum emergens*. Skutečnou škodou na věci je nutno rozumět takovou újmu, která znamená zmenšení majetkového stavu poškozeného oproti stavu před škodnou událostí a která představuje majetkové hodnoty, jež je třeba vynaložit k uvedení věci do předešlého stavu.

2.5.3 Ušlý zisk

Škodou zde ovšem není pouze škoda skutečná, která byla uvedena, ale i ušlý zisk - *lucrum cessans*. K tomu, aby vznikla odpovědnost za škodu ve formě ušlého zisku, není třeba, aby zde škoda opravdu nastala. Pokud by takováto podmínka byla, odpovědnost by zde mohla být prokázána pouze v minimu případů. V judikatuře nalezneme, jakým způsobem se ušlý zisk určí. Bohužel ani v tomto případě v zákoně nenalezneme přesnou definici, co se rozumí ušlým ziskem.

Z platného práva nelze dovodit, že by podmínkou vzniku odpovědnosti za škodu ve formě ušlého zisku byl též vznik skutečné škody.

Stanovení ušlého zisku však nemůže být libovolné a musí být provedeno tak, aby byla zjištěna pravděpodobná výše blížící se podle běžného uvažování jistotě.

Ušlý zisk je definován jako majetková újmu stanovená v penězích, která spočívá v tom, že v důsledku daného jednání nedošlo ke zvětšení majetku poškozeného, které poškozený mohl odůvodněně očekávat za situace, že by vše probíhalo jako obvykle, bez škodné události. Škoda v podobě ušlého zisku spočívá v tom, že nedošlo k rozmnožení majetku poškozeného, které by bylo možno očekávat za normálního chodu věcí.¹⁵ K tomu, aby škoda spočívající v ušlém zisku mohla být poškozenému hrazena, je na něj kladena povinnost, aby skutečnosti, že mohl zisku dosáhnout, prokázal.

2.5.4 Imateriální škoda

Imateriální škoda je škoda, která spočívá ve vytrpěných bolestech, v úmrtí a ve ztížení společenského uplatnění, či k jejímu vzniku může dojít z důvodu porušení práva, typicky práva na soudní řízení v přiměřené lhůtě. Náhrada imateriální škody při škodě na zdraví se řeší s ohledem na ustanovení § 444 Občanského zákoníku.

2.6 Příčinná souvislost

Příčinná souvislost mezi porušením právní povinnosti a vznikem škody je zpravidla dána tehdy, jestliže by bez porušení povinnosti škoda nenastala. Jinými slovy, nezbytným předpokladem vzniku odpovědnosti za škodu je, aby mezi protiprávním úkolem a nebo škodní událostí na straně jedné nebo škodní událostí a škodou na straně druhé existoval vztah příčiny a následku.¹⁶ Existují však určité teorie pro určení příčinné souvislosti. Toto je velmi důležité při určení odpovědnosti. V jednotlivém případě se může stát, že zde existuje více příčin – porušení povinností, ovšem ne každá je

¹⁵ Taranda, P., Kobík, J. Vznik škody. Praha: ASPI, 2006, s.71

¹⁶ Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné. Praha: ASPI, 2005, s. 445.

schopná způsobit škodu. Situace se mohou vyskytnout i takové, že je např. potřeba dvou příčin ze čtyř, aby nastala škoda.

Kauzalita je objektivní kategorií a k jejímu stanovení nestačí pouhá pravděpodobnost. Je třeba ji prokázat, přičemž důkazní břemeno nese poškozený. Určení příčinné souvislosti může být někdy velmi složité.

V současné době právní teorie zná dvě hlavní teorie příčinné souvislosti, dle kterých se určuje, zda zde příčinná souvislost je, či není.

Zákon nestanoví, jak se má příčinná souvislost hodnotit. Jedná se o skutkovou záležitost. Na první pohled se může zdát, že určení příčinné souvislosti je jednoduché. Ovšem ne každá příčina bude pro vznik příčinné souvislosti relevantní a je třeba si uvědomit a zjistit, co následek způsobilo.

2.6.1 Příčinná souvislost a teorie „conditio sine qua non“

Dle této teorie se praví, že vztah, kauzalita, mezi příčinou a následkem je tehdy, pokud by následek bez příčiny nenastal.¹⁷

2.6.2 Příčinná souvislost a teorie „adekvátní příčinné souvislosti“

Na tuto teorii je v české právní praxi kladen větší důraz a je častěji uplatňována. Kauzalita je dle teorie dána tehdy, jestliže škoda dle její obecné povahy, normálního chodu věcí, dle příslušných zkušeností, jak takové chody bývají, se stala následkem porušení právní povinnosti.¹⁸

Výklad se na první pohled může zdát stejný, ale je zde kladen důraz na normální chod a předvídatelnost věcí. Je zde kladen důraz na předvídatelnost možnosti vzniku škody z hlediska škůdce. Tato předvídatelnost se posuzuje s ohledem na to, jak by předvídala typická

¹⁷ Z hlediska českého práva, resp. právní teorie se jedná o teorii aplikovanou zejména v trestněprávním odvětví. Viz Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné 2. Praha: ASPI, 2005, s. 450.

¹⁸ Viz např. Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 1066, nebo Jehlička, O., Švestka, J., Škárová, M., Občanský zákoník. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 580.

osoba, která by se nacházela na místě a v čase škůdce, za podobných okolností.¹⁹

2.7 Zavinení

Zavinení je právní naukou definováno jako vnitřní psychický vztah jednatelk k jeho vlastnímu protiprávnímu jednání a k výsledku tohoto jednání. Je založeno jednak na prvku poznání, spočívajícího ve vědomosti a předvídání určitého výsledku, jednak na prvku vůle, spočívajícího v tom, že subjekt projevuje svou vůli tím, že něco chce, ale také tím, že je s něčím srozuměn. Na různé kombinaci obou prvků a stupňů jejich intenzity jsou založeny různé formy a stupně zavinení:

- a) úmysl přímý – osoba věděla, že svým jednáním způsobí daný následek, a chtěla jej způsobit,
- b) úmysl nepřímý – osoba věděla, že svým jednáním může způsobit daný následek, a byla s tímto následkem srozuměna pro případ, že následek nastane,
- c) nedbalost vědomá – osoba věděla, že svým jednáním může způsobit daný následek, ale bez přiměřených důvodů spoléhala na to, že jej nezpůsobí,
- d) nedbalost nevědomá – osoba nevěděla, že svým jednáním může způsobit daný následek, ač o tom vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům vědět měla.

Vymezení forem a stupňů zavinení občanské právo nezná a jednotlivé definice jsou přebírány z práva trestního.

V případě odpovědnosti dle Občanského zákoníku se zavinení posuzuje jako předpokládané – presumované, ve formě nevědomé nedbalosti. Zákodárce předpokládá, že osoba dospělá, psychicky zdravá, má schopnosti rozpoznat následky svého jednání a své jednání ovládat. Pokud škůdce tvrdí, že škodu nezavinil, nese důkazní břemeno, díky jehož unesení by prokázal, že škodu nezavinil a nezavinil ji ani z nevědomé

¹⁹ Viz Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné 2. Praha: ASPI, a.s., 2005, s. 451.

nedbalosti. Škůdce se může tzv. exkullovat – vyvinit. V některých případech je zavinění ovšem pouze pravidelným předpokladem. Existují situace, kde nastává odpovědnost bez zavinění a tedy existence zavinění je bezvýznamná. Tam, kde je dána odpovědnost bez zřetele na zavinění, není existence tohoto předpokladu právně nějak významná.²⁰ Jedná se o situace, kdy díky liberačním důvodům nenastává objektivní odpovědnost – např. ustanovení § 428, 432, 433 Občanského zákoníku.

Aby se dospělo ke zjištění, zda je dána zodpovědnost, poškozený musí prokázat, že je zde porušení právní povinnosti, škoda v určité výši a příslušná příčinná souvislost. Pokud se škůdce chce odpovědnosti zprostit, musí dokázat, že nenese vinu. Tedy že jednání nezavinil. Nezkoumá se zde ovšem pouze subjektivní stránka osoby škůdce. Rozhodující je objektivní stránka. Aby se škůdce zprostil viny, musí prokázat, že učinil vše dle objektivních možností, aby následku zabránil. Objektivní možnosti jsou možnosti, které lze požadovat od každého občana. Jedná se o „průměrné“ možnosti. Domněnka presumovaného zavinění se vztahuje pouze na nedbalost, nevztahuje se na úmysl. Pokud je k odpovědnosti třeba něčího úmyslu, tento úmysl se nepředpokládá, ale musí jej poškozený prokázat.

Zavinění z hlediska posuzování zodpovědnosti má určité nezanedbatelné významy. Dle občanského práva v některých případech odpovědnosti musí být prvek zavinění. Zavinění má význam pro náhradu škody, konkrétně při určení jejího rozsahu. Zavinění je také významné pro počítání promlčecích lhůt a dále tam, kde je presumováno zavinění, vztahuje se toto na nedbalost nevědomou²¹.

2.7.1 Objektivní odpovědnost

U odpovědnosti objektivní škůdce odpovídá i v tom případě, že neporušil právní povinnost. Tuto odpovědnost objektivní pod zavinění zde

²⁰ Holub, M., Fiala, J., Bičovský, J. Občanský zákoník. Poznámkové vydání s judikaturou a novou literaturou. Praha: Linde, 2003, str. 297

²¹ Holub, M., Bičovský, J., Pokorný, M., Hochman, J., Kobliha, I., Ondruš, R. Odpovědnost za škodu v právu občanském, pracovním, obchodním a správním. Praha: Linde, 2005, s. 21

řadím z toho důvodu, neboť je podstatné si uvědomit, že odpovědnost může vzniknout i bez ohledu na zavinění. *“V případech, kdy je odpovědnost za škodu založena bez ohledu na zjišťování protiprávnosti, či dokonce zavinění příslušného odpovědného subjektu, část české občanskoprávní teorie - ve snaze teoreticky odlišit tyto případy od případů "vlastní - skutečné" odpovědnosti za škodu, kde se existence protiprávního a zpravidla i zaviněného způsobení škody vyžadují - navrhuje hovořit o mimoodpovědnostní povinnosti nahradit škodu či jen o pouhé povinnosti k náhradě škody.”*²²

2.7.2 Principy odpovědnosti

Jak již bylo výše uvedeno, pro vznik odpovědnosti je třeba splnění určitých podmínek nebo naopak musí dojít k vyloučení určitých podmínek. Náš právní řád rozlišuje, v jakých případech je k vzniku odpovědnosti třeba zavinění, kdy ne a za jakých případů je možné se odpovědnosti zprostit. Rozlišujeme čtyři principy odpovědnosti.

2.7.3 Princip prokazovaného zavinění

Poškozený je povinen mimo jiné prokázat, že ten, kdo mu škodu způsobil, takže ji také zavinil. Na tomto principu je dle ustanovení § 424 Občanského zákoníku založena odpovědnost za škodu úmyslnou proti dobrým mravům.

2.7.4 Princip presumovaného zavinění

Na tomto principu funguje obecná odpovědnost za škodu dle ustanovení § 420 Občanského zákoníku. Odpovědnosti se zproští ten, kdo prokáže, že škodu nezavinil.

²² Knappová, M., Švestka, J. Prevence škod v občanském právu. Praha:ASPI, 2002, č. 403

2.7.5 Princip objektivní odpovědnosti se stanovenými liberačními důvody

V tomto případě odpovědnost osoby nastává bez ohledu na to, zda je zde její zavinění či ne. Odpovědnosti se může zprostit pouze v případě, když prokáže, že byly naplněny liberační důvody, tedy že k porušení povinnosti došlo díky některému z liberačních důvodů. Na tomto principu funguje např. odpovědnost za škodu způsobenou provozem dopravních prostředků.

2.7.6 Princip objektivní odpovědnosti bez stanovených liberačních důvodů

Při této odpovědnosti není třeba zavinění škůdce. Nemůže se své odpovědnosti vůbec zprostit. Nejsou zde liberační důvody a ani působení vyšší moci, které by škodu způsobilo bez ohledu na škůdce, zde není důvodem pro jeho zbavení se odpovědnosti.

2.8 Osoba odpovědná k náhradě škody

V předchozí kapitole byl vysvětlen pojem odpovědnost. Máme tedy zde odpovědnost – odpovědnostní povinnost osoby. Ovšem ne každá osoba, která má odpovědnostní povinnost, bude povinna ji splnit.

Situace je taková, že dojde k porušení právní povinnosti, vznikne škoda, mezi porušením povinnosti a škodou bude existovat příčinný vztah a bude nastalé i zavinění. Můžeme se ptát, zda osoba, která všechny tyto podmínky naplnila bude povinna odpovědnostní povinnost splnit? V Občanském zákoníku nalezneme určité situace, kdy takováto osoba nebude povinna k odpovědnostní povinnosti či naopak nebude zde přiznána náhrada škody. Odpovědnou osobou za škodu může být pouze osoba, která má deliktní způsobilost, je si vědoma svého jednání a je schopna jej ovládat.

Uvedené citace paragrafů a pojednání o jednotlivých institutech vylučujících odpovědnost jsou důležité pro zjištění, zda daná osoba, která má odpovědnostní povinnost, bude povinna danou škodu nahradit a za jakých podmínek. Tyto ustanovení zde uvádíme z důvodu ucelenosti teoretického výkladu.

2.8.1 Způsobilost mít práva a povinnosti fyzické osoby

V § 7 Občanského zákoníku se praví, že:

„Způsobilost fyzické osoby mít práva a povinnosti vzniká narozením. Tuto způsobilost má i počaté dítě, narodí-li se živé.“

2.8.2 Způsobilost k právním úkonům fyzické osoby

V § 8 Občanského zákoníku se praví, že:

„Způsobilost fyzické osoby vlastními právními úkony nabývat práv a brát na sebe povinnosti (způsobilost k právním úkonům) vzniká v plném rozsahu zletilostí.“

2.8.3 Způsobilost k právním úkonům nezletilých

V § 9 Občanského zákoníku se praví, že:

„Nezletilí mají způsobilost jen k takovým právním úkonům, které jsou svou povahou přiměřené rozumové a volní vyspělosti odpovídající jejich věku.“

2.8.4 Způsobilost nabývat práva a povinnosti právnické osoby

V § 19a Občanského zákoníku se praví, že:

„Právnické osoby, které se zapisují do obchodního nebo do jiného zákonem určeného rejstříku, mohou nabývat práva a povinnosti ode dne účinnosti zápisu do tohoto rejstříku, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak.“

2.8.5 Okolnosti vylučující protiprávnost

Nastávají zde tedy situace, kdy jednání nebo opominutí se může jevit protiprávním úkonem, ovšem v konečném důsledku jím není. O takové situace se bude jednat, pokud se zde zároveň s jednáním, které by porušovalo právní povinnost, budou vyskytovat okolnosti vylučující protiprávnost, kterými jsou:²³

²³ Fiala, J., a kol. Občanské právo hmotné. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 349

- výkon práva nebo plnění povinnosti,
- svépomocné jednání,
- jednání v krajní nouzi nebo v nutné obraně,
- svolení poškozeného.

Tyto jednotlivé instituty by dozajista vydaly svou zajímavostí a obsáhlostí na samostatnou práci. Cílem této práce ovšem není dopodrobna zkoumat každý institut, který bude v souvislosti s odpovědností nebo náhradou škody souviset a bude zmíněn, ale cílem je tyto příbuzné instituty vysvětlit a podat do takové míry, aby hlavní téma této práce dokreslovaly, objasňovaly a výklad činily logickým a jasným.

2.8.6 Výkon práva nebo plnění povinnosti

Výkon práva nebo plnění povinnosti znamená, že ten, který tak činí, tak k danému jednání má určitý právní titul, který jej opravňuje k jeho jednání. Podporu pro výkon práva a plnění povinnosti nalézáme v § 3 odst. 1 Občanského zákoníku, který stanoví, že výkon práv a povinností vyplývajících z občanskoprávních vztahů nesmí bez právního důvodu zasahovat do práv a oprávněných zájmů jiných a nesmí být v rozporu s dobrými mravy. Vyplývá zde, že zákon schvaluje výkon práv a povinností, které z občanskoprávních vztahů plynou, ovšem tak, aby bez právního důvodu nezasahovaly do práv a oprávněných zájmů jiných a nesmí být v rozporu s dobrými mravy. Práva a povinnosti z občanskoprávních vztahů náležející osobám mohou být tedy vykonávána, ovšem s určitým omezením. Pokud někdo vykonává své právo, znamená to, že právo mu svědčí, je jeho nositelem a jeho výkon není protiprávní. Stejně tak, pokud osoba plní povinnost, která jí byla v souladu se zákonem uložena, nemůže se jednat o protiprávní chování, byť by se tak na první pohled mohlo jevit. Při plnění povinností může velmi často docházet k překrývání jednotlivých povinností a je pak velmi těžké a obtížné určit, zda daná povinnost je vykonávána v souladu s právem, či nikoliv.

2.8.7 Svépomocné jednání

V ustanovení § 6 Občanského zákoníku se stanoví, že jestliže hrozí neoprávněný zásah do práva bezprostředně, může ten, kdo je takto ohrožen, přiměřeným způsobem zásah sám odvrátit. V tomto ustanovení jsou vymezeny podmínky, kdy ke svépomocnému jednání může dojít. Vymezuje se zde situace, kdy použití svépomoci je v souladu se zákonem a použití svépomoci, pokud nepřekročí stanovené hranice, je dovolené. Jedná se zde o situaci, kdy subjektivní práva osoby, která vyplývají ze soukromoprávních vztahů, nemohou být chráněna standardními a dalo by se říci méně konfliktními řešeními – jako je soudní ochrana nebo ochrana poskytovaná jinými státními orgány dle § 4 Občanského zákoníku. K tomu, aby svépomoc mohla být osobou užita, je třeba splnit několik základních podmínek. O svémoc se jedná v případě, pokud ohrožená osoba, případně její zákonný zástupce nebo její zmocněnec odvrací bezprostředně hrozící neoprávněný zásah do svého či jejího subjektivního práva. Intenzita, jakou je zásah odvrácen, musí být přiměřená právě tomuto útoku. Pokud by zde „síly“ nebyly vyváženy, nejednalo by se zde již o svémoc osoby, která brání svá práva, ale o protiprávní úkon. Zásah musí být odvrácen způsobem přiměřeným způsobu, okolnostem a intenzitě zásahu, který hrozil. Nedodržení zásady proporcionality znamená, že jednání osoby, která svémocně chránila své subjektivní právo před neoprávněným zásahem, se vymyká rámci svépomoci a stává se jednáním neoprávněným.

2.8.8 Krajní nouze

Krajiní nouze je upravena v § 418 odst. 1 Občanského zákoníku, ve kterém se stanoví, že kdo způsobil škodu, když odvracel přímo hrozící nebezpečí, které sám nevyvolal, není za ni odpovědný, ledaže bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak anebo jestliže je způsobený následek zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil.

2.8.9 Nutná obrana

V ustanovení § 418 odst. 2 Občanského zákoníku se stanoví, že rovněž neodpovídá za škodu, kdo ji způsobil v nutné obraně proti hrozícímu nebo trvajícím útokům. O nutnou obranu nejde, byla-li zřejmě nepřiměřená povaze a nebezpečnosti útoku. K tomu, aby byly splněny podmínky pro použití nutné obrany, musí zde být hrozící nebo trvajícím útok. Útokem se rozumí aktivní jednání fyzické osoby. Právě skutečností, zda hrozí útok či nebezpečí, se institut nutné obrany liší od krajní nouze. Dále podstatným odlišením od krajní nouze je nutnost objasnění, zda nutná obrana byla zřejmě nepřiměřená povaze a nebezpečnosti útoku. Zkoumá se tedy, zda ten, kdo odvracel hrozící nebo trvajícím útok, jej neodvracel tak, že jeho chování bylo zřejmě nepřiměřené povaze a nebezpečnosti útoku.

2.8.10 Institut krajní nouze versus nutná obrana

V určitých situacích by se mohlo zdát, že lze krajní nouzi zaměňovat s nutnou obranou. Je sice pravda, že tyto instituty jsou si velmi blízké, což dokládá i fakt, že jsou upraveny v jednom paragrafu Občanského zákoníku, ale odlišnosti, proč právě byly vytvořeny jako dva samostatné instituty, zde samozřejmě najdeme.

Při krajní nouzi se musí jednat, pro naplnění jejích podmínek o přímo hrozící nebezpečí. Při nutné obraně se jedná o hrozící nebo trvajícím útok. Jak již bylo výše napsáno, nebezpečí se nezpůsobí chováním člověka (např. pád stromu), naproti tomu útok je vždy související s chováním člověka (např. napadení). Pokud se má odvracet nebezpečí, tak nebezpečí již nastalo. Pokud se má odvracet útok, tak útok může hrozit a nebo již může trvat. Tedy časové rozpětí, kdy je možné nutnou obranu použít je širší než při krajní nouzi.

Dalším důležitým rozdílem mezi těmito dvěma instituty je kladení důrazu na rozmyšlení si osoby, jak nastalému útoku či nebezpečí bude čelit. U krajní nouze se posuzuje oprávněnost jeho použití tak, že se zkoumá, zda nebezpečí nebylo možno odvrátit jinak a nebo jestliže je způsobený následek zřejmě stejně závažný, nebo ještě závažnější než ten, který hrozil. Pokud tedy

při krajní nouzi je možné nebezpečí odvrátit jinak, není zde použití krajní nouze na místě. U nutné obrany není kladen důraz na fakt, zda útok nešel odvrátit jinak.

Dále se zde zohledňuje, zda způsobený následek není zřejmě stejně závažný, nebo ještě závažnější než ten, který hrozil. Najdeme situace, kdy hrozí nebezpečí a osoba se musí rozhodnout, zda a jak ho má obracet. Co se týká nutné obrany, je tedy pouze důležité určit, zda nutná obrana byla zřejmě nepřiměřená povaze a nebezpečnosti útoku. Neurčuje se jako u krajní nouze, zda bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak a nebo jestliže je způsobený následek zřejmě stejně závažný, nebo ještě závažnější než ten, který hrozil, ale pouze se určuje, zda nutná obrana byla zřejmě nepřiměřená. Důvod, proč toto kritérium není nastaveno jako u krajní nouze, a podmínky, pro koho bude nutná obrana svědčit, jsou shovívavější, spočívají v psychické náročnosti situace. Pokud u krajní nouze odvracíme nebezpečí, u nutné obrany se odvrací útok. Pokud srovnáme, co se odvrací, zda nebezpečí, či útok, je požadavek na odhad těch kterých předpokladů či následků logický.

Posouzení se také bude týkat každého konkrétního případu a určení hranic, kdy se ještě jedná o nutnou obranu, nebo o krajní nouzi, bude někdy velmi obtížné. Možná by se mohlo zdát, že v tomto je zákon nedokonalý, ale jedná se o naprosto krajní situace, netypové, že ne vše je možné postihnout a přesně vymezit zákonem. Pro to, aby tyto hranice byly určeny a případy objasněny, je třeba, aby otázky byly hledány především v příslušné judikatuře.

2.8.11 Svolení poškozeného

Svolení poškozeného vylučuje protiprávnost tehdy, pokud toto svolení je dáno před způsobením škody a musí vyhovovat náležitostem právních úkonů stanoveným v § 34 a násl. Občanského zákoníku, dle kterého právní úkon musí být učiněn svobodně a vážně, určitě a srozumitelně, jinak je neplatný. Pokud budeme zkoumat, zda podmínky pro svolení

poškozeného zde byly a byly řádně naplněny, důkazní břemeno zde tíží škůdce.

2.9 Náhrada škody

Institut náhrady škody by též jako předchozí instituty vydal na samostatnou práci. Je důležité připomenout, že toto dílo je zaměřeno k postižení lyžařské oblasti – odpovědnosti a náhrady škody, s kterou se lyžař při provozování sportu může setkat. Zabýváme se tedy zde ne všemi příslušnými ustanoveními a situacemi týkajícími se náhrady škody, ale opět tuto část směřujeme k lyžaři jako osobě fyzické a tedy náhradě škody, která by se ho mohla dotknout.

2.9.1 Náhrada škody de lege lata

Současná právní úprava náhrady škody, resp. společná ustanovení o náhradě škody, se nachází v ustanovení § 438 - § 450 Občanského zákoníku.

„Ten, komu právní řád podle té které konstrukce náhrady ukládá odpovědnost, tj. povinnost nahradit škodu v té které konstrukci definovanou, je povinen ji nahradit tomu, kdo je podle té které konstrukce oprávněn k tomu, aby mu uznaná škoda byla nahrazena, a to v té míře a těmi způsoby, jak to odpovídá té které odpovědnostní konstrukci.“²⁴

Domnívám se, že tato definice přesně vystihuje podstatu náhrady škody. Její široká možnost uchopení dá prostor náhradě škody z různých úhlů pohledů a různých situací. Definice obejmě jak případy, kdy je třeba zavinění k tomu, aby zde byla povinnost k náhradě škody, tak případy, kdy k takové povinnosti dojde i bez toho, že by subjekt ke škodě přispěl.

Jak již bylo uvedeno, odpovědnost, tzv. sekundární povinnost, vzniklá porušením primární povinnosti, zde nastává, pokud jsou naplněny veškeré potřebné náležitosti pro vznik odpovědnosti. Mohlo by se zdát, že náhrada

²⁴Bičovský, J., Holub, M. Náhrada škody podle občanského, obchodního, pracovního a správního práva. Praha: Linde, Praha, 1997, s. 15

škody je vlastně jedno a totéž s odpovědností. Domnívám se, že takto uvedené instituty být pojímány nemohou.

Pokud dojde k porušení povinnosti, nastane škoda, je zde příčinná souvislost mezi vznikem škody a porušením povinnosti a je zde zavinění, kdy je třeba pro vznik odpovědnosti potřeby zavinění, vzniká odpovědnost. Odpovědnost za skutečnost, že nastala škoda. Ovšem ne každá škoda zakládá povinnost, která je povinností k náhradě škody. Může se jednat o případy, kdy zde jsou okolnosti vylučující protiprávnost, a nebo takové situace, kdy zde jsou také určité znaky zdající se základem pro odpovědnost, ale subjekt, který škodu způsobil, např. neodpovídá za své jednání, tedy není povinen k náhradě škody. Tedy pouze tam, kde jsou splněny podmínky pro vznik odpovědnosti a tato odpovědnost není z určitých důvodů vyloučena, nastupuje prostor pro náhradu škody. Náhrada škody je tedy jakousi podmnožinou sekundární odpovědnostní povinnosti.

V již zmíněné publikaci se praví, že *„Odpovědnost určuje kdo, komu, kdy, kterou škodu, za jakých podmínek a jakým způsobem je povinen vzniklou škodu nahradit.“*²⁵

Je významné uvědomit si, jak se odpovědnost jako konečná vytváří, tedy kdy již můžeme s jistotou říci, že odpovědnost nastala. Vracím se zde k okolnostem vylučujícím protiprávnost. Není možné, aby napřed bylo stanoveno, že odpovědnost vznikla a teprve následně sdělit, že tu jsou okolnosti vylučující protiprávnost. Tyto okolnosti zapříčiní, že odpovědnost vůbec nevznikne, neboť nemůže dojít k naplnění jedné z podmínek pro vznik odpovědnosti, není zde protiprávnost, neboť protiprávnost je zde vyloučena okolnostmi. Důkazní břemeno při prokázání, zda zde byly okolnosti vylučující protiprávnost, tíží škůdce.

Je zde na škůdci, aby prokázal, že k jeho odpovědnosti nedošlo. Mohlo by se namítat, že tedy zde může být dlouhá časová doba a nejasnosti, zda zde odpovědnost je či není s ohledem na dokazování škůdce. Toto je

²⁵ Bičovský, J., Holub, M. Náhrada škody podle občanského, obchodního, pracovního a správního práva. Praha: Linde, Praha, 1997, s. 16

ovšem právě ošetřeno tím, že pokud nejsou okolnosti vylučující protiprávnost dokázány, má se za prokázané, že odpovědnost nastala. Vznik odpovědnosti se neodkládá. Teprve na základě prokázání může dojít k tomu, že odpovědnost nevznikla.

K tomu, aby mohlo dojít k náhradě škody, musí být tato škoda vyčíslitelná a uhraditelná v penězích. Takovéto rysy nemají jiné, i když někdy velmi podobné instituty. Jedná se např. o zadostiučení, mající povahu satisfakční.

Výše škody, jak již bylo pojednáno v kapitole „škoda“ a násl., se určí různými způsoby. To, co se ovšem nahrazuje, vlastní náhrada škody, se může a nemusí shodovat se skutečnou výší škody již i se zřetelem na to, že ne každou škodu lze vyčíslit, a tedy ji nahradit dle její skutečné výše. Bylo by ovšem nespravedlivé nepřiznat osobě, které škoda vznikla, její náhradu jen z důvodu, že škodu nelze vyčíslit.

2.9.2 Společná odpovědnost a náhrada škody

Pokud je škoda způsobena více škůdci, jedná se o solidární závazek. Každý odpovídá za všechny a všichni za jednoho. Nezáleží zde na tom, že někdo porušil povinnost objektivní, někdo povinnost subjektivní. Hlavním předpokladem pro solidární závazek je vznik škody více škůdci. Pokud jeden ze škůdců nahradí škodu, má vůči ostatním škůdcům postih. Zároveň je škoda díky uhrazení jednoho škůdce uhrazena jako by všemi, a tedy odpovědnostní povinnost zaniká všem a ne pouze tomu, kdo škodu uhradil. Někdy ovšem se výše uvedené neuplatní a škůdci odpovídají podle toho, jak se na způsobení škody podíleli (§ 438 odst. 2 Občanského zákoníku).

Pokud jeden ze škůdců nahradil za ostatní škodu, má nárok, aby ostatní také „přispěli“ na náhradu škody. Výše, jakou jsou povinni hradit škůdci osobě, která za ně škodu nahradila, se odvíjí dle toho, jak přispěli ke způsobení škody. Toto se ovšem nemusí uplatnit v případech, kdy je použito ustanovení § 438 odst. 2 Občanského zákoníku, když nenastává solidární závazek, ale každý je povinen hradit dle toho, jakou škodu způsobil.

Ustanovení § 438 odst. 3 Občanského zákoníku a § 439 Občanského zákoníku, ve kterém se stanoví, že kdo odpovídá za škodu společně a nerozdílně s jinými, vypořádá se s nimi podle účasti na způsobení vzniklé škody, je vlastně velmi blízké, škůdci hradí dle toho, jakou škodu způsobili, ovšem liší se zde okamžik, od kdy jsou povinni hradit dle svého způsobení škody.

2.9.3 Vliv zavinění poškozeného na náhradu škody

V případech, když se prokáže, že škodu způsobil výlučně poškozený, nese ji sám. Pokud se prokáže, že poškozeným byla způsobena škoda částečně, tak spolu s dalším škůdcem odpovídají poměrně. Důkazní břemeno, zda poškozený škodu také zavinil, tíží škůdce. Tento princip nalezneme v ustanovení § 441 Občanského zákoníku. Použije se i na situace, kdy škodu zavinila osoba, která za své jednání neodpovídá. Pokud je škoda způsobena takovou osobou a zároveň dalším škůdcem, odpovídá škůdce v rozsahu jím způsobení škody. Neodpovídá i za škodu, kterou způsobila osoba za své jednání neodpovídající. Jinak by tomu bylo, kdyby škůdce odpovídal i za tuto neodpovídající osobu. Pak by nastala jeho povinnost k náhradě škody v celém rozsahu, pokud by neprokázal, že dohled nezanedbal.

2.9.4 Způsob náhrady škody u materiální škody

Způsob náhrady škody je určení, jak bude škoda hrazena. Pokud poškozenému vznikla odpovědnost, bude povinen škodu nahradit. Přednostně se nahrazuje materiální škoda tak, že jsou poškozenému poskytnuty peněžní prostředky. Pouze když o to poškozený požádá, nestačí však ale jeho pouhý souhlas s uvedením do předešlého stavu, může být

škoda nahrazena tak, že je poškození uvedeno v předešlý stav, je-li to možné a účelné. Je možná i kombinace obou případů.²⁶

2.9.5 Rozsah náhrady materiální škody

Rozsahem náhrady škody se rozumí výše škody, která je požadována, rozumí se jí to, kolik má škůdce poškozenému nahradit.²⁷ Její výše není nikde stanovena, je tedy neomezená. Výjimkou zde je moderační právo soudu dle § 440 Občanského zákoníku. Soud může rozsah požadované škody vzhledem k určitým okolnostem snížit. Návrh na snížení nemusí být osobou způsobivší škody ani nikým jiným podán. Tato možnost snížení je zcela na úvaze soudu. Soud je ovšem omezen pro případ, že škoda byla způsobena úmyslně. Pak její rozsah není možné snížit.

Při určení výše materiální škody se vychází z ceny věci, kterou měla v době poškození (§ 443 Občanského zákoníku), zda byla nová či opotřebovaná. V případě, že se věc uvádí na základě žádosti poškozeného do předešlého stavu, nevyčísľuje se – neboť by to bylo zbytečné – náklady na uvedení do předešlého stavu. Na poškozeném je, aby uvedení do předešlého stavu zajistil. Kolik ho toto zajištění bude stát či zda uvedení vykoná osobně, je nepodstatné.

V případě, že se věc neuvádí do předešlého stavu, hradí se škoda v penězích. Je třeba vycházet z toho, že náklady, které by byly potřebné pro uvedení věci do předešlého stavu, určují rozsah náhrady v penězích – náhrady odvozené. Narozdíl od uvedení do původního stavu, kde vyčíslení nákladů nebylo podstatné, neboť hlavní zde bylo právě uvedení v původní stav. Zde u peněžité náhrady škody je stanovení nákladů na uvedení v předešlý stav podstatné. Fakt vzniká ze situace, že by bylo nespravedlivé, kdyby např. díky volbě poškozeného, jak dojde k náhradě škody – zda hrazením nákladů na uvedení do původního stavu, a nebo samotným

²⁶ Bičovský, J., Holub, M. Náhrada škody podle občanského, obchodního, pracovního a správního práva. Praha: Linde, Praha, 1997, s. 121

²⁷ Bičovský, J., Holub, M. Náhrada škody podle občanského, obchodního, pracovního a správního práva. Praha: Linde, Praha, 1997, s. 122

uvedením, musela osoba způsobivší škodu hradit více. Toto jsou ovšem situace, kdy uvedení v předešlý stav je možné.

Mohou nastat i situace, kdy uvedení do předešlého stavu možné není. Potom se výše náhrady neodvozuje od nákladů potřebných pro uvedení věci do původního stavu. Určovatelem zde je výše nákladů nutných k odstranění toho, že uvedení v předešlý stav není možné. Pokud je věc zcela zničena, tak náhrada škody bude odpovídat prostředkům, které budou muset být vynaloženy k pořízení věci původní, která byla zničena.

2.9.6 Způsob náhrady škody u imateriální škody

Při imateriální škodě je jako jediný možný způsob náhrady škody náhrada v penězích.

2.9.7 Rozsah náhrady imateriální škody

U imateriální škody je její rozsah omezen, přičemž podmínky tohoto omezení a výpočtu rozsahu imateriální škody nalezneme v ustanovení § 444. Občanského zákoníku. Nenalezneme zde princip ekvivalence, neboť výši imateriální škody nelze přesně vyjádřit. Poškozenému jsou poskytnuty jako satisfakce určité materiální požitky, které se snaží újmu vyvážit. Náhrada má význam i z hlediska prevenčního, kdy je ukázáno, že škůdce je postižen za imateriální škodu jím způsobenou.²⁸

2.9.8 Imateriální škoda související s poškozením zdraví či smrtí poškozeného

Škodou na zdraví mohou být: bolesti poškozeného, ztížení jeho společenského uplatnění, ztráta na výdělků či důchodu, účelné náklady spojené s léčením, náklady na výživu pozůstalým, přiměřené náklady spojené s pohřbem.

²⁸ Fiala, J. a kol..Občanské právo hmotné. Brno: Masarykova univerzita, 2002, str. 354

Jednorázově se odškodňují bolesti poškozeného a ztížení jeho společenského uplatnění, účelné náklady spojené s léčením, přiměřené náklady spojené s pohřbem, jakož i škoda způsobená usmrcením ve vztahu k pozůstalým.

Peněžitým důchodem se nahrazuje ztráta na výdělku či na důchodě. Podmínky jsou upraveny v § 445 až § 447a Občanského zákoníku. Peněžitým důchodem se také hradí nákladu na výživu pozůstalým, kterým zemřelý výživu poskytoval nebo byl povinen poskytovat za podmínek § 448 Občanského zákoníku.

3 Vztah sport a práva

Velmi lákavé se nabízí pojmenovat tento druhý oddíl práce „sportovní právo“. Vyjádřilo by se tímto, čeho se má část týkat, tedy práva, které upravuje sport. Musíme se ovšem zeptat, zda sportovní právo existuje. Pokud se nebudeme dlouho zamýšlet, pravděpodobně řekneme, že ano, přece „něco“ musí sport korigovat. V současné době se najde opravdu jen málo oblastí, které nejsou ještě právem samy o sobě pokryty. Toto se ale týká situací, kdy pro konkrétní oblast není příslušná právní úprava. Že by ovšem některé oblasti byly zcela bezprávné a žádný právní předpis se na něj nevztahoval? Těžko tomuto věřit. Takové oblasti, i když nemají svou vlastní úpravu, dozajista právem alespoň částečně postiženy jsou. Přinejmenším v České republice se všechny oblasti nevyhnou dopadům Listiny základních práv a svobod.

Existuje sportovní právo v takové podobě jako např. právo občanské? Samotné slovní spojení „sportovní právo“ je dostatečně samo o sobě problematické. Vzhledem k tomu, že právo zabírá ve sportu stále více místa, začíná být toto spojení užíváno. Existuje řada autorů, kteří pojem „sportovního práva“ užívají a považují jej za správný a naplněný svým

významem.²⁹ Na druhé straně jsou zastánci názoru, jejichž názor uznávám, že pojem „sportovní právo“ není pojmem správným a je bez obsahu.³⁰

Právo je dle zastánců pojmu sportovního práva možné rozlišovat na právo sportovní a řádné³¹. Řádné právo by mělo platit na území celého státu, kromě území stadiónů a sportovních zařízení a sportovní právo by mělo platit právě na těchto uvedených územích. Prusák se proti tomuto rozdělení staví. K jeho názoru se přikláním. Je na pováženou, aby při sportu nastalo jednání, které zakládá odpovědnost, a odpovědnost by nenastala jen díky tomu, že se stalo vně stadionu. Pokud by totiž uvnitř stadionu bylo vyloučeno veškeré právo, kromě práva sportovního, nebyly by zde normy, podle kterých by se řešilo např. ublížení na zdraví mezi diváky, krádeže apod., pokud by tyto situace neupravovalo sportovní právo. Dostali bychom se ovšem k situacím, že z důvodu této potřeby by vedle občanského práva, které by se uplatňovalo za zdmi stadionu, platilo ještě „speciální občanské právo“ uvnitř stadionu, neboť pouze sportovní právo by nebylo schopné postihnout veškeré situace odehrávající se uvnitř stadionu. V souvislosti s tímto byla zastávána i koncepce, že by se věci, přicházející na soudy a mající souvislost se sportem, měly řešit cestou mimo naši soudní sestavu. Dle zastánců sportovního práva by zde mělo být právo, které by bylo tvořené výhradně pro sport jako hmotněprávní, ale dále by mělo existovat i samotné procesní sportovní právo.³²

Prusák³³ ve zmiňované publikaci zastává názor, který je na svou dobu velmi moderní a jeho myšlenka, i když ne v celé šíři, se uplatňuje i v současnosti, o čemž se přesvědčíme v dále uvedených judikátech, že tam,

²⁹ Yasser, R. a kol. *Sports Law, Cases and Materials*. Cincinnati: Anderson, 1994, Agozimo, B. *Football and the Civilising Process: Penal Discourse and Ethic of Collective Responsibility in Sports Law*, *International Journal of the sociology of Law*, 1996, č. 24, s. 163-188.

³⁰ Prusák, J. *Vztah mezi športovým pravidlom a pravidlom socialistického spoluzitia a kritické stanovisko ke športovému právu*. *Právný Obzor*, 67, 1984, č. 9, s. 864 – 877, Woodhouse, C. *The Lawaer in Sport: Some Reflektions*, *sport and the Journal* 14, 1996, s. 4

³¹ Prusák, J. *Šport a právo*. Bratislava: Šport, slovenské telovýchovné vydavateľstvo, 1984, s. 10

³² Horrow, R. *The Legal Perspective: Interaction between Private Lawmaking and the Civil and Criminal Law*, *Arena Rewiew*, 1981, s. 1, 9

³³ Prusák, J. *Šport a právo*. Bratislava: Šport, slovenské telovýchovné vydavateľstvo, 1984, s. 11

kde se při sportovní hře a při sportovním soutěžení dodržují pravidla soutěže, může nastat jakýkoliv následek, třeba i smrt sportovce, bez toho, aby vznikla právní zodpovědnost. Tímto názorem a jeho dopady se budeme zabývat dále. Pro základní orientaci, která bude v praktické části rozšířena, je třeba znát určitá pravidla soutěže. Pro lyžařskou oblast jsou např. významná Pravidla FIS, Prevádzkové poriadky zariadení zimných lyžiarských športov, Pravidla pre lyžiarov, která v roce 1967 vydala Horská služba ČSZTV, či Značenie zjazdovok, lanoviek a lyžaraských vlekov, které se nevyznačují všeobecnou závazností, ale mají preventivní a výchovný význam. Pokud se ptáme, zda tato pravidla jsou sportovním právem, z pohledu, ke kterému se přikláníme, řekneme, že sportovním právem nejsou, ale pokud dojde k jejich porušení, nastává odpovědnost dle právního systému jako celku.

3.1 Sportovní pravidlo

Sportovní pravidlo je pravidlo, které v sobě stanoví určitý požadavek chování, jak by se osoby, na které dopadá, měly chovat. Sportovní pravidlo stát jako pramen práva neuznává a nevydává je. Toto je rozdíl mezi sportovními pravidly a právními předpisy, která jsou státem uznány a v souvislosti se státní mocí vydány. Pravidla, která jsou uznávána a vydávána orgány v souvislosti se sportem, jsou právními pravidly pouze tehdy, pokud mají státem stanovenou formu, a nebo pokud se sportovního pravidla právní předpis dovolává, odkazuje na něj, počítá s ním.³⁴

Sportovní pravidla můžeme nalézt ve formě psané a nepsané. Nepsaná forma neznámá, že by tato pravidla nebyla zapsána, ale posuzujeme zde způsob, jak vznikla, tedy jestli v písemné, či ústní formě.³⁵

Sportovní pravidla by neměla být v rozporu s právními předpisy. Uvedené zní jako logické, ovšem nemůžeme toto vzít za fakt, který není třeba zkoumat. Pokud by se tak stalo, mohlo by docházet k fikci, že pokud

³⁴ Prusák, J. Šport a právo. Bratislava: Šport, slovenské telovýchovné vydavateľstvo, 1984, s. 90

³⁵ Prusák, J. Šport a právo. Bratislava: Šport, slovenské telovýchovné vydavateľstvo, 1984, s. 112

sportovec jedná dle sportovních pravidel, teoreticky se nemůže dopustit porušení právních předpisů. Toto by vybízelo k tomu, aby např. některá sportovní pravidla připouštěla takové násilné chování, které není jinak dovolené, a odůvodňovala to tím, že se jedná o sport, a tedy toto možné je. Je třeba vždy zkoumat, zda sportovní pravidla neodporují právním předpisům.

3.2 Nepsaná sportovní pravidla

Mezi nepsaná sportovní pravidla řadíme:

- sportovní zvyklosti,
- pravidla fair play,
- sportovní obyčeje.

3.2.1 Sportovní zvyklosti

Sportovní zvyklosti jsou nepsaná pravidla chování sportovců, diváků, trenérů, rozhodců a podobně, před, při i po skončení střetnutí.³⁶

3.2.2 Pravidla fair play

S tímto pojmem se velmi často setkáváme. Někdy může být i přeceňován. Zvláště v emočně vypjatých situacích často můžeme slyšet, že „to nebylo fair play“. Co ovšem toto slovní spojení představující „čestnou, férovou hru“, opravdu znamená? Základní zásady fair play byly formulovány Statutem klubu fair play, který byl schválen předsednictvem Československého olympijského výboru v r. 1977. Statut tohoto klubu vydaný v roce 1978 obsahuje pět článků zabývajících se touto problematikou. V čl. III se mimo jiné praví, že při soupeření je třeba používat svědomité a čestné prostředky na získání vítězství a odmítat neregulérní prostředky zabezpečující vítězství. Dále je zde důležitá zásada, aby bylo dbáno zvýšené opatrnosti směřující k tomu, aby nedošlo k narušení důstojnosti a fyzické integrity spoluhráče. Pravidla fair play v sobě zahrnují hlavně morální

³⁶ Prusák, J. Šport a právo. Bratislava: Šport, slovenské telovýchovné vydavateľstvo, 1984, s. 112

požadavky. Základní myšlenka fair play je, že ten, kdo hraje čestně, je vždy vítězem. Respektování pravidel fair play je více než jen respektování sportovních pravidel. Od pojmu fair play není možné oddělit pojmy jako přátelství, respektování a uznání druhého a sportovního ducha. Jednání dle fair play je způsob života, myšlení a životního stylu.

3.2.3 Sportovní obyčeje

Prusák ve své knize Šport a právo uvádí, že sportovní obyčeje vznikaly hlavně v oblasti lyžování, a to v případech, kdy se do kolize dostalo soutěžní lyžování s lyžováním rekreačním. Směřovaly jak k ochraně závodníků, tak k ochraně rekreačních lyžařů. Šlo o to vytvořit takové podmínky, které by zajistily bezpečnost všem lyžařům nacházejících se v jednom čase na jednom svahu. Od doby, kdy se začalo sjezdové lyžování rozvíjet, neexistovala úprava chování lyžařů na svahu. Proto se na tyto případy aplikoval Občanský zákoník a Trestní zákoník. Aplikace obou zákoníků se naplňovala normativními požadavky, které měly charakter sportovního obyčeje. K tomu, aby vznikla alespoň nějaká jednota, přispěla ve velké míře zimní lyžařská střediska, která z vlastní iniciativy a i z iniciativy svazů vytvořila pro návštěvníky pravidla, která měla vést k tomu, aby chování na sjezdovkách bylo co nejbezpečnější. Tato pravidla byla dále konkretizována soudními rozhodnutími, dostávala stále ucelenější obsah a lépe se díky nim dalo rozhodovat, jakož se i jimi řídit, neboť začala dostávat specifikovaný obsah. Taková pravidla, která byla formulována na základě soudní praxe, se dle Stifflera nazývají obyčejovým právem.

Z obyčejových pravidel vznikla i známá pravidla FIS, přijatá v Bejrúte roku 1967.

3.3 Psaná sportovní pravidla

Mezi psaná sportovní pravidla řadíme:³⁷

³⁷ Prusák, J. Šport a právo. Bratislava: Šport, slovenské telovýchovné vydavateľstvo, 1984, s. 116

- sportovní regule,
- sportovní pořádky,
- sportovní předpisy, metodické pokyny.

3.3.1 Sportovní regule

Sportovní regule upravují pravidla jednotlivých sportů, tedy jak má průběh daného sportu vypadat. Sportovní regule vydávají orgány mezinárodních sportovních organizací a jsou či nejsou uznávány národními orgány. Národní orgány též mohou vydávat své sportovní regule. Regule se vztahují k jednomu celku a snaží se jej postihnout jako celek, obecně v co v největším rozsahu.

Z hlediska této práce jsou nejpodstatnější právě sportovní regule. Regule není zrovna nejužívanější výraz, dovolím si tedy používat pojem sportovní pravidlo, přičemž tento pojem je sportovním regulím nadřazený, spadá do něj a pro náš výklad bude jediné dobře, když budeme pracovat s tímto pojmem širším.

3.3.2 Sportovní pořádky

Sportovní pořádky upravují chování sportovců, trenérů, zdravotníků, rozhodců a jiných při činnostech, při kterých se zabezpečuje a uskutečňuje rozvoj tělovýchovy a sportu, sportovních soutěží, upevňování zdraví a disciplíny při sportu. Sportovní pořádky více řeší především ideje sportu. Sportovní pořádky se týkají užší problematiky. Sportovní pořádek je často vydán orgánem, který tímto předpisem stanoví pravidla pro své členy. Ve vztahu ke sportovním regulím může být situace taková, že je vydána sportovní regule, jak má průběh sportu vypadat, a jednotlivé kluby si sportovním pořádkem tuto oblast upraví detailněji.³⁸

³⁸ Prusák, J. Šport a právo. Bratislava: Šport, slovenské telovýchovné vydavateľstvo, 1984, s. 117

3.3.3 Sportovní předpisy

Sportovní předpisy se zabývají spíše stránkou ekonomickou, hospodářskou, než sportovní. Jedná se o stránku takovou, aby sport mohl být uskutečňován. Sportovní předpisy dle Prusáka představují úpravu zejména finanční situace vztahující se k jednotlivým sportovním klubům a jejich ekonomickým otázkám. S tímto pojmenováním sportovních předpisů bych nesouhlasila, neboť pojem „sportovní předpisy“ mi zde přijde zbytečně „vyplýtván“. Pojem „sportovní předpisy“ bych raději použila na veškeré psané úpravy týkající se sportu, které jsou alespoň nějakým způsobem závazné.

3.4 Vztah protiprávnosti ve sportu a sportovního pravidla

Dodržení sportovních pravidel je dle některých teorií podmínkou vyloučení protiprávnosti a vzniku zavinění sportovce. Tento fakt je stěžejním pro tuto práci, budeme se jím tedy hlouběji zabývat.

Je možné, aby jen díky tomu, že sportovní pravidla nebyla porušena, došlo k vyloučení protiprávnosti a zavinění? Jak již bylo uvedeno, muselo by se u této teorie předpokládat, že všechna sportovní pravidla jsou na takové úrovni, že stát může otázku protiprávnosti a zavinění svěřit pouze na zkoumání faktu, zda sportovní pravidla byla porušena. Na sportovní pravidla by byly kladeny obrovské nároky. Také by mohly nastat situace, kdy sportovní pravidla by byla v rozporu se zákonem, a nebo mu částečně neodpovídala a jen díky tomu, že by k jejich porušení nedošlo, byla by vyloučena protiprávnost. Toto by mohlo svádět k situacím, kdy sportovní pravidla by mohla v sobě skrývat zastínění nezákonných aktivit, s kterými nelze souhlasit, ovšem díky výkonu v rámci sportovních pravidel by nebyla postihnutelná. Je nezbytné zkoumat, zda sportovní pravidla neodporují právním předpisům. Toto je logické pro soudní řízení. Ovšem v situaci, kdy osoba přistoupí ke sportovním pravidlům a má se jimi řídit, tak ne vždy je schopna posoudit, zda pravidla jsou v souladu s právními předpisy či ne. Pravidla nejsou zákony, tedy fakt, že neznalost zákona neomlouvá, se zde

neuplatní. I díky tomuto je zřejmé, že pro osobu, která bude sport vykonávat, není nejdůležitější posouzení, zda pravidla jsou v souladu se zákonem, ale to, zda se osoba bude chovat dle zákona.

Dle některých teorií se praví, že pokud se sportovec chová dle sportovních pravidel, je vyloučena protiprávnost a zavinění. Domnívám se, že tato teorie je nepřesná a nemůže být dle našeho právního řádu uznána. Podmínky pro vyloučení protiprávnosti a zavinění jsou jasně dány. S ohledem na sportovní pravidla, buď se situace se sportovními pravidly subsumuje pod vyloučení protiprávnosti, a nebo ne. Ovšem názor, že jen díky tomu, že někdo jedná dle sportovních pravidel, je vyloučena protiprávnost, v této práci nelze uznávat.

Tam, kde je tato teorie spočívající v domněnce, že sportovní pravidla jsou v souladu s právními normami zastávána, argumentuje se s následujícími názory:³⁹

- sportovní pravidla a obzvlášť sportovní regule nemohou být v rozporu s právními normami,
- sportovní pravidla obsahují i pravidla pro zabránění úrazům,
- sportovec postupuje vždy dle sportovních pravidel.

Podle sportovních pravidel se nepostupuje pouze v případě, když by tak stanovil rozhodce a nebo jiný orgán.

3.5 Sportovní delikt

Sportovní delikt, resp. vysvětlení, co je jím míněno, v právních předpisech nenalezneme. Právní předpisy, které jsou závazné, s tímto pojmem nepočítají.

Můžeme se s ním setkat ale v souvislosti se sportovními pravidly. V určitých situacích tvůrci těchto pravidel na následky jejich porušení

³⁹ Prusák, J. Šport a právo. Bratislava: Šport, slovenské telovýchovné vydavateľstvo, 1984, s. 228

rovnou pomýšlí a vymezují, jak takové porušení vypadá, popř. jaká za takové porušení hrozí sankce. Máme zde tedy vymezen sportovní delikt.

Může nastat situace, že dojde ke vzniku škody, ale sportovní delikt, určený např. ve sportovních regulích, naplněn není. Vzniká zde odpovědnost, či ne? Touto otázkou se budeme zabývat na jiném místě, v kapitole týkající se porušení generální prevenční povinnosti, ovšem již zde je podstatné podívat se na přiměřenou míru rizika.

3.6 Přiměřená míra rizika ve sportu

Je přirozené, že v každém sportu se nachází určité riziko pro ty, kteří jej vykonávají. Pouze tím, že by sport nebyl vůbec vykonáván, riziko by bylo vypuštěno. K tomu, aby sporty mohly být vykonávány a byly přípustné a nezakázané, je třeba s jistou mírou rizika počítat. Rozumnou a odůvodněnou míru rizika je třeba vnést jak do předpisů vztahujících se k sportu, tak na ni myslet při jejich aplikaci a hlavně při posuzování právního či sportovního deliktu.

3.7 Pojem sportu v právních předpisech

K tomu, abychom se vztahem sportu a práva mohli zabývat, musí být napřed stanoveno, co je sportem. V zákoně č. 115/2002 Sb., o podobě sportu se v ustanovení § 2 odst. 1 a 2 praví: „ 1) *Pro účely tohoto zákona pojem sport představuje všechny formy tělesné činnosti, které prostřednictvím organizované i neorganizované účasti si kladou za cíl harmonický rozvoj tělesné i psychické kondice, upevňování zdraví a dosahování sportovních výkonů v soutěžích všech úrovní. 2) Sportem pro všechny se rozumí organizovaný a neorganizovaný sport a pohybová rekreace určená širokým vrstvám obyvatelstva.*“ Jedná se tedy o činnost, která je přínosná pro psychiku i fyzickou zdatnost jedince, má upevňovat zdraví. Tento zákon vešel v účinnost v roce 2001. Není to doba dávno minulá, ale vzhledem k rychlému vývoji ve sportovní oblasti, vzniku nových sportů a posunování hranic, docházíme k zamyšlení, zda pojem sportu je zde dostatečně široce definován. Nebudu zde uvádět naprosto extrémní sporty –

dle mého názoru – jako je např. base jumping, ski base (viz. obrazová příloha č. 4, 5, 7) a jim podobné sporty, patřící většinou do kategorie adrenalinových sportů. Ski base spočívá v tom, že lyžař se rozjede, skočí ze skály a těsně nad zemí je skok „chycen“ jeho padákem. Base jumping spočívá na podobném principu, ovšem skokan nemá již na nohách lyže, skočí z budovy, útesu apod. Pro tuto práci je nad její rámec popisovat tyto sporty, jen je asi těžké si představit, že ještě do definice sportu zapadnou. U těchto sportů, pokud dojde ke zranění, bývají většinou fatální, tedy o rozvoji tělesné i psychické kondice a upevňování zdraví zde většinou nemůže být řeč.

Samozřejmě i u lyžování dochází ke zraněním, tedy by se mohlo namítat, že i provozování tohoto sportu nelze pod uvedenou definici zařadit. Domnívám se, že takový názor by nebyl správný. U lyžování, zvláště rekreačního, až na výjimky dochází k rozvoji fyzickému i psychickému a k upevňování zdraví. Lyžař se pohybuje na zdravém horském vzduchu, lyžuje ve dnech volna, tedy psychicky relaxuje a daným pohybem prospívá svému tělu. V důvodové zprávě zákona o podobě sportu bylo konstatováno, že sport patří k naší národní kultuře. Sport má význam při usměrňování agresivity, rozvoje sociálních vazeb a etického kodexu člověka, což se díky sportu formuje především v mládí jedince. Vrcholoví sportovci jsou vzorem pro mládež a sport jako takový naplňuje smysluplně trávení volného času a odnímá pozornost od negativ, které s sebou nevyplněný čas přináší, pokud je ho přespříliš. Samozřejmě není možné, aby sport vyplňoval veškerý volný čas člověka, je třeba i odpočívat. Stále častěji v současných trendech je úloha sportu kladně zdůrazňována. Je prokázáno, že při sportu jsou produkovány endorfiny, tzv. hormony dobré nálady, sport pomáhá předcházet vzniku depresím, či je zmírňuje a také pomáhá fyzické stránce člověka. Jaká jiná činnost má takové blahodárné účinky? Avšak i přes toto je sport někdy opomíjen a je na něj pohlíženo jako na aktivitu, která je jaksi „navíc“, je až odměnou za práci, stavěna do pozice „pokud na ni zbude čas“. Takto by pohlíženo na sport být nemělo. Tělo pro nás celý život pracuje, bereme si od

něj častokrát na dluh a starání se o něj by mělo být naší hlavní prioritou. Sport by měl být více ve společnosti povznesen, měl by se mu dát větší význam. Současné trendy k tomuto směřují, ale jde právě zatím jen o ono směřování. Top manažeři či velmi vytížení zaměstnanci, vydělávající velké peníze, dávají právě tyto peníze do nápravy svého zdraví, které bylo zničeno jejich náročnou prací. Jedná se o kruh, který by se měl spíše otevřít, stanovit pro den člověka určité části - část práce a část sportu - v takové míře, aby to bylo pro tělo prospěšné. Ano, určitě plno lidí si řekne, že to nejde. Je to těžké, práce klade stále větší nároky. Ovšem pokud si něco přejeme - tak především zdraví. V době, až je poškozeno, je již těžší, a zda vůbec možné, jej napravovat. Zamysleme se tedy na touto spíše ne právní problematikou - sportujme k upevnění našeho zdraví a rozvoji psychické a fyzické kondice.

4 Český a slovenský vývoj vztahu sportu a práva

4.1 Sport a ústavní vývoj český a slovenský

Pokud se podíváme do roku 1920, kdy zákon č. 121/1920 Sb., uvozující ústavní Listinu Československé republiky, nabyl účinnosti, zjistíme, že s pojmem sport se zde nesetkáme. Jediné, o co bychom se v tomto zákoně mohli opřít ve vztahu ke sportu, je ustanovení § 113, ve kterém bylo zakotveno právo spolkové, které sloužilo mimo jiné k vytváření spolků sportovních.

V ústavním zákoně č. 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky se s pojmem „sport“ již setkáváme, i když ve velmi omezené míře. V ustanovení § odst. 1 bod 2 se pravilo, že do zákonodárné pravomoci Slovenské národní rady náleží mimo jiné i péče a sport. Toto se ovšem týkalo jen Slovenské národní rady. V ustanovení § 11 odst. 3 se stanovilo, že: „Mládeži zaručuje stát všechny možnosti plného tělesného i duševního rozvoje“ a dále pak v ustanovení § 29 odst. 2 bylo stanoveno, že děti a mládež mají právo na zajištění svého plného tělesného a duševního rozvoje. Pokud tělesný rozvoj budeme považovat za rozvoj těla díky sportu, což sice není úplně výstižné, ale logicky - jak jinak tělo lépe rozvíjet než sportem,

spatřujeme zde jedny z prvních ustanovení týkajících se sportu na našem území. Toto se ovšem týkalo pouze mládeže a na dospělé osoby nebylo pamatováno.

V ústavním zákoně č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky, odkazuje ve svém čl. 5 na zaručení sdružování mimo jiné v organizacích tělovýchovných. Mládeži a dětem byly zabezpečeny společností veškeré možnosti k všestrannému rozvoji tělesných i duševních schopností. Opět se zde kladl důraz na mládež a děti. Pro dospělé, kromě možnosti se sdružovat v organizacích tělovýchovných, pamatováno nebylo. Ústavní zákon č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje Listina základních práv a svobod jako ústavní zákon Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky, bohužel ve vztahu ke sportu nepřinesl obsáhlejší úpravu. Stejná je situace u zákona č. 2/1993 Sb., s usnesením předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992, o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

Právo sdružovací sice v posledně zmiňovaném zákoně zakotveno bylo, ale o tělovýchovných organizacích zde již nebylo ničeho, stejně tak již dětem a mládeži nebyl zaručen rozvoj tělesný a duševní.

Jak zde vidíme, sport, jeho cíle, přínosy a význam do ústav naší republiky nikdy nebyly žádným významným způsobem začleněny. Může se zdát, jako by stát tuto oblast opomíjel a nezdála se mu být tak důležitá, když ji do své ústavy nepojal. Myslím, že zde je právě nedocenění významu sportu.

V současné době se v Ústavě České republiky ani v Listině základních práv a svobod o sportu nehovoří. Sport je opět ukryt v ustanovení, které sice v sobě samotnou definici či úpravu sportu neobsahuje, ale můžeme z něho určité základy pro začlenění „sportu“ do české legislativy nalézt.

V čl. 31 LZPS se mimo jiné stanoví, že: *„Každý má právo na ochranu zdraví.“* Veřejným zdravím se rozumí zdravotní stav obyvatelstva a jeho skupin. Ochrana a podpora veřejného zdraví je pak souhrn činností a opatření k vytváření a ochraně zdravých životních a pracovních podmínek a

zabránění šíření infekčních a hromadně se vyskytujících onemocnění, nemocí souvisejících s prací a jiných významných poruch zdraví a dozoru nad jejich sledováním.⁴⁰ Domnívám se, že k faktu, že každý má nárok na ochranu zdraví, by mělo být zahrnuto, že každý má nárok na ochranu zdraví, k jehož udržování přispívá sport. Možnost provozování sportu by měla být dle mého názoru zaručena a postavena na místo vedle práva na ochranu zdraví. Zdravím většinou rozumíme stav těla, když není stíženo nemocí nebo úrazem. Jak se ale zdraví chrání? Tak, že proti němu není zasahováno – na jedné straně. Zdraví tedy není vystavováno takovým podmínkám, které by jej poškodily.

Nezasahuje se do zdraví, které je vyhovující a obecně přijímané tuto teorii. V praxi by to bylo takové, že není povoleno osobu vystavovat např. nebezpečnému záření, neboť zdraví by mohlo být v důsledku tohoto poškozeno. Na druhou stranu ochrana zdraví může být i taková, že zdraví chráníme tím, že prevenčně předcházíme nemocem, úrazům. Předcházet nemocem a úrazům můžeme sportem. Sportem předejdeme nemoci, když budeme své tělo přiměřeně zatěžovat, budeme z našeho těla odbourávat tuky, cholesterol aj., čímž tělu dozajista prospějeme, odbouráme škodliviny, ochráníme tak zdraví, které by bylo napadeno a poškozeno dříve, kdybychom nesportovali. Stejně se dá tato myšlenka uplatnit i při předcházení úrazům. Pokud budeme sportovat a tělo přiměřeně zatěžovat a navykat jej na určitou zátěž, úrazům můžeme předejít. Je známé, že sportovní turistika po přírodních lesních cestách je přínosná pro vazy. Když takto budeme chodit a budeme vazy posilovat, předejdeme tak úrazům, které vzniknout právě z netrénování vazů. Sportem své tělo a zdraví, pokud je sport vykonáván v rozumné míře, chráníme.

⁴⁰ Průcha, P. Veřejná správa a samospráva. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2004, s. 32

4.2 Zákonná úprava sportu v českém a slovenském právu do roku 1990

4.2.1 Období I. republiky

Kompetenčním zákonem ze dne 2.11.1918, o zřízení nejvyšších správních úřadů v československém státě, byl zřízen Úřad veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy. Úřad se stal po čase ministerstvem a tělesná výchova se stala samostatným oborem.

Zákonem č. 228/1920, o zřízení Poradního sboru pro tělesnou výchovu, byl zřízen Poradní sbor pro tělesnou výchovu. V § 2 daného zákona se stanovil účel Poradního sboru a rozsah jeho kompetencí, a to tak, že Poradnímu sboru pro tělesnou výchovu se předkládaly k posouzení všechny zásadní a organizační otázky, návrhy a přání stran tělesné výchovy. Poradní sbor pro tělesnou výchovu mohl také z vlastního popudu v zásadních a organizačních otázkách stran tělesné výchovy podávat ministerstvu veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy návrhy a náměty. Bylo zde opravdu vidět, že se jednalo o orgán opravdu poradní, který posuzoval, navrhoval, ale nic nerozhodoval.

V roce 1935 byl přijat zákon č. 73 Sb., o zřízení Tyršova státního tělovýchovného ústavu. V ustanovení § 2 tohoto zákona se vymezoval jeho účel a to tak, že:

„Účelem ústavu jest sledovati a posilovati rozvoj tělesné i mravní zdatnosti a branné způsobilosti všech státních občanů. Ústav dosahuje toho zejména vzděláváním a výcvikem odborných sil tělovýchovných (učitelských, cvičitelských a závodnických), činností výzkumnou (bádací a srovnávací), propagační a musejní.“ V tomto zákoně nebylo stanoveno, jak se má účelu dosáhnout, jak bude přístup občanů k tělovýchově zajištěn. Zabýval se ale např. podrobnostmi užívání stadionu. Ustanovení § 6 odst. 1 zákona se jeví, jako by se zákon najednou zaměřil na konkrétní řešení jednotlivé, a dalo by se říci i nepodstatné části oblasti tělovýchovy a na podstatnější problémy zcela zapomněl. Např. jak má být rozvoj tělesné i mravní zdatnosti a branné způsobilosti prováděn, jaký bude k tomuto přístup apod. Místo toho nalézáme zmiňované ustanovení, ve kterém se praví, že: *„Ústav dohodne se o prozatímním používání Masarykova*

státního stadionu na Strahově se správním sborem, který tento stadion spravuje. Ona část stadionu, která byla propůjčena správním sborem vojenské správě k užívání, nepatří k zařízením, kterých bude ústav používat. Potřeboval-li by ústav při své činnosti k použití na přechodnou dobu vojenského hřiště a cvičiště, má ministerstvo národní obrany této potřebě pokud možno vyhověti.“

V souvislosti s vývojem situace byl přijat zákon č. 184/1937 Sb., o branné výchově. V ustanovení § 2 byl stanoven účel, a to tak, že účelem branné výchovy je pěstovati v obyvatelstvu Československé republiky podle jeho věku, vzdělání a povolání (zaměstnání) ony mravní vlastnosti, tělesnou zdatnost, znalosti a dovednosti, jichž je třeba k obraně státu. Je zde vidět, že branná výchova byla pěstována jen k obraně státu a na osobu jako jednotlivce či jeho blaho myšleno nebylo. Toto se projevovalo v celém zákoně, když např. na jednu stranu bylo umožněno osobám rozvíjet se a pěstovat idey sportu, na druhou stranu zde byly postihy a omezení za neúčastnění se aktivit apod. Tělesná výchova nebyla povolena tomu, kdo se provinil trestným činem. Je zde opravdu vidět, jak tento zákon byl vydán pro stát. Vyskytuje se zde v ustanovení § 46 jakási „kvazi idea“ rozvoje těla, kdy zaměstnavatelé jsou povinni umožnit zaměstnancům brannou výchovu. Toto ustanovení, kdyby se v současné době týkalo jen sportu a ne dalších povinností spojených s brannou výchovou, mělo by dozajista nejen své zastánce, ale dle mého názoru by bylo i velmi přínosné, pokud by tento čas byl ke sportu využíván.

4.2.2 Poválečný vývoj

V tomto období byl přijat zákon č. 187/1949 Sb., o státní péči o tělesnou výchovu a sport. V ustanovení § 1 tohoto zákona se pravilo, že *„Úkolem tělesné výchovy a sportu v lidové demokracii je udržovat a zlepšovat zdraví lidu, zvyšovat jeho tělesnou a brannou zdatnost a pracovní výkonnost a vychovávat k odhodlanosti a statečnosti při obraně vlasti a jejího lidově demokratického státního zřízení. Stát proto pečuje o rozvoj tělesné výchovy a sportu.“* Je zde vidět, že již zde nebylo zaměření pouze na stát, ale i na jednotlivce.

V ustanovení § 5 odst. 4 se stanovilo, že „Státní úřad pro tělesnou výchovu a sport může v oboru své působnosti vydávati všeobecné předpisy, jimiž zejména mohou být stanoveny jednotné ideové, metodické, zdravotní, organizační a hospodářské směrnice pro tělesnou výchovu a sport, zásady pro výchovu pracovníků v tělesné výchově a sportu, jednotná úprava zařízení pro tělesnou výchovu a sport, jakož i směrnice pro účelné využití těchto zařízení. Pokud se tyto předpisy týkají povinné tělesné výchovy na školách, budou vydány v dohodě s ministerstvem školství, věd a umění, a pokud se týkají vojenské tělesné výchovy a sportu v rámci Sokola, v dohodě s ministerstvem národní obrany.“ Zde vidíme podstatnou věc pro tuto práci, že tento orgán mohl vydávat směrnice a zásady týkající se sportu.

Přijetím zákona č. 71/1952 Sb., o organizaci tělesné výchovy a sportu, nedošlo k podstatným a přínosným změnám. Byl zřízen Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport při vládě republiky Československé, který řídil jiné instituce zabývající se sportem. Sport se organizoval zásadně podle pracoviště. Za základ systému tělesné výchovy a sportu byl považován odznak zdatnosti „Připraven k práci a obraně vlasti“ a jednotná sportovní klasifikace. Vidíme, že i zde se jednalo především o snahu připravit občana pro stát než jej samostatně rozvíjet.

Vydáním zákona č. 68/1956 Sb., o organizaci tělesné výchovy, nebylo nějakým zásadním počinem. Změnila se pouze organizace, ale účel sportu byl zachován jako v zákoně předešlém. Tento zákon byl zrušen zákonem č. 173/1990 Sb. Staré zařazení sportu bylo zrušeno a otevřel se zde prostor pro zcela novou koncepci zařazení sportu do právního řádu.

4.2.3 Vývoj v letech 1990 do současnosti

Po vydání zákona č. 173/1990 Sb. do roku 2001 k výraznějším počínům v zakotvení sportu do právního systému nedošlo. Byl přijat zákon č. 60/2000 Sb., o ochraně olympijských symbolů. Tento zákon bezesporu důležitý je, ovšem ne z hlediska, že by zakotvoval sport v našem právním systému.

Významnějším počinem je až zákon č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu. V tomto zákoně je uvedena definice sportu a stanoven jeho účel se zaměřením na jedince a ne na stát či pro blaho všech. Sport se tímto zákonem vrací ke své původní myšlence – rozvoji těla jedince, pro jeho zdraví, kondici a radost. V § 2 odst. 1 tohoto zákona vymezuje sport tak, že: *„sport představuje všechny formy tělesné činnosti, které prostřednictvím organizované i neorganizované účasti si kladou za cíl harmonický rozvoj tělesné i psychické kondice, upevňování zdraví a dosahování sportovních výkonů v soutěžích všech úrovní.“* K tomu, aby bylo ujasněno, pro koho je sport určen, slouží ustanovení § 2 odst. 2, ve kterém se stanoví, že sportem pro všechny se rozumí organizovaný a neorganizovaný sport a pohybová rekreace určená širokým vrstvám obyvatelstva. Tedy je zde vidět, že sport již není omezen tím, zda člověk spáchal nějaké provinění, za jakým účelem je prováděn apod. Sport se stal svobodným.

Do současné doby zde nenabyl účinnosti zákon, který by komplexněji pojednával o sporu a jeho začlenění do našeho právního řádu. Po dlouhé době se setkáváme s definicí sportu. Nejsou ale ošetřeny speciálně sportovní delikty či trestné činy, stanovení, dle jakých norem či pravidel se má sport řídit.

4.3 Sport a právo v Evropě po II. světové válce

Po druhé světové válce dochází v Evropě k rozvoji oblasti týkající se sportu. Jak bylo shledáno i na českém vývoji, nejedná se o rozvoj převratný, ale spíše postupný, jakoby okrajový. Sport byl napřed opomíjen v zcela zásadních dokumentech, jako je Všeobecná deklarace lidských práv, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech či v Evropské sociální chartě. Ovšem i malé kroky byly pro sportovní oblast přínosem a postupně se začala zakotvovat základní jednotlivá práva vztahující se ke sporu.

4.4 Evropská charta sportu pro všechny

Evropská charta sportu pro všechny z roku 1974 zakotvuje sport jako činnost pro všechny osoby a vyzývá příslušné instituce, aby osobám pomohly se vztahem ke sportu, aby jej pochopili a získali k němu přístup. Charta má zajistit jednotlivci, který chce sport provozovat, aby mu byl přístup umožněn a aby jeho snaha nebyla zmařena např. tím, že náklady na tuto činnost budou vysoké či přístup k potřebnému vybavení bude složitý.

4.5 Mezinárodní Charta tělesné výchovy a sportu

Mezinárodní Charta tělesné výchovy a sportu z roku 1978 má podobná východiska jako Evropská charta sportu pro všechny. Díky ní se k realizaci sportu dostalo hodně osob. Jedná se o mezinárodně uznávaný dokument, který u nás do 90. let nebyl prakticky zveřejněn.

4.6 Evropská charta sportu

Potvrzením nastaveného směru, kdy jedinec má právo na sport, je Evropská charta sportu z roku 1992. Dále byla vydána Evropská charta sportu pro všechny, myslící i na postižené, Evropský manifest o mládeži a sportu.

Uvedené deklarace nejsou pro státy závazné. Zdůrazňují však uznání určitých hodnot, které by státy měly respektovat, podporovat a zabývat se jimi. V souvislosti s uvědoměním si vzniká tzv. konstituční právo, které se v praxi projevuje tak, že v ústavách jednotlivých států je zahrnuto právo na provozování sportu.

Sport se dostává do většího zájmu, dostává se v některých případech i do ústav (např. Řecká republika, Portugalsko). Faktem, že sport je stále více uznáván. Zde ovšem nedocházíme k odpovědi na otázku, která je podstatnou pro tuto práci – jak je upravena odpovědnost a náhrada škody ve sportu v evropských zemích?

Díky této kapitole jsme se dostali k tomu, že sport je uznáván. V další kapitole bude vysvětlen pohled Evropské unie na sport jako takový.

4.7 Vývoj Evropské unie ve vztahu sportu a práva

V době, když vznikla Evropská unie, sporz mezi její základní priority sport nepatřil. Skutečnost je potvrzena v jejích základních dokumentech, ve kterých zmínku o sportu nenalezneme. Sport se neobjevuje ani při následných revizích smluv jako samostatný článek, i když mnoho organizací o toto usilovalo a slibovalo si posílení a zvýšení zájmu o sport.

Prvním významnějším krokem je Amsterdamská deklarace z roku 1997, která předznamenává pozitivní přístup Evropské unie k zakotvení sportu. Na tuto deklaraci jsou ovšem zastávány rozdílné názory, neboť jak již bylo uvedeno, sport by měl být dle některých názorů co nejméně regulován. Situace, že by sport byl upraven Evropskou unií, by mohla způsobit pravý opak – tedy zastavení vývoje a rozmachu sportu oproti plánovanému rozvoji a snadnějšímu přístupu k němu. Je poukazováno na jednu ze zásad Evropské unie – princip subsidiarity, kdy v oblastech, které nejsou ve výlučné působnosti Evropské unie, je vyvíjena činnost jen tehdy a potud, pokud cíle navrhované činnosti nemohou být uspokojivě dosaženy členskými státy a mohou být z důvodu rozsahu či účinku navrhované činnosti lépe dosaženy Společenstvím. Snahy, které usilují o samostatný článek o sportu, se upínají k myšlence, že sport bude prostřednictvím Evropské unie lépe chráněn. Existují tedy různé tendence, jak sport v rámci Evropské unie zakotvit.

Existuje však i názor, že sport již v rámci Evropské unie zařazen je, a to v souvislosti s jeho vztahem ke kultuře. Článek 151 Smlouvy ES se zabývá kulturou a praví, že Společenství přispívá k rozkvětu kultur členských států a přitom respektuje jejich národní a regionální rozmanitost a zároveň zdůrazňuje společné kulturní dědictví. Mohlo by se tedy zdát, že začlenění sportu je zařazeno pod tento článek. Evropský soudní dvůr v případě Bosman takovou analogii s kulturou odmítl.

Jak vidíme, celistvá úprava sportu v rámci Evropské unie neexistuje. Příkláním se k názoru, že toto je jediné dobře, neboť sport má v sobě obsahovat svou identitu a částečnou nezávislost. Pokud by byl regulován

centrálně, určité by některé národní zvláštnosti musely ustoupit, stejně i jako pravidla, která jsou zaužívaná, v určité oblasti vyhovují a bez problémů fungují, ale v případě používání pro celou Evropskou unii by s nimi mohl nastat problém. Věřím, že pokud by sport byl regulován centrálně, stále méně by byl sportem a více by byl regulovanou oblastí hlídající co nejméně právních rizik. Důvod pro zavedení sportovního článku – argumentující potřebou zvýšené ochrany sportu – se mi nejeví jako nejpádňější. V současné době se právo velmi často odvíjí od nastalé situace a potřeby upravovat oblasti. Pokud se podíváme na četnost rozhodnutí soudů ohledně věcí týkajících se sportu, zjistíme, že jich je opravdu málo. Stejně pokud budeme sledovat média, nenalezneme mnoho případů zabývajících se sportem a potřebou jeho právního upravení. Ano, existují situace ve sportu, kdy potřeba regulace se zdá být citelná. Jedná se ovšem spíše o situace, kdy hlavní roli hrají finance. Přestupy hráčů, dotace do sportu apod. Tímto, dle mého názoru, ale není postižen sport jako takový. Sport, jehož hlavní úlohou je rozvíjet tělo a přinášet člověku radost. Pokud na sport budeme pohlížet v jeho nejzákladnější funkci, pak regulován v rámci Evropské by ani neměl být.

5 Praktická část – česká právní úprava

5.1 Česká republika a rozhodování soudů ohledně otázek sportu

Rozhodovací praxe soudů v souvislosti s problematikou sportu není nikterak veliká. Tento fakt skoro neexistence sportovních rozhodnutí na poli sportu je zapříčiněn již samotnou povahou sportu a prostředím, kde k těmto skutečnostem, které by mohly být předmětem rozhodování soudů, dochází. Jinak se řeší situace, když dojde ke zranění ve městě a jinak se tato situace řeší, když dojde ke stejnému zranění, ale na lyžařském svahu. Asi málokoho z nás by napadlo na lyžařském svahu volat policii k vyšetřování pohmožděnin či zlomeniny na horách, natož potom dávat žalobu týkající se sportu, pokud škoda nebyla opravdu závažná. Dalším důvodem, proč řešení této problematiky se v soudní praxi objevuje tak poskrovnu, je fakt, jak již

bylo zmiňováno, že v současné době v České republice neexistuje právní úprava, která by se týkala převážně sportu. Tedy se i stává, že sport je jako by z případu vyňat a řeší se situace dle platných zákonů, které se zaměří jen na odpovědnost a náhradu škody a sportovní prostředí je vypuštěno.

V rámci získání podkladů pro práci a zvláště pro tuto část byly dotazovány soudy, zda se v jejich praxi vyskytuje rozhodování ve věcech sportu. Ve velké převaze mi bylo sděleno, že soudy se takovouto oblastí nezabývaly. Pokud byla odpověď kladná, jednalo je vždy maximálně o jeden případ týkající se sportu na celý soud. Tedy i toto potvrzuje, že řešení věcí týkajících se sportu je u nás velmi neobvyklé.

Je vidět, že sport si u nás nadále zachovává své svébytné postavení a moc zásahů ze státní moci nepociťuje.

Věřím, že rozhodnutí, která zde budou uvedena, nastíní situaci v České republice týkající se sportu a práva. Jak již bylo sděleno, rozhodnutí týkajících se sportu je opravdu poskrovnu. Proto na některé situace a instituty nebudou použity případy týkající se sportu, ale případy, které jsou svou povahou obecné, ale situace a instituty dostatečně jasně vykreslují a díky nim si budeme moci i představit řešení, jak by taková situace či institut vypadal na poli sportovním. Dále bych ráda uvedla zajímavá rozhodnutí, která svou existencí předznamenávají řešení netypických situací a usnadní orientaci v problematice této práce.

5.2 Generální prevenční povinnost v praxi

Jak bylo uvedeno u generální prevenční povinnosti, je ustanovení § 415 Občanského zákoníku ustanovením takovým, které má zabránit škodám, má jim předcházet. Zároveň je jakýmsi pravidlem, které se použije v případech, kdy k jinému porušení povinnosti nedošlo, ale stejně zde došlo ke vzniku odpovědnosti právě v důsledku porušení tohoto ustanovení.

V lyžařských disciplínách se přijímá zásada opatrnosti a dodržování zásad a předpisů, zavazujících ať již trénující závodníky, nebo rekreační lyžaře tak, aby dodržovali předpisy na lyžařských tratích.⁴¹

Pro oblast lyžařských svahů je velmi významné rozhodnutí R 16/80, Krajského soudu v Brně, sp. zn.: 21 Co 27/1977, ve kterém se stanoví, že: *„ustanovení § 415 obč. zák. je povahy obecné, a proto i lyžaři, sjíždějící svah křišťálkami, jsou povinni si počínat tak, aby nedocházelo ke škodě na zdraví. Neexistuje zvláštní právní předpis o tom, jak si mají lyžaři počínat při sjíždění svahu. Avšak i oni musí pozorovat své okolí, dodržovat dostatečnou vzdálenost mezi ostatními. Musí tak při jízdě ovládat svou rychlost, aby byli schopni kdykoliv zastavit, popřípadě i pádem zabránit kolizím. Prostě si počínat tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví.“*

Vzhledem k datu vydání tohoto rozhodnutí je zřetelné, že soud ještě neuvažoval o pravidlech FIS jako o pravidlech, kterými je třeba se řídit, ale při porušení dostatečné vzdálenosti mezi lyžaři a patřičným pozorováním svého okolí, což je jednou ze zásad pravidel FIS, odkazuje pouze na porušení generální prevenční povinnosti. Odůvodnění rozhodnutí nám ukazuje, jaká povinnost je porušena. Nejedná se zde o žádná pravidla lyžařské trati, ale jedná se o porušení generální prevenční povinnosti. Lyžaři, kteří by po svahu jezdili tak, že by svou jízdou mohli někoho ohrozit či zranit, porušují tuto povinnost, a pokud v důsledku jejich jízdy dojde ke škodě, budou za ni zodpovídat. V lyžařském sportu je zcela zřejmé, narozdíl od jiných sportů např. boxu, že snahou tohoto sportu není někoho zranit. Snaha o bezpečnost v tomto sportu a s ní spojené dodržování generální prevenční povinnosti je na místě a jeví se zde jako nutné. Právě u jiných sportů, třeba u zmíněného boxu, situace s generální prevenční povinností takto přímočará není. Cílem sice není zranit soupeře, ale prokázat nad ním sílu, což se ovšem někdy snaze zranit může rovnat. Těžko by se asi dal zápas v boxu odehrávat s ohledem na zachování generální prevenční povinnosti. Pak by k němu ani nemohlo dojít.

⁴¹ Prusák J. Vztah mezi športovým pravidlom a pravidlom socialistického spolužitia a kritické stanovisko k tzv. športovému právu. Práv. obzor, 67, 1984, č. 9, s. 864 – 877

V boxu se odpovědnost posuzuje s ohledem na to, zda byla porušena pravidla sportu.

Velmi významné pro sportovní právo je rozhodnutí R 16/80, ve kterém se stanoví, že: „*nedodržení pravidel sportovní hry (např. kopané), spočívající v použití pravidly nedovoleného (zakázaného) způsobu hry, je nutné posoudit jako jednání odporující povinnosti počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví (415 o.z.). V důsledku toho jde o porušení právní povinnosti, jež zakládá odpovědnost za škodu (§ 420 odst. 1 o.z.).*“ Rozhodnutí dává možnost u sportu, který není regulován zákonem, vzniku odpovědnosti. Tato odpovědnost vzniká ne v důsledku toho samotného porušení pravidel jako takových, že by porušením pravidla bylo porušení právní povinnosti. Zde je třeba vycházet z toho, že tím, že někdo pravidla poruší, nedodržuje povinnost předcházet škodám. Kdyby pravidla dodržoval, předcházet by škodám, neboť pravidla jsou tvořena z toho důvodu, aby daný sport regulovala a činila jej bezpečným a férovým. Tím, že byla porušena, tak zájem, který byl jimi sledován, byl dotčen, a tedy došlo zde ke vzniku odpovědnosti za porušení generální prevenční povinnosti.

Dalším významným rozhodnutím ke generální prevenční povinnosti je rozhodnutí soudu R 15/83. V tomto odůvodnění rozhodnutí se stanoví, že: „*nedodržení povinností a neprovedení opatření, jež jsou pořadateli sportovního utkání (např. v ledním hokeji) uloženy soutěžním řádem, vydaným příslušným orgánem Československého svazu tělesné výchovy a jeho směrnici pro provoz a užívání zařízení ve správě tělovýchovných organizací, je třeba brát v úvahu při posouzení organizace za škodu vzniklou divákovi při sportovním utkání, a to z důvodu jednání organizace odporujícího povinnosti počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví.*“ Opět je zde vidět, jak je dodržována zásada, že povinnosti lze ukládat toliko na základě zákona. Tedy nebylo by možné na sportovním zápase na základě zákona divákovi stanovit povinnost, aby se vždy vyhnul letícímu puku, ale je zde povinnost organizace si počínat tak, aby nedocházelo ke škodám. Aby ke škodě v případě vyletění puku z hřiště nedošlo, je třeba takové škodě předejít. Dá se jí předejít právě dodržením

soutěžního řádu. Stejně tak divák je povinen dodržovat generální prevenční povinnost. Pokud by se divák postavil před ochranné sklo, tedy by jej sklo nechránilo, tuto povinnost by porušil. Zde by divák povinnost předcházet škodám porušil a za škodu by určitým způsobem odpovídal.

5.3 Pravidla pro lyžaře Mezinárodní lyžařské federace (FIS)

Pravidla FIS vznikla z obyčejových pravidel. V současné době by se spíše o těchto pravidlech dalo říci, že jsou sportovními regulemi.

Pro současnou právní praxi má význam především fakt, že jsou psaná, rozšířená a uznávaná. Tyto pravidla se týkají i snowboardistů, přičemž jejich působnost můžeme dovozovat např. z rozsudku Zemského soudu v Bonnu ze dne 21.3.2005, sp. zn. 1 O 484/04.⁴²

Pravidla FIS jsou následující:

- 1) Každý lyžař se musí chovat tak, aby nikoho neohrozil nebo nepoškodil.
- 2) Každý lyžař musí jet na dohled; musí svou rychlost a způsob jízdy přizpůsobit svým schopnostem a terénním, sněhovým a povětrnostním podmínkám, jakož i hustotě provozu.
- 3) Lyžař příjíždějící zezadu musí svou jízdní stopu zvolit tak, aby neohrozil lyžaře jedoucího před ním.
- 4) Předjíždět se smí seshora nebo zdola, zprava nebo zleva, ale vždy jen s odstupem, který předjížděnému lyžaři nechá dostatečný prostor pro jeho pohyb.
- 5) Každý lyžař, který chce vjet na lyžařskou dráhu nebo se po zastávce znovu rozjet, se musí pohledem nahoru a dolů přesvědčit, že tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo ostatní.
- 6) Každý lyžař se musí vyvarovat toho, aby se bez nutnosti zastavoval na úzkých nebo nepřehledných místech; lyžař, který upadl, musí takové místo uvolnit tak rychle, jak je to možné.

⁴² Nároky na náhradu škody při střetu mezi lyžařem a snowboardistou, které nelze blíže objasnit. Soudní rozhledy, 2006, č. 1, s. 34 a násl.

- 7) Lyžař, který stoupá nahoru nebo sestupuje, musí použít okraj prostoru.
- 8) Každý lyžař musí dbát značení a signalizace.
- 9) Při nehodě je každý lyžař povinen poskytnout pomoc.
- 10) Každý lyžař, lhostejno, zda je svědek a nebo účastník, lhostejno, zda za nehodu odpovídá nebo ne, musí v případě nehody uvést své osobní údaje.

Tyto pravidla byla od doby svého vzniku upravena s přihlédnutím na rozvoj sportu. Toto je vidět např. na bodě 4 pravidel FIS, ve kterém se mimo jiné praví, že: „předjíždět se smí seshora nebo zdola...“. Někomu by mohlo přijít divné, že předjíždět je možné i zdola. Pravidla bylo třeba přizpůsobit novým lyžařským trendům. Velký zlom přinesly tzv. carvingové lyže, díky nim se oblouky velmi často, jak je vidět v obrazové příloze č. 11, provádějí i směrem do kopce. Z tohoto důvodu je třeba, aby lyžař, který provádí carvingový oblouk, se rozhlédl na všechny strany, tedy i nahoru, zda svou jízdou někoho neohrozí.

5.4 Pravidla pro lyžaře Mezinárodní lyžařské federace (FIS) a generální prevenční povinnost

Rozhodnutí Městského soudu v Praze sp. zn.: 10 Co 190/76 stanoví, že: „nedodržení pravidel sportovní hry, spočívající v použití pravidly nedovoleného (zakázaného) způsobu hry, je nutné posoudit jako jednání odporující povinnosti počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví. V důsledku toho jde o porušení právní odpovědnosti, jež zakládá odpovědnost za škodu.“ Toto odůvodnění rozhodnutí dává jasné stanovisko pro situace, kdy existují sportovní pravidla a jsou porušena. Pak se na toto díváme jako na porušení právní povinnosti – generální prevenční povinnosti, takto je situace řešena v současné judikatuře.

5.5 Použití lyžařských pravidel FIS

Ohledně použití lyžařských pravidel FIS bylo Nejvyšším soudem České republiky vydáno zásadní a pro lyžařskou oblast velmi přínosné rozhodnutí, 25 Cdo 1506/2004. V italském zimním středisku občanka České republiky srazila občana Italské republiky, který jel ve skupině výuky lyžování dlouhým obloukem a oblouk prováděl za terénním zlomem. Žalovaná do žalobce narazila zezadu, neboť jej za terénním zlomem neviděla a již nestihla přizpůsobit svou rychlost.

Dle ustanovení § 15 zákon 97/1963 Sb., O mezinárodním právu soukromém a procesním, se stanoví, že: *„Nároky na náhradu škody, nejde-li o porušení povinnosti vyplývající ze smluv a jiných právních úkonů, řídí se právem místa, kde škoda vznikla, nebo místa, kde došlo ke skutečnosti, která zakládá nárok na náhradu škody.“* Nárok na náhradu škody se řídil právem italským. Soud věc posoudil a došel k závěru, že žalovaná porušila Pravidla pro lyžaře Mezinárodní lyžařské federace (FIS), a to konkrétně skutečností, že žalovaná nepřizpůsobila rychlost a způsob jízdy svým schopnostem a terénním podmínkám, což měla učinit zvláště v místě, kde přes terénní překážku není výhled a dle daných pravidel měla zvolit takovou dráhu, aby neohrozila před ní jedoucího lyžaře. Námitky, že žalobce se neměl pohybovat na obtížnější sjezdovce, když se teprve lyžovat učil, je irelevantní, neboť bylo konstatováno, že sjezdovky jsou veřejné. Dle italského práva byla odpovědnost žalované posouzena dle čl. 2043 občanského zákoníku, který váže vznik odpovědnosti na jakýkoliv čin, úmyslný nebo nedbalostní, který přivodí jiným nespravedlivou škodu. Odvolací soud toto rozhodnutí potvrdil a dovolání bylo zamítnuto jako nepřípustné. V opravných prostředcích bylo především namítáno, že použití pravidel FIS zde není na místě, neboť se nejedná o pramen práva, že tedy nemůže mít přednost před zákonem a jedná se pouze o zvykovou normu. K tomuto bylo konstatováno: *„pravidla chování pro lyžaře, vydaná Mezinárodní lyžařskou federací FIS, obsahují normy, jejichž dodržováním má být zajištěna bezpečnost uživatelů sjezdovky, a slouží tak k předcházení vzniku škod, s nimiž zákon spojuje odpovědnost. I když*

nejsou obecně závazným právním předpisem, jsou tato pravidla pro lyžaře na sjezdové trati závazná, a to bez ohledu na to, zda jsou pramenem práva či nikoliv, jak je namítáno v dovolání.“

Uvedené rozhodnutí je opravdu zásadní, když z pravidel FIS činí závazná pravidla pro osoby pohybující se na sjezdovkách. Víme, že povinnost může být ukládána na základě zákona, ovšem tato pravidla slouží především k dodržení generální prevenční povinnosti, aby bylo v co nejširší míře zabráněno a předcházeno škodám. Ten, kdo poruší tuto generální prevenční povinnost, stává se za porušení odpovědným. Soudem bylo konstatováno, kdy odpovědnost lyžaře vzniká, ovšem doposud zatím nebylo zaujato stanovisko k vymezení podmínek, za nichž odpovědnost za škodu na straně sportovce dána není.⁴³

Na uvedené rozhodnutí odkazuje i odůvodnění rozhodnutí Krajského soudu v Plzni sp. zn.: 10 Co 38/2006. V odůvodnění rozhodnutí bylo konstatováno, že lyžař z 50% odpovídá za své zranění, které se stalo tak, že narazil do sloupku pro zasněžování, který nebyl viditelně označen a nacházel se u okraje sjezdovky. Soud prvního stupně své rozhodnutí odůvodnil tím, že lyžař porušil pravidla FIS, když nepřizpůsobil svou rychlost tak, aby do sloupku nenarazil. Proti tomuto rozhodnutí se poškozený odvolal a odvolací soud mu vyhověl tak, že ve výroku uvedl, že nárok poškozeného na odškodnění je dán v plné výši. Své rozhodnutí odůvodnil tím, že „pokud by překážka, byť na okraji sjezdovky, byla řádně označena, a bylo na ni předem upozorněno, teprve tehdy by nesl žalobce plnou odpovědnost, když by toto upozornění nerespektoval“. Dále soud konstatoval, že dodržování pravidel FIS je součástí předcházení škodám.

Jaká bude ovšem situace, kdy sportovní pravidla nebudou existovat? Ať již nebudou napsána a budou uznávána jen z důvodu, že „to je přece každému známe“ a nebo že nebudou existovat vůbec, neboť daný sport je nemá?

⁴³ Králík M. K právní odpovědnosti lyžařů za úrazy na lyžařských svazích. Bulletin advokacie, 2006, č. 11-12/2006, s. 59

Pro druhý případ, kdy pravidla neexistují, můžeme uvést např. jízdu na horském kole volným terénem. Neuplatní se zde pravidla pro cyklistické závody, pokud pojedou dva cyklisté a nebudou se účastnit závodů. Neuplatní se zde ani zákon č. 361/2000 Sb. o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), neboť lesní cesta, po které cyklisté jedou, není pozemní komunikací. Pokud dojde k tomu, že jeden cyklista do druhého narazí, třeba proto, že jel za ním moc blízko, dojde zde k porušení generální prevenční povinnosti, neboť narazivší cyklista nepředcházet škodám.

5.6 Carving a generální prevenční povinnost

Carving je samostatnou odnoží alpského lyžování. Pro své provádění potřebuje velmi dobře upravenou lyžařskou trať. Při carvingu přijímá většinu váhy vnitřní lyže a na hranu nohy vnější připadá váhy podstatně méně (viz. obrazová příloha č. 8). Postavení těla je takové, že od impulsu ke změně dráhy lyžaře uběhne podstatně více času než při klasickém lyžování. U tohoto lyžařského stylu nastává větší riziko i v tom, že lyžař často do oblouku „zalehá“. Z této pozice je podstatně těžší změnit svou dráhu. Při carvingu se díky stylu jízdy může stát, že dva lyžaři, kteří ve stejnou dobu vyjedou ze stejné výšky sjezdovky, ale každý na její opačné straně, se mohou srazit v důsledku vykreslení zrcadlových sinusoid, což končí čelním střetem (viz. obrazová příloha č. 11). Kvůli těmto situacím již v některých lyžařských střediscích začínají vznikat speciální řízená carvingová hřiště, kdy v daném časovém intervalu na ně smí pouze jeden lyžař.

Můžeme zde hovořit o tom, že lyžař při carvingu zachovává generální prevenční povinnost? Jak jsme uváděli, je zde dobré rozlišovat dvě roviny generální prevenční povinnosti. Je důležité připomenout, že pro carving zatím stále platí pravidla FIS. Speciální pravidla zatím vydána nebyla. Pravidla FIS byla příchodem carvingu do určité míry ovlivněna, ale zatím ne takovým způsobem, jak by si toto odvětví zasluhovalo. Nastává zde problém, kdy pojímat carving ještě za sjezdové lyžování a kdy za odlišný

sport. Klasický lyžař bude mít na nohou lyže stejně jako lyžař vyznávající carving. Značí to snad, že se jedná o jeden a tentýž sport? Domnívám se, že ne. Pokud bychom sporty rozlišovali jen dle sportovního nářadí potřebného k jejich provádění, mohli bychom se dostat do extrémních a právně nevýhodných situací. Pak by skokan na lyžích byl ve stejném postavení jako rekreační lyžař, což je nežádoucí.

Vraťme se tedy ke generální prevenční povinnosti lyžaře provozujícího carving. Dle současného stavu na něj, stejně jako na snowboardisty, dopadají pravidla FIS. Lyžař provozující carving je povinen je dodržovat. Skutečnost, že carving, pokud je prováděn ve své extrémní formě, tzv. funcarving, nemůže všechny předepsané povinnosti pravidel FIS dodržet. Děje se tak díky tomu, že rychlost, která je pro jeho extrémní formu vyžadována, nedává možnost se lyžaři rozhlédnout během započaté jízdy do všech stran. Stopa, kterou je oblouk veden, v některých případech do kopce, způsobuje, že lyžař se při jízdě dostává do tzv. slepého úhlu, nevidí určité místo, které je nad ním, a tedy může dojít ke zmiňovanému čelnímu střetu či může narazit do osoby nacházející se nad ním. V tomto případě se domnívám, že generální prevenční povinnost je porušena.

K porušení dle mého názoru zde dochází na obou uvedených rovinách generální prevenční povinnosti. V souvislosti s opravdu velmi rychlým rozvojem carvingu a jeho oblíbenosti u široké veřejnosti se domnívám, že úprava pravidly FIS je pro rozvoj tohoto sportu nedostatečná. Většinou se setkáváme se stavem, že předpisy jsou nedostačující tím směrem, že nepostihují všechny situace, a tak nejsou schopny zajistit bezpečnost ve všech možných situacích. V případě carvingu a pravidel FIS je tato situace opačná. Pravidla FIS carving někdy omezují takovým způsobem, že při jejich striktním dodržování by tento sport nemohl být ani vykonáván.

Pravidla FIS, kterých se tento problém týká, jsou následující:

- a) Každý lyžař musí jet na dohled; musí svou rychlost a způsob jízdy přizpůsobit svým schopnostem a terénním, sněhovým a povětrnostním podmínkám, jakož i hustotě provozu.
- b) Lyžař příjíždějící zezadu musí svou jízdní stopu zvolit tak, aby neohrozil lyžaře jedoucího před ním.

Ad a) Rychlost při carvingu je někdy tak vysoká, způsobená tím, že lyže smykem neztrácejí svou rychlost a vedeny po hraně dosahují vyšších rychlostí než v zažitém stylu jízdy smýkáním, že dodržování uvedeného pravidla je až nemožné. Mohlo by se namítat, že pokud je hustý provoz či jiné okolnosti, lyžař by se měl vyvarovat takovému stylu jízdy. Nutno ovšem dodat, že aby mohl carving být praktikován, musí se dosáhnout určité rychlosti. Při malé rychlosti většinou carvingový oblouk provést nelze. Pokud by se carving prováděl na sjezdovce, kde jsou zatáčky a dohlednost se snižuje, tak požadavek, aby lyžař jel na dohled, jde také dodržet jen stěží. Při vysoké rychlosti a krátkých přehledných úsecích stanovený dohled dodržen nebude. Pokud bychom na tomto pravidlu trvali, carving bychom někdy zcela vyloučili. Domnívám se, že by byla vhodnější úprava, která by stanovila, že carving může být prováděn na volné sjezdovce, když se zaručí, že na určitém jejím úseku bude lyžař sám. Pak potřeba dodržování dohledu a rychlosti bude moci být pominuta.

Ad b) Jak bylo uvedeno ad a), i zde toto ustanovení pravidel FIS je problematické díky povaze carvingu. Samozřejmě že lyžař má zájem a chce se vyvarovat případných střetů, ovšem díky rychlosti je někdy nemožné carvingový styl praktikovat zároveň s tímto pravidlem. Dále při carvingu nehrozí nebezpečí jen tomu, kdo jede před ním, ale dokonce i osobě, která jede nad ním. Jak již bylo uvedeno, díky speciálnímu vykrojení carvingových lyží se lyžař může dostat svou dráhou i směrem nahoru kopce a i zde by mohl jinou osobu srazit. Úprava tohoto pravidla by byla namístě.

5.7 Příčinná souvislost a více příčin

V této práci bylo uvedeno, že určení příčinné souvislosti nemusí být vždy jednoduché. Následek může nastat z více než z jedné příčiny a ne každá z těchto příčin se na následku může podílet stejnou měrou a nebo se na něm nemusí podílet vůbec. Řešení nelehkých situací nabízí rozhodnutí Nejvyššího soudu čj.: 5 Cz 39/1965. V tomto rozhodnutí se praví: *„ve vzájemné souvislosti jevů má každý následek několik vzájemně souvisejících příčin, stejně tak jako každá příčina má několik vzájemně souvisejících následků. V řadě vzájemně souvisejících příčin, které způsobují určitý následek, nejsou všechny příčiny stejně významné. Některé z nich jsou důležitější (hlavní příčiny) a pro určitý následek rozhodující, jiné jsou méně významné, ale pro určitý následek nutné, dále jsou podružné, pro následek nevýznamné. Posouzení, které příčiny jsou hlavní a které jsou podružné, je věcí hodnocení všech okolností konkrétného případu. Jestliže je protiprávní úkon jednou z příčin skutečně vzniklé škody, a to jednou z hlavních příčin, je dána příčinná souvislost mezi ním a vzniklou škodou.“* Jak vidíme, Nejvyšší soud se, dalo by se říci, pokusil dát návod, jak příčinnou souvislost zjistit, jak nepodstatné příčiny oddělit od podstatných, ovšem jedná se o „návod“ spíše teoretický. Není možné určit, kolika procenty by se měla příčina na následku podílet, aby byla relevantní. Bylo uvedeno, že příčinou je to, bez čeho by následek nenastal. Toto lze ovšem bezezbytku použít na situace, kdy máme jednu jasnou příčinu a jeden následek. Pokud budeme mít ale příčin např. pět, tak řešení situace bude podstatně složitější. V případech, kdy situaci z hlediska uvedeného rozhodnutí řešit nelze, je zde prostor pro konkrétní rozhodnutí soudu v dané věci. Je nepředstavitelné, aby právní řád pojednal veškeré příčiny. V oblasti, kterou se tato práce zabývá, určitá rozhodnutí na příčinnou souvislost nalezneme. Jak ideální by bylo, kdyby soud ve svém odůvodnění rozhodnutí uvedl nejen to, co zde příčinou bylo a co ne, ale zároveň aby bylo stanoveno, jak by příčina, která dle jeho názoru byla pro následek nepodstatná, musela vypadat, aby se podstatnou stala.

Škoda způsobená díky příčinné souvislosti by měla být přiměřeným a ne výjimečným, neočekávaným důsledkem takového jednání či nejednání.⁴⁴

5.8 Příčinná souvislost a následek vzniklý z jiného právního důvodu

Velmi zajímavým judikátem týkajícím se příčinné souvislosti je rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR 2 Cz 36/1976, R 7/79. „*Příčinnou souvislost mezi jednáním škůdce a vzniklou škodou nelze dovodit ze skutečnosti, která je již sama následkem, za nějž škůdce odpovídá z jiného právního důvodu. Tak je tomu např. tehdy, utrpěl – li někdo škodu v důsledku reakce (šoku) na zprávu o smrtelném úrazu jiné osoby, který škůdce způsobí a za škodu z něhož (srov. 448 o.z.) odpovídá.*“ Pokud by takovéto řešení případu nebylo přijímáno, mohlo by dojít k takovým absurditám, že škůdce, který z nedbalosti usmrtil jiného, by se v důsledku oznámení této zprávy pozůstalým stal odpovědným za smrt dalších pěti osob, neboť pět osob, které se o usmrcení dozvědělo, zemřelo na šok. Za první následek usmrcení z nedbalosti již škůdce odpovídá, tedy zde se jeho odpovědnost jako by staví a již neodpovídá za další následky, které jeho jednáním vznikly.

5.9 Příčinná souvislost a dovršení předchozího nepříznivého stavu

V rozhodnutí R 21/92 Nejvyššího soudu se stanoví, že: „*příčinná souvislost mezi zaviněným protiprávním jednáním žalovaného a vznikem škody na zdraví musí být bezpečně prokázána; nestačí tu pouhá pravděpodobnost; nelze ji však vylučovat jen z toho důvodu, že protiprávní jednání škůdce dovršilo již stávající nepříznivý zdravotní stav poškozeného.*“ Pokud při sportu dojde ke zranění, které bylo způsobeno protiprávním jednáním a vznikem škody na zdraví, musí být příčinná souvislost bezpečně prokázána. Pokud by se stalo, že při sjezdovém lyžování lyžař zraní druhého, kterým bude žena např. šedesátipětiletá žena s problémy odvápnění kostí a bude jí způsobena zlomenina, bude třeba zde brát v potaz její zdravotní stav a zohlednit situaci, která by nastala, kdyby místo ní byla sražená osoba, která uvedené problémy

⁴⁴ Krčmář, J. Právo obligační. Praha: Spolek čsl. právníků Všeherd, 1929, s. 325

nemá. Příčinná souvislost by se zde prokazovala s ohledem na její aktuální zdravotní stav. Pravděpodobně by bylo možné dovozovat, že zlomenina nastala dříve než u zdravých lidí. Bylo by třeba určit intenzitu srážky. I u osoby v perfektním zdravotním stavu by srážka také mohla způsobit zlomeninu, neboť by síla nárazu dosahovala vysoké intenzity.

Rozhodnutí Městského soudu v Brně 15 C 216/1997 se zabývalo příčinnou souvislostí při zranění boxera. V tomto případě se jednalo o situaci, kdy boxer, který byl zároveň vojákem a byl členem Českomoravského svazu boxu, boxoval ve dnech 27. - 30.9.1995 na boxerských závodech, při kterých měl předepsanou boxerskou přilbu. Nebyl na nich vyřazen KO úderem ani RSC, nebyl nucen v rámci turnaje vyžadovat lékařské ošetření, i když určité tvrdé údery obdržel. Ve dnech po závodech se cítil dobře, dne 2.10.1995 byl v sauně. V noci z 2.10. na 3.10.1995 začal pociťovat velké bolesti hlavy, závratě a nemohl hlasitě mluvit. Boxer měl trvalé zdravotní potíže, poruchu mluvy, závratě, nemohl vykonávat těžší fyzické práce, byl nesoustředěn, špatně mluvil, což vzniklo v důsledku poškození mozkové tepny. Nastala zde otázka, zda zápas, či sauna měly vliv na poškození tepny, tedy zda zde existuje příčinná souvislost. Byly vypracovány dva znalecké posudky. V prvním posudku se stanovilo, že postižení boxera spočívající v poškození verbální tepny s následným poškozením mozku, drobnoložiskovou příhodu z nedokrevnosti z dne 2.10.1995 má pravděpodobně příčinnou souvislost se zápasem v boxu, který žalobce absolvoval dne 30.9.1995, tato pravděpodobnost dle znalce však není takového stupně, aby byla rovna a nebo se blížila jistotě. Není jisté, zda zranění utrpěná během zápasu byla jedinou příčinou následného poškození jeho zdravotního stavu. První znalec příčinnou souvislost mezi zápasem a následky projevenými u boxera jako poškození tepny nevyhodnotil. Druhý znalec ve svém posudku uvedl, že poškození verbální tepny bylo jedinou příčinou následného poškození mozku a mozkové příhody žalobce. Svůj závěr spatřuje v tom, že boxer utrpěl údery a zhmožděniny. Sděluje, že nejsou jiné věcné důkazy o jiných příčinách, jiné možné příčiny poškození

mozkových tepen jsou obecně platné, nejsou prokázané u poškození žalobce. Stejně jako první znalec, tak znalec druhý vyloučili saunu jako příčinu poškození. Soud konstatoval, že oba znalecké posudky si neodporují a že druhý znalecký posudek jednoznačně potvrzuje příčinnou souvislost mezi zdravotním stavem žalobce a daným zápasem. Závěrem bylo konstatováno, že Českomoravský svaz boxu je odpovědný za vzniklou škodu.

Domnívám se, že výše uvedené rozhodnutí není správné. V rozhodnutí R 21/92 bylo stanoveno, že příčinná souvislost mezi zaviněným protiprávním jednáním žalovaného a vznikem škody na zdraví musí být bezpečně prokázána. Dle prvního znaleckého posudku prokázána nebyla a dle druhého se jeví jako pravděpodobná. Myslím, že druhý znalecký posudek bezpečně neprokazuje, že v důsledku zápasu vzniklo uvedené poranění. Toto je dle mého názoru první pochybení. Pokud by ovšem bylo prokázáno, že škoda opravdu vznikla v důsledku zápasu, tak kde je porušení právní povinnosti? Boxer měl helmu, jiná pravidla nebyla porušena, třeba že by byl udeřen ne samotnými rukavicemi, ale rukavicemi, do kterých by bylo implementováno železo. Toto by bylo porušení právní povinnosti, ale takto se nestalo. Dále zde dle mého názoru nebylo ani jiné porušení právní povinnosti či nějakých pravidel. Není zde dle mého názoru ani porušení generální prevenční povinnosti, neboť boxerské zápasy jsou nadále provozovány. Kdyby každý zápas, resp. každý úder s následkem, zakládal porušení generální prevenční povinnosti, dozajista by byly tyto zápasy zakázány. Nepodařilo se bohužel dohledat, zda proti tomuto rozhodnutí bylo podáno odvolání či následně dovolání.

5.10 Odpovědnost za zavazadlo přepravované mimo dispozici lyžaře

Pokud bude zavazadlo – lyže přepravováno odděleně od cestujícího, bude dopravce odpovídat za škodu na zavazadle jako při odpovědnosti při nákladní dopravě.⁴⁵ Přeprava zavazadel je ale i tak součástí osobní přepravy. Odděleně přepravovaná zavazadla nejsou jen ta, která byla převzata

⁴⁵ rozhodnutí 2 Cz 27/77 NS ČSR

k přepravě na zvláštní potvrzení, ale všechna ta, na které osoba nemá možnost dohledu. Pro potřebu této práce je dobré uvést, že se toto týká zavazadel např. umístěných v úložném prostoru autobusu, nebo - podle soudní praxe (R 58/1968) - i lyže přepravované na střeše autobusu.

Mohlo by se zdát, že tato odpovědnost již vybočuje mimo rámec sportu, ovšem domnívám se, že pokud lyžaři chceme přinést ucelený přehled odpovědností, s kterými se může při sjezdovém lyžování setkat, je toto na místě.

5.11 Odpovědnost za neupravené chodníky v blízkosti sjezdových tratí

„Vlastník, správce nebo uživatel takového pozemku, který nemá povahu chodníku, není povinen zajistit (ani s ohledem na ustanovení § 415 o.z.) úpravu a přizpůsobení pozemku pro bezpečnou chůzi bez ohledu na to, že je k chůzi fakticky využíván.“⁴⁶

U sjezdových tratí se velmi často nacházejí ubytovací zařízení nebo restaurační zařízení s chodníkem. Tento chodník je tam proto, že pokud je zařízení u sjezdovky, je vlastně u plochy, která není stavebně ošetřena, často je porostlá trávou a v případě, že prší, je bahnitá. Chodník v období, kdy není pokryt sněhem, slouží k tomu, aby se osoby kráčející do zařízení nemuseli potýkat s bahnem. Problém ale může nastat za situace, kdy takový chodník (např. u lyžařské chaty nacházející se v bezprostřední blízkosti sjezdové tratě) je zasněžen. Chodník prakticky není vidět, stal se součástí sjezdovky. Je zde však povinnost, že vlastník či správce domu je povinen chodníky čistit a udržovat je ve schůdném stavu.

Jak by se tedy řešila situace, kdy by lyžař uklouzl a zlomil si nohu na zasněženém chodníku, který je součástí sjezdovky? Berme situaci takovou, že lyžař upadl sám. Pokud by se prokázalo, že tento úraz se stal na chodníku, i když byl součástí sjezdovky, domnívám se, že lyžař by po majiteli či správci budovy mohl žádat náhradu škody, pokud takovýto chodník byl neschůdný dle stanovených předpisů.

⁴⁶ rozhodnutí R 36/88

Jak by se řešila situace, když by si lyžař zlomil nohu v místě u domu, kde chodník není, nachází se na sjezdovce v místech, kde ostatní chodí z jedné chaty do druhé, předpokládá se zde jakýsi chodník, ale fakticky zde není? Jak je uvedeno v odůvodnění rozhodnutí, tak zde by odpovědnost vlastníka či správce domu nenastala. Nemá odpovědnost za škodu, kterou by požadovala osoba, jež by si přivodila takto úraz na „kvazichodníku“, i když byl neschůdný. Závěr úvahy vyznívá nepříznivě pro vlastníky či správce domů. Kdyby chodníky, které sousedí se sjezdovkami, byly odklizeny, mohlo by dle mého názoru docházet k více závažným a častějším zraněním. Lyžař by např. nestihl u kraje sjezdovky zabrzdit a vjel by na chodník. V důsledku změny terénu by došlo k pádu. Dopad na očištěný chodník je dozajista méně příjemný než dopad na sjezdovku. Není známo, že by někdo požadoval náhradu škody za neočištěný chodník v horské vesnici. Snad rozumnost lidí v této oblasti nadále bude trvat a nebude třeba tuto oblast upravovat.

5.12 Odpovědnost za škodu způsobenou nezletilými a osobami stíženými duševní poruchou

Tato odpovědnost je odpovědnost, u které se předpokládá zavinění. Osoba se zproští odpovědnosti tehdy, pokud prokáže, že náležitý dohled nezanedbala. Stejně jako v řadě dalších případů neexistuje rozhodnutí Nejvyššího soudu týkající se sportu na příslušnou oblast související s lyžováním, kterou bych chtěla více osvětlit. Použiji zde situaci obdobnou, která se může použít i v oblasti sportu.

Nejvyšší soud ČSR vydal rozhodnutí 1 Cz 27/1983, ve kterém se praví, že: *„jestliže rodiče svého syna buď vůbec nepoučili o pravidlech silničního provozu potřebných pro bezpečný provoz kola na pozemních komunikacích, nebo ho v tomto směru poučili jen nedostatečně, jsou dostatečné důvody pro závěr o tom, že takto lehkomyšlné jednání představuje zanedbání náležitého dohledu. Avšak i v případě, kdyby rodiče syna náležitě poučili o pravidlech silničního provozu potřebných pro bezpečný provoz kola na pozemních komunikacích, neznamenala by*

ještě tato skutečnost sama o sobě zproštění odpovědnosti rodičů ve smyslu ustanovení § 422 odst. 2 o.z. Při úvaze, jak intenzivní má být náležitý dohled nad nezletilým, je totiž třeba také vycházet z povahových vlastností a celkového chování nezletilého. Jestliže jde o nezletilce, který se chová zbrkle a neodpovědně, nelze pouhé poučení o pravidlech silničního provozu potřebných pro bezpečný provoz kola na pozemních komunikacích považovat za náležitý dohled.“

Rozhodnutí můžeme použít u obdobné situace, když rodiče poučí své nezletilé dítě o pravidlech FIS. Pokud dítě, které je na svůj věk tak rozumné, že dovede posoudit a ovládat své jednání na sjezdové trati, není rodiči o potřebě určitého chování poučeno vůbec a nebo jen nedostatečně, tak v případě, že dítě způsobí někomu jinému škodu tím, že narazilo do jiného lyžaře, odpovídají za tuto škodu rodiče, neboť v souvislosti s ustanovením § 422 odst. 2 Občanského zákoníku nebudou schopni se zprostit odpovědnosti z toho důvodu, že by prokázali, že náležitý dohled nezanedbali. Zde se jedná o situaci, kdy bylo dítě schopné ovládat své jednání a posoudit jej, ale nemohlo své jednání řádně posuzovat, neboť nebylo o potřebě takového posuzování rodiči poučeno.

Jiná situace může nastat, když rodiče své dítě řádně o potřebném poučí. Vysvětlí mu úměrně jeho věku, jak se na sjezdové trati chovat, co smí a co nesmí. Jedná se ovšem o dítě takové, u kterého jedna složka – ať již pochopení jeho jednání, a nebo ovládání jeho jednání – chybí, a nebo je oslabena. Jedná se o dítě, které právě v rozhodnutí bylo označeno jako dítě „které se chová zbrkle a neodpovědně“. Rodiče toto o svém dítěti vědí, tedy pokud dítě způsobí škodu tím, že narazilo do jiného lyžaře jedoucím na svahu pod ním, i když bylo řádně poučeno, že takové chování je nedovolené, rodiče mohou být za takovou škodu odpovědni. Nevykonávali zde náležitý dohled, když mohli tušit, že jejich dítě stanovené stejně poruší. Lépe si lze představit tuto situaci na dvouletém dítěti zanechaném bez dozoru u lyžařského vleku, kdy sice bychom mu předříkali všechna FIS pravidla, ale je jasné, že takové dítě je ani nepochopí a ani nebude potřebně ovládat své

chování, tedy „klidně“ se nečekaně dostane do dráhy ostatním lyžařům a způsobí škody. Zde je naprosto zřejmé, že náležitý dohled byl zanedbán.

Zajímavá může být i situace, kdy dítě je svěřeno do péče lyžařské školy. Uplatní se zde ustanovení § 422 odst. 3 Občanského zákoníku, tedy že za osobu, nad kterou je vykonáván dohled, odpovídá organizace a ne její zaměstnanec, tedy zde neodpovídá rovnou lyžařský instruktor, ale lyžařská škola. Situace, jak lyžařská škola bude žádat náhradu škody po lyžařském instruktorovi, který škodu zavinil a kterou ona nahradila, je již vedlejší. Zde se ustanovení Občanského zákoníku dostává do rozporu s Pravidly bezpečnosti v zimních sportovních centrech. V Pravidlech se uvádí, že nejen lyžařské školy, ale i lyžařští instruktoři a horští vůdci jsou odpovědní za vyučování bezpečnému lyžování, zodpovídají, že jejich klienti se nebudou na svahu pohybovat za nepříznivých podmínek. Pravidla nebyla žádným rozhodnutím ustanovena jako závazná, oproti pravidlům FIS. Pokud by soud rozhodl, že jejich dodržování je dodržováním generální prevenční povinnosti, odpovídaly by za klienty nejen lyžařské organizace, ale odpovídaly by i jednotlivé fyzické osoby v důsledku porušení generální prevenční povinnosti.

Zajímavé zde je předání dítěte do lyžařské školy. Předání se dle praktických zkušeností děje dvěma způsoby. Buď je dítě předáno konkrétnímu lyžařskému instruktorovi, a nebo je dítě předáno osobě z lyžařské školy, která ovšem není jeho lyžařským instruktorem, a teprve následně je dítě lyžařskému instruktorovi předáno. Málokdy jsem se setkala se situací, kdy by rodiče řekli, že jejich dítě je neposlušné či rozjívěné. Rodiče neoznámí, že dítě rádo utíká cizím lidem a nebo že je konfliktní ve vztahu k jiným dětem. Maximálně – a to ne ve všech případech – rodiče oznámí, že dítě má určité zdravotní problémy. Dítě je tedy předáno do rukou lyžařského instruktora, který prostřednictvím organizace by měl vykonávat náležitý dohled. Instruktor se o dítě stará, nepostaví jej na prudkou sjezdovku, pokud dítě neumí jezdit, jezdí před ním, aby v případě, že by se dítě moc rozjelo a neumělo zabrzdit, nestalo se dítěti, či někomu jinému škoda, zranění. Je zde

celkem jasné, že pokud by instruktor takové dítě na sjezdové trati opustil a nechal jej „napospas“ a stala se škoda, organizace za ni odpovídá, neboť zde náležitý dohled byl zanedbán.

Jak se ovšem bude řešit situace, když jsou vedle sebe dva lyžařští instruktoři, každý má dávat pozor na jedno dítě a najednou jedno z dětí vezme svou lyži a druhé dítě jí udeří do nohy, což způsobí rozseknutí kalhot dítěte? Nebo případ, když lyžařský instruktor na mírném svahu řekne dítěti, aby jelo za ním pro procvičení obloučků a dítě za ním nejede, ale namíří si to k silnici, neboť je neposlušné a využilo okamžiku, kdy k němu byl instruktor otočen zády, v důsledku čehož dojde ke srážce dvou aut, která se chtěla dítěti na sjezdovce vyhnout? Zde se jednalo o děti, u kterých nebyl náležitý dohled zanedbán. Není možné mít dítě pod dohledem každou minutu, přičemž tento názor je v rozhodovací praxi zastáván. Důležité je, zda instruktoři mohli takové chování dětí předvídat. Kdyby byli na takovéto možné chování upozorněni, pak by jistě tyto situace měli předpokládat a dohled tomu přizpůsobit. Pokud ale takové chování nemohli předpokládat, opravdu je neobvyklé, když dvě klidné děti obouvající se do lyží se najednou lyžemi posekají, dohled neporušili. V případě, že těmito excesy v dětském chování je způsobena škoda, je zde důležité se podívat i na odpovědnost rodičů či jiných osob, které měli dohled vykonávat v době, než dítě bylo svěřeno instruktorům. Měli náležitě informovat o chování dítěte. Mohlo by se zde jednat o spoluzavinění. Vždy je třeba řešit konkrétní okolnosti, za kterých ke škodě došlo.

Může nastat i situace, že ke škodě dojde, nezletilý za své jednání neodpovídá, osoba vykonávající dohled také za škodu neodpovídá, neboť prokázala, že dohled nezanedbala, tedy škodu nese sám poškozený.

Mohou zde být i situace, kdy rodiče zanedbali dohled nad svými dětmi, druzí rodiče také a nastane škody u jednoho dítěte. Společně odpovídají jak rodiče dítěte, které škodu zavinili, když nad ním nebyl vykonáván náležitý dohled, tak rodiče dítěte, kterému byla způsobena škoda

v důsledku zanedbání dozoru nad ním jeho vlastními rodiči a také chováním jiného dítěte. Tato situace se opírá o rozhodnutí Nejvyššího soudu R 44/74.

5.13 Odpovědnost za škodu způsobenou provozem dopravních prostředků

Tato odpovědnost je objektivní odpovědností. Ten, komu byla způsobena škoda provozem dopravních prostředků, nemusí prokazovat zaviněné porušení právních předpisů. Základem u této odpovědnosti je, aby byla způsobena provozem dopravních prostředků. Nenastává zde odpovědnost tehdy, když sice je škoda způsobena jen v dopravním prostředku, ale musí být způsobena touto zvláštní povahou provozu dopravního prostředku. Za dopravní prostředky odpovídá jejich provozovatel, který má právní a faktickou možnost dispozice s dopravním prostředkem. Pokud je škoda opravdu způsobena zvláštní povahou dopravního prostředku, tak liberační důvody zde nepřicházejí v úvahu, což vyplývá z rozhodnutí Nejvyššího soudu R 16/1969.

Liberační důvody zde jsou pouze takové, že škoda nebyla způsobena zvláštní povahou dopravního prostředku a nebo že škůdce škodě nemohl zabránit ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze na něm objektivně požadovat. „*Předpokladem liberace je zde současně neodvratitelnost této okolnosti, a to objektivní, tzn., že škodě by nemohlo být objektivně zabráněno jakýmkoliv provozovatelem za dané situace. Provozovatel však odpovídá za tzv. vnitřní náhodu, tj. za událost, která souvisí s vlastní provozní činností (jeho přípravou, organizací a realizací).*“⁴⁷

Vzhledem k tématu této práce je významné zaměření na lyžařský vlek a lanovou dráhu jako dopravní prostředek. Významné zde je rozhodnutí Nejvyššího soudu 25 Cdo 282/2001, ve kterém je konstatováno, že škoda vzniklá v souvislosti s provozem sedačkové lanovky se bude řešit dle ustanovení § 427 Občanského zákoníku, neboť sedačková lanovka je

⁴⁷ Fiala, J., Hurdík, J., Korecká, V. Občanský zákoník - komentář. Část VI. Hlava II. Odpovědnost za škodu. Oddíl I. Obecná odpovědnost. § 420a., ASPI, LIT 15726

dopravním prostředkem a škoda vznikla v důsledku jeho zvláštní povahy. V tomto případě při vystupování z lyžařské lanovky na černé sjezdovce osoba uklouzla na výstupní plošině na vrstvě ledu a směrem dozadu spadla z vyvýšené výstupní plošiny několik metrů dolů na svah. Tato osoba na sedačce jela se svou lyžařskou instruktorkou. Soud prvního stupně dovodil, že za škodu odpovídá provozovatel lanovky, neboť se jedná o škodu způsobenou zvláštní povahou dopravního prostředku a dále že za škodu odpovídá lyžařská instruktorka, která svou svěřenkyni vzala na černou, tedy nejobtížnější sjezdovku, i když věděla, že se jedná o osobu na lyžích nezkušenou. Odvolací soud, stejně jako soud dovolací, došel k závěru, že za škodu, kterou lyžařka utrpěla, odpovídá pouze provozovatel sedačkové lanovky a nikoliv i instruktorka. Škoda byla způsobena pouze provozem tohoto dopravního prostředku. V odůvodnění rozhodnutí bylo konstatováno, že sedačková lanovka je dopravním prostředkem určeným pro širokou veřejnost, součástí přepravy je nastupování i vystupování a je zcela nerozhodné, nakolik je žalobkyně zdatnou lyžařkou. Je na provozovateli, aby učinil taková opatření, která by v co největší míře vyloučila možnost úrazu či poškození věcí v souvislosti s provozem lanovky, včetně pravidelné údržby povrchu výstupní plošiny, odstraňování zledovatělých ploch z ní a případně udělováním pokynů cestujícím. Rozhodnutí je podporováno i v rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR 2 Cz 27/77, ve kterém se praví, že: *„do pojmu přepravy je třeba zahrnout vystupování cestujícího z dopravního prostředku, neboť ukončením přepravy cestujícího je až okamžik, kdy z dopravního prostředku vystoupí. Teprve tehdy je poskytnutí přepravní služby ukončeno.“*

V rozhodnutí Nejvyššího soudu 25 Cdo 282/2001 se i mimo jiné pravilo, že je na provozovateli, aby udělal taková opatření ke zmírnění škod, a že to může činit i případnými pokyny cestujícím. Zaměření se na tyto pokyny může být zajímavou oblastí. V lyžařských střediscích si můžeme všimnout, že nalezneme tabule s pokyny pro lyžaře. Může se jednat o pravidla, jak se chovat ve frontě, jak se chovat na lanovce, jak vystupovat, jak

nastupovat, jak přepravovat děti, jak uchopit hůlky a pod. Také se setkáme s určitými zákazy. Jakou povahu mají takovéto příkazy a zákazy? Určitě se týkají provozu dopravního prostředku lanovky. Podstatným pro posouzení těchto situací je rozhodnutí uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí Nejvyššího soudu R 20/75. V něm se stanoví, že: *„odpovědnost za škodu způsobenou provozem dopravních prostředků se posuzuje podle ustanovení § 427 o. z. jen tehdy, je-li tato škoda vyvolána zvláštní povahou provozu dopravního prostředku, a nikoliv tedy byla-li způsobena porušením právní povinnosti v souvislosti s provozem dopravního prostředku škoda nevyvolaná povahou tohoto provozu.“* Můžeme mít příklad, že na tabuli je napsáno, že lyžař musí jet lyžemi ve vyjeté stopě a vybočování z ní je zakázané. Jedná se o pokyn, který slouží k tomu, aby se předešlo škodám. Nastane situace, že lyžař danou stopu opustí, vjede částečně do sjezdové dráhy, kde se střetne s jiným lyžařem. Bude za toto odpovědný provozovatel lanovky? Tato škoda nebyla vyvolána zvláštní povahou provozu dopravního prostředku. Byla způsobena porušením právní povinnosti v souvislosti s provozem dopravního prostředku. Ještě zde tedy zbývá prokázat, zda tomuto opravdu provozovatel nemohl zabránit. Věřím, že zde provozovatel udělal vše potřebné. Lyžaře upozornil, že má jet ve vyznačené stopě a nevybočovat z ní, a stopa byla řádně vyjeta. Je zapotřebí, aby byla trasa podél stopy ohraničena? Domnívám se, že toto by bylo spíše nebezpečnější než účelné. Pokud by vedle stopy vleku byl zátaras, do které by lyžař na vleku narazil, když by vybočil ze stopy, zakládalo by to větší nebezpečí např. v situacích, kdy by jeden lyžař na vleku upadl a další jej nemohl objet, neboť by narazil do zátarasu. Stejně tak, pokud by lyžaři hrozilo jiné nebezpečí a on nemohl ze stopy uhnout, by to bylo nebezpečné.

Jaká by byla ovšem odpovědnost, kdyby lyžař vybočil ze stopy kvůli tomu, že lyžař jedoucí na vleku před ním se k němu začal přibližovat, vlastně na vleku couval, neboť uchycení jeho kotvy povolilo. Tedy dva vleky se k sobě přibližovaly a hrozila srážka taková, že lyžař na předchozím vleku narazí ve velké rychlosti na lyžaře na vleku za ním, jehož uchycení vleku je

na stejném místě. Zde je v pořádku, že lyžař dané pravidlo porušil a za škodu neodpovídá. Pokud by nevybočil, nastala by škoda. Za takovou škodu odpovídá provozovatel vleku, neboť škoda, byla způsobena zvláštní povahou dopravního prostředku.

Může nastat situace, jako v případě svévolného vybočení lyžaře ze stopy, za které provozovatel neodpovídal, ale ovšem za stavu, že cedule se zákazem vybočení ze stopy nebyla na viditelném místě umístěna a nebo byla zasněžená, a tedy pro lyžaře nečitelná. V takovém případě lyžař nemohl být seznámen s pravidly, jak se chovat. Škoda sice nebyla způsobena zvláštní povahou dopravního prostředku, ale provozovatel neudělal vše, aby jí zabránil. Tedy zde provozovatel odpovídá za způsobenou škodu. Praxe je většinou taková, jak je vidět v příloze, že cedule s pokyny pro lyžaře jsou nečitelné (viz. obrazová příloha č 2), na špatně viditelných místech či dokonce na takových místech, že pokud si je lyžař chce přečíst, dostává se do ohrožení např. tak, že do něj při čtení vlek narazí, neboť tabule je umístěna velmi blízko dráhy vleku. Co se situací, že cedule jsou napsány pouze v jednom jazyce? Pokud se jedná o střediska malá, kam většinou zavítají pouze tuzemci, může se to zdát v pořádku a dalo by se říct, že provozovatel svou povinnost splnil. Jak tomu ovšem bude ve velkých střediscích? Ojediněle se s vícejazyčnými nápisy setkáme, není to však pravidlem. Myslím, že dobrým řešením jsou obrázky, které jsou srozumitelné ve všech jazycích. Pokud se obrázky na tabuli nenachází, je dobré, když u upozornění pouze v jednom jazyce je alespoň nějaký výstražný symbol. Pak toto signalizuje lyžaři, že se jedná o sdělení důležité, a tak by si měl zjistit, co na ceduli stojí. Pokud je ovšem cedule naprosto nevýrazná, nesignalizující obsah důležitých zpráv, domnívám se, že povinnost provozovatele zde splněna není, že neudělal vše, aby škodě mohlo být zabráněno při vynaložení veškerého úsilí, které lze požadovat. Mohlo by se namítat, že lyžař si měl zjistit, co je na tabuli, ale k tomuto není žádná jeho povinnost. V našem právním řádě je povinnost znát a seznámit se se zákony a předpisy vyšší

právní síly, tedy neseznámení se s těmito pravidly z důvodu jejich uvedení v cizím jazyce není pochybením lyžaře.

5.14 Odpovědnost za škodu na vnesených nebo odložených věcech

Tato část týkající se odpovědnosti na vnesených nebo odložených věcech by se především týkala odpočinku lyžařů v přilehlé restauraci, kde si odložili lyže. Sice takovéto situace s lyžováním souvisí, ale domnívám se, že se jedná o okrajovou oblast, tedy zde postačí pouze zmínka o těchto situacích bez bližšího rozvedení problematiky. Uvádím zde pouze odkaz, který tuto problematiku může více osvětlit, na rozhodnutí NS ČSR pod 2 Cz 42/1976, kdy byla žalována náhrada škody v důsledku odcizení lyží uložených v přístupové chodbě bufetu horské rekreační chaty.

5.15 Náhrada za ztížené společenské uplatnění

Toto rozhodnutí je pro praxi výjimečné vzhledem k přiznané výši náhrady škody. Rozhodnutí se sice netýká sportovní oblasti, ovšem náhrada za ztížené společenské uplatnění se v takovéto podobě může vyskytnout i ve sportu. Jedná se o rozhodnutí Nejvyššího soudu 25 Cdo 759/2005.

V případě šlo o skutečnost, že žalobkyně byla velmi těžce zraněna při automobilové nehodě. V té době jí bylo 24 let a po úraze zůstala nepohyblivá, upoutaná na lůžko, měla poškozený mozek, nemluvila a byla zcela odkázána na pomoc jiné osoby. Před úrazem byla žalovaná zcela zdravá. Bodové ohodnocení následků žalobkyně bylo 28.095 bodů, tedy při výši jednom bodu 120 Kč, šlo o 3.371.400 Kč, přičemž došlo ke zvýšení odškodnění (10x) dle § 7 odst. 3 vyhlášky 440/2001 Sb., neboť soudem prvního stupně bylo shledáno, že následky úrazu velice závažným způsobem ovlivnily život žalobkyně ve všech oblastech jejího života, tedy na 33.714.000,- Kč, což je suma v rozhodování českých soudů opravdu vysoká. Šlo zde především o to, zda částka, která byla stanovena na základě vyhlášky, měla být zvýšena či ne.

K tomu, proč byla částka zvýšena, bylo odůvodněno, že „je třeba vzít v úvahu samotnou vysokou výši základní náhrady, vycházející z vysokého bodového ohodnocení jistě velmi závažného zdravotního poškození žalobkyně, kdy právě tento stav je do bodového ohodnocení promítnut. Další zvýšení této náhrady pak má spolu se základní částkou představovat dostatečnou kompenzaci zdravotního poškození žalobkyně na dobu jejího dalšího života (přičemž s délkou života žalobkyně nelze spekulovat, jak požaduje žalovaný, a nutno vzít v úvahu průměrnou délku lidského života).“

Odvolacím soudem bylo zvýšení sníženo na šestinásobek. V rozhodnutí Nejvyššího soudu se stanoví, že „zvýšení náhrady podle ustanovení § 7 odst. 3 vyhlášky přichází v úvahu pouze ve zcela výjimečných případech hodných mimořádného zřetele, kdy kulturní, sportovní či jiné zapojení poškozeného před úrazem bylo na vysoké úrovni a mimořádné, tedy kdy možnosti poškozeného v době po zranění jsou velmi výrazně omezeny nebo ztraceny, a to právě ve srovnání s vysokou a mimořádnou úrovní jeho kulturních, sportovních či jiných aktivit v době před vznikem škody.“ Situace zde je taková, že desetinásobné zvýšení bylo sníženo na šestinásobné. Ohledně snížení se konstatovalo, že použití § 7 odst. 3 vyhlášky č. 440/2001 Sb. zde není, ale zároveň nechal částku zvýšenou na šestinásobek.

Kolika násobek ale má být zvýšení? Jak se toto odvozuje? Ohodnocení body může být ještě bez relativních problémů, neboť příslušná vyhláška stanoví, za jaké poškození náleží příslušný počet bodů. Ohledně zvýšení ovšem žádný závazný způsob stanoven není. Jsou vymezeny pouze případy, a to slovy „ve zvlášť výjimečných případech hodných mimořádného zřetele může soud výši odškodnění stanovenou podle této vyhlášky přiměřeně zvýšit.“ Výklad pojmu „zvlášť výjimečné případy“ nenalezneme, stejně tak nenalezneme výklad pojmu „přirozeně zvýšit“. Ano, často se říká, že zdraví je nevyčíslitelné, ovšem domnívám se, že v uvedené vyhlášce by měla být stanovena přesnější forma, kdy ke zvýšení může dojít. Tento požadavek na zpřesnění se netýká pouze zvýšení, ale také pojmů jako např. „náročný způsob léčení“, „mimořádně náročný způsob léčení“ či „zvlášť těžké

následky“ apod. Tyto pojmy jsou ve vyhlášce vysvětleny, ovšem co se týká léčení, jsou situace uvedeny pouze příkladem. „Zvláště těžkými následky škody na zdraví“ se dle vyhlášky rozumí takové následky, které podstatně omezují nebo významně mění uplatnění v životě anebo znemožňují další uplatnění v životě, a to s ohledem na věk poškozeného i jeho předpokládané uplatnění v životě. Pokud se podíváme na lehčí formy poškození, kde se bodové ohodnocení nezvyšuje a definici tohoto lehčího poškození, dozvíme se, že ztížení společenského uplatnění se určuje podle sazeb bodového ohodnocení, a to za následky škody na zdraví, které jsou trvalého rázu a mají prokazatelně nepříznivý vliv na uplatnění poškozeného v životě a ve společnosti, zejména na uspokojování jeho životních a společenských potřeb, včetně výkonu dosavadního povolání nebo přípravy na povolání, dalšího vzdělávání a možnosti uplatnit se v životě rodinném, politickém, kulturním a sportovním, a to s ohledem na věk poškozeného v době vzniku škody na zdraví. Proto, že se jedná o oblast zdraví, jejíž hodnota je opravdu těžko vyčíslitelná, zvláště pak ze subjektivního hlediska poškozeného a osob jemu blízkých, měly by hranice pro určování o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, být stanoveny více určitě.

Problematikou přiměřeného zvýšení částky se zabývalo i rozhodnutí R 10/1992. V něm se praví, že předpokladem přiměřeného zvýšení částky odpovídající základnímu počtu bodů zjištěnému lékařem (ve smyslu ustanovení § 6 odst. 2 vyhlášky č. 32/1965 Sb.), je existence takových skutečností, které umožňují závěr, že omezení poškozeného nelze vyjádřit jen základním odškodněním za bolest nebo ztížení společenského uplatnění, které již samo představuje náhradu za prokazatelné nepříznivé důsledky pro životní úkony poškozeného a pro uspokojování i plnění jeho životních a společenských potřeb a úkolů.

Přiměřené zvýšení nad stanovené nejvyšší výměry odškodnění ve smyslu ustanovení § 7 odst. 3 vyhlášky č. 32/1965 Sb., přichází v úvahu jen zcela výjimečně v případech hodných mimořádného zřetele, kdy kulturní, sportovní či jiné zapojení poškozeného před úrazem bylo na vysoké úrovni a

mimořádné. Opět toto rozhodnutí může být pojmáno velmi subjektivně, kdy pro někoho by se základní odškodnění jevilo jako přijatelné a pro někoho jako absolutně nepřijatelné. Opravdu se domnívám, že hranice by měly být přesněji stanoveny, i když by se jednalo o úpravu velmi nesnadnou. K tomuto rozlišení a výkladu pojmů se vyjadřuje i rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn.: 25 Cdo 1279/2005. V tomto odůvodnění rozhodnutí se stanoví, že odškodnění za ztížení společenského uplatnění již v základním použití je náhradou za následky škody na zdraví, které jsou trvalého rázu a mají prokazatelně nepříznivý vliv na uplatnění poškozeného v životě a ve společnosti. Zkoumá se vliv na uspokojování jeho životních a společenských potřeb, včetně výkonu dosavadního povolání nebo přípravy na povolání, dalšího vzdělávání a také možnost uplatnit se v životě rodinném, politickém, kulturním a sportovním, a to s ohledem na věk poškozeného v době vzniku škody na zdraví. Přiznání základního odškodnění samotného tedy předpokládá, že dosavadní možnosti poškozeného uplatnit se v životě a ve společnosti jsou v důsledku úrazu objektivně a zásadně omezeny, popřípadě ztraceny. Jedná se zde o dosavadní možnosti. Ke „zvlášť těžkým následkům“ se stanoví, že to jsou *„takové, které s ohledem na jeho věk i předpokládané uplatnění v životě poškozeného podstatně omezují (popř. i znemožňují), anebo významně mění jeho uplatnění v životě a ve společnosti. Poměřováno se stavem, který je určující pro tzv. základní hodnocení ztížení společenského uplatnění tu jde o stav svou kvalitou zcela jiný, v jehož důsledku dochází k trvalým, zásadním a významným změnám; kvalita dalšího života poškozeného s jeho životem dosavadním je nesrovnatelná.“* Z tohoto odůvodnění rozhodnutí vyplývá, že pro „zvlášť těžké následky“ je třeba, aby kvalita života před poškozením a po poškození byla naprosto nesrovnatelná. Při základní sazbě jsou dosavadní možnosti omezeny nebo zcela ztraceny. Tento výklad se mi nejeví jako nejpřesnější. Ve zvlášť výjimečných případech hodných mimořádného zřetele může soud odškodnění zvýšit. O těchto náročných případech rozhoduje soud. V jiných

případech, kdy se posuzuje léčení nebo těžké následky, se toto uvede v lékařském posudku, nerozhoduje o tomto soud.

5.16 Spoluzavinění poškozeného

K této problematice se váže Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26.1.1954, sp. zn.: Cz 486/53. V tomto rozhodnutí se praví, že *„kdyby se hráčům ukládalo, aby se opatrně a pomalu pohybovali okolo jedinců, o nichž snad rozhodčí ví (jak tomu bylo v daném případě), že porušují pravidla hry, ztratila by kopaná z velké části svůj smysl. Rychlý pohyb při této hře není sám o sobě nedbalostí, nýbrž požadavkem a užitečným prokem tohoto sportu. O nedbalosti bylo by možno mluvit jen tehdy, kdyby se hráč pohyboval nepřiměřeně rychle tam, kde mu hrozí nebezpečí nevyplývající z povahy hry. Nelze pokládat za nedbalost, když hráč nepředpokládá, že spoluhráč úmyslně poruší pravidla hry. Bylo by ovšem nedbalostí, kdyby hráč viděl, že spoluhráč mu nohu nastavil a přesto na ni prudce naběhl.“* Na tomto rozsudku je vidět i to, že sport s sebou nese předpokládanou míru tolerovaného rizika. Konstatuje se, že ke hře je třeba, aby se hráči pohybovali rychle, neboť toto vyplývá z povahy sportu. Pokud se takto hráči pohybují, nejedná se o nedbalost. Pokud tedy je sport vykonáván dle jeho pravidel, při jeho provozování, není zde zavinění. Pokud bychom takovouto situaci chtěli použít pro lyžaře, představme si, že lyžař sjíždí svah dle pravidel FIS. Jede tak, že je neporušuje a jede rychle. Najednou mu zkrří cestu lyžař, který jel nad ním, tedy on je odpovědný za tuto situaci. Jak je to s odpovědností lyžaře, který jel dle pravidel FIS? Jel rychle, měl jet pomaleji, aby mohl střetu s lyžařem, který pravidla FIS porušil zabránit? Ne, lyžař, který jel dle pravidel FIS, jednal správně. Samozřejmě, že ideální situace by byla, kdyby ke srážce vůbec nedošlo. Nemůžeme ovšem po osobě, která pravidla dodržela, požadovat, aby předpokládala zavinění druhého. Pak by mohla nastat situace, že by lyžaři jezdili takovou rychlostí, že by byli schopni prakticky zastavit na místě, což by pro lyžařský sport, který se rychlostí vyznačuje, bylo nepřípustné.

Dalším rozhodnutím týkajícím se zavinění sportovce je rozhodnutí R 15/1963. V tomto případě se řešila situace, kdy při sportu, kdy nedošlo k porušení pravidel a došlo ke zranění, odpovídá škůdce poškozenému. Mezi základní fakta patřilo, že zákrok, na základě kterého došlo ke zranění, nebyl kvalifikován jako porušení sportovních pravidel. Po zkoumání vyšlo najevo, že zranění vzniklo v důsledku zbrklosti poškozeného. Rozhodování spočívalo na tom, že sportovec vždy zodpovídá za újmu na zdraví způsobenou protihráčovi. Odpovědnosti se zproští, pokud se prokáže, že rozhodce a nebo jiný orgán, kvalifikuje daný způsob hry jako neodporující sportovním pravidlům. Tedy platí domněnka, že sportovec vždy postupuje dle sportovních pravidel, pokud není prokázáno jinak. V odůvodnění rozhodnutí bylo konstatováno, že:

- soudy se ve svém rozhodování řídí zákony a ostatními právními předpisy, tedy i při rozhodování o náhradě či zmínění újmy na zdraví, která vznikla při sportovním jednání, je třeba hodnotit dovolenost, nedovolenost jednání sportovce dle zákona,
- soud není vázán rozhodnutím rozhodce či jiného sportovního orgánu. Byl by vázán pouze v případě, že by orgán plnil úlohu státní správy
- rozhodnutí rozhodce či jiného sportovního orgánu není možné řešit jako prejudiciální otázku,
- k tomu, aby soud mohl učinit potřebné závěry o existenci a nebo neexistenci určitých rozhodujících skutečností, je důležité, aby:
 - identifikoval sportovní pravidlo a způsob jeho běžného použití,
 - porovnal sportovní pravidlo s právní normou,
 - objasnil, zda škoda vznikla při zakázaném či nezakázaném sportovním jednání.

Právní věta zde zní: *„Odpovědnost hráče za škodu na zdraví způsobenou protihráči při fotbalovém utkání se vyvozuje z odpovědnosti za škodu vzniklou tím, že škůdce poškodí úmyslně nebo z nedbalosti poškozeného porušením závazku nebo jiné právní povinnosti. Vychází ze zjištění o tom, zda ke zranění došlo při hře a zda šlo o zákrok pravidly dovolený nebo nedovolený (zakázaný) a zda tu šlo o*

nepřiměřenost vědomého či nedbalostního zásahu. Bez významu není ani to, zda jde o zkušeného (např. dlouholetého) hráče této hry.“

Vidíme zde, že pouze zkoumání, zda dané sportovní pravidlo bylo porušeno či ne, nemůže vždy vést ke správnému rozhodnutí ohledně odpovědnosti za škodu ve sportu. Ohledně dokazování je situace taková, že zavinění se předpokládá. Pokud tedy poškozený prokáže, kdo mu škodu způsobil, je na osobě, která škodu způsobil, aby prokázala, že zde zavinění na její straně není. V tomto případě bylo stanoveno, že k porušení sportovních pravidel nedošlo, ovšem k zavinění ano. Je zde zavinění, jak uvedeno výše, presumované. Je tedy na tom, kdo škodu způsobil, aby prokázal své nezavinění.

5.17 Právní praxe a nutná obrana

V právní praxi byl řešen zajímavý případ, zda v případě nutné obrany, může sportovec uplatnit znalosti ze sportu, např. z karate či džuda. Sportovní předpisy týkající se tohoto sportu totiž povolují použití dovedností získaných tímto sportem využít pouze při sportu. Soudní praxe konstatovala, že pokud jsou naplněny náležitosti pro nutnou obranu, tedy i že povaha použití prvků karate či džuda je přiměřená povaze útoku, pak takové použití je na místě. Rozhodnutí jsou odůvodňována i tím, že určité druhy sportů jsou vykonávány s tím, aby se osoby, které tyto sporty vykonávají, v případě potřeby mohly samy bránit. Někde je zastáván názor, že úder a kopy apod. se musí uskutečňovat dle pravidel sportu. S tímto podle mého názoru nelze souhlasit. Myslím, že v situaci nutné obrany nemůžeme po tom, komu hrozí útok chtít, aby dodržoval pravidla sportu, neboť by to mohlo způsobit, že by byl sám zraněn, neboť by se nemohl patřičně bránit, protože by mu to mohla pravidla sportu zakazovat. Domnívám se, že vybočení z pravidel sportu je zde přijatelné. Při útoku, který není prováděn při sportu, se osoba může bránit pomocí sportovních znalostí. Podmínky pro použití nutné obrany zde jsou zachovány.

Zajímavý případ uvádí Prusák ve svém již zmiňovaném díle na str. 192. Jedná se o problematiku nutné obrany a slovních útoků. Při sportu se často stává, že sportovci proti sobě použijí slovní urážky. Když je taková urážka vyřčena, útok skončil, netrvá. Je možné a přijatelné se proti němu bránit? Prusák uvádí, že nutná obrana při verbálních útocích, je možná pouze tam, kde se verbální útoky opakují. Tedy činnost napadeného a jeho obrana by směřovala proti tomu, aby se již verbální urážky neopakovaly. Domnívám se, že fyzický útok použitý k tomu, aby zabránil dalším slovním urážkám, není nutnou obranou a není přiměřený útoku, který nastal.

6 Odpovědnosti a náhrady škody v rakouské právní úpravě

Právní úprava institutů odpovědnosti a náhrady škody v Rakousku vychází z Všeobecného zákoníku občanského z roku 1811, „Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch“ (dále jen „ABGB“). Tento zákoník byl též podkladem a základem pro uvedené instituty i u nás, a to do roku 1950, neboť do této doby ABGB byl na našem území platný a účinný. Od doby, kdy zákoník platil a byl účinný na našem území, nedosáhl podstatnějších změn, stejně jako jich, ve výraznější míře, nedosáhl od svého vzniku, roku 1811. Jednotlivá ustanovení byla spíše vykládána příslušnými soudy než novelizována. Potřeba jeho modernizace se děla prostřednictvím judikatury. Díky tomuto má rakouské právo silnou judikaturu, o kterou se může opřít. Na jednu stranu podstatná a přínosná rozhodovací praxe soudů může ovšem přinášet nepřehlednost a obtíže při potřebě rychlého hledání příslušné právní úpravy. Osoba, která bude chtít nalézt relevantní právní úpravu, musí počítat s tím, že pouze s textem zákona nevystačí, ale že v podstatné míře musí vyhledat odpovídající judikaturu. Toto je samozřejmé i u nás, ovšem ne v takové míře, že by judikatura až suplovala novelizaci. Pouze příslušné ustanovení upřesňuje, ale nejde nad jejich rámec.

6.1 Podmínky vzniku odpovědnosti v rakouské právní úpravě

Stejně jako v české právní úpravě, tak je třeba i v rakouské právní úpravě, splnění konkrétních podmínek, aby nastala odpovědnost. Základní podmínky jsou stanoveny v ustanovení §1293 a násl. ABGB.

Obecné podmínky pro vznik odpovědnosti za zavinění stanoví generální klauzule v ustanovení §1295 ABGB. Jedná se o následující podmínky – protiprávnost, škoda, příčinná souvislost, porušení ochranného účelu normy a zavinění.

6.2 Generální klauzule subjektivní odpovědnosti v rakouské právní úpravě

Dle ustanovení §1295 ABGB každý oprávněn požadovat náhradu škody od škůdce, který tuto škodu zaviněně způsobil. Práví se, že je nepodstatné, zda škoda vznikla v důsledku porušení smluvních povinností a nebo z deliktu.

Generální klauzule je na dalších místech v ABGB upřesněna a doplněna speciálními skutkovými podstatami, jako jsou např. narušení tělesné integrity a zabití (§ 1325 an.), omezení osobní svobody (§ 1329), urážku na cti a pomluvu (§ 1330), odpovědnost vlastníků budov (§ 1319), držitelů cest (§ 1319a) a držitelů zvířat (§ 1320).

6.3 Generální klauzule objektivní odpovědnosti v rakouské právní úpravě

Generální klauzule objektivní odpovědnosti v rakouské právní úpravě chybí. V ustanovení § 1306 ABGB se praví, že k náhradě nezaviněných a nechtěných škod není nikdo zavázán. Mohou ovšem nastat i situace, kdy k zavinění nedošlo, škoda vznikla a bylo by vhodné, aby osoba nesla odpovědnost. Takové situace řeší např. zásada, že vlastník věci, která je nebezpečná, či osoba vykonávající nebezpečnou činnost, musí za věci nebo činnosti přinášející možnost zvýšeného nebezpečí odpovídat, i kdyby škodu, kterou by způsobiley, nezavinila.⁴⁸ Sice k objektivní odpovědnosti neexistuje generální klauzule, ale jednotlivé situace jsou ošetřeny v různých, od ABGB, odlišných zákonech., např. v železničním nebo atomovém zákoně.

⁴⁸ Doralt, P., Nowotny, Ch., Schauer, M. Bürgerliches Recht. Wien: Service Fachverlag an der Wirtschaftsuniversität, 2001, s. 56.

6.4 Protiprávnost dle rakouské právní úpravy

Odpovědnost může dle rakouské právní úpravy vzniknout jak v důsledku jednání komisivního, tak omisivního. Pouze škůdce, jehož jednání bylo protiprávní, je povinen, za splnění dalších podmínek, k náhradě škody. Ne vždy je v rakouských právních předpisech vyjádřeno výslovně, že protiprávnosti je třeba ke vzniku odpovědnosti. Fakt vyplývá z generální klauzule.⁴⁹

Protiprávnost může vzniknout v důsledku porušení právních předpisů, smluv, ale také např. zneužitím práva tak, že bude vykonáváno šikanózním způsobem (ustanovení § 1295 - Rechtsmissbrauch) či porušením povinnosti bezpečnosti provozu (Verkehrswidrigkeit). Protiprávnost u šikanózního výkonu práva a u porušení bezpečnosti provozu není většinou dána přímo ze zákona, ale protiprávnost je shledávána rozhodnutím soudů. Významné pro tuto práci je porušení bezpečnosti provozu, porušení ustanovení, které připouští určité riziko – např. u lyžování.⁵⁰ Díky tomu, že je upraven provoz, který připouští stanovenou míru rizika, tak díky jeho porušení zde vzniká odpovědnost na lyžařských sjezdovkách, neboť konkrétní ustanovení bylo porušeno, stejně jako zájem, který měl být chráněn.

6.5 Porušení ochranného účelu normy v rakouské právní úpravě

Rakouská právní úprava vychází z předpokladu, že osoba může být odpovědná pouze za porušení zájmů, které má právní norma či povinnost chránit. Ochranný účel normy se zkoumá v každém případě, bez něj by nebyl možný vznik odpovědnosti. Osoba může být odpovědná pouze za následky, s kterými právní norma počítá.

Rakouský zákonodárce tímto způsobem stanovil předpoklad, že pouze taková škoda je hodna náhrady, jejímuž vzniku se ochranný účel normy snaží zabránit, popř. jej omezit. Soudce tak je v praxi povinen zkoumat teologická kritéria naplnění znaků porušení právní normy.

⁴⁹viz. § 1295 ABGB.

⁵⁰ Harrer, F. Schadenersatzrecht. Wien: Orac, 1999, s. 21.

6.6 Příčinná souvislost v rakouské právní úpravě

Příčinná souvislost je pro vznik odpovědnosti předpokladem, ale její definici ABGB ani jiný právní předpis neobsahuje. Za příčinnou souvislost se považuje taková skutečnost, která je neodmyslitelná pro vznik škody.

V rakouské právní úpravě se při zkoumání příčinné souvislosti setkáme s pojmy „totožnost následku“ (Äquivalenztheorie) a „adekvátnosti následku“ (Adäquanztheorie). Totožnost následku je přínosná v situacích, kdy je třeba posoudit, zda daná příčina mohla způsobit daný následek – porovnávající se jiné podobné následky a příčiny s porovnáním k situaci, kterou je třeba zkoumat. Adekvátní následek je důležitý pro posouzení, zda osoba, která má odpovídat, mohla následek předpokládat a tedy zda je za něj zodpovědná či zda se následek zcela vymyká pravděpodobným následkům. Adekvátnost následků musí být posuzována objektivně a ne dle subjektivního vnímání škůdce.⁵¹

6.7 Zavinení v rakouské právní úpravě

Forma zavinění je důležitá pro rozsah náhrady škody. Nedbalost je definována jako přehlédnutí, nedopatření, jednání bez náležité péče. Rozlišuje se lehká a hrubá nedbalost. Hrubá nedbalost je pojímána jako jednání naprosto lhostejné. Míra zavinění se posuzuje dle subjektivního měřítko, jak mohl škůdce své jednání ovlivnit. Výjimku tvoří provádění činnosti osobou, u které se vyžaduje zvláštní péče a znalosti. Jedná se např. o lékaře, právníky apod. U takovýchto osob se zavinění posuzuje objektivně, jaké péče a znalosti se většinou u odborníků vyskytují.

Při hrubé nedbalosti a úmyslném zavinění lze požadovat plné zadostiučinění, jak skutečnou škodu, tak ušlý zisk. Při lehké nedbalosti lze požadovat pouze skutečnou škodu.

⁵¹ Gschnitzer, F., Barta, H., Eccher, B. a kol. Österreichisches Schuldrecht. Wien: Springer – Verlag, 1988, s. 433

6.8 Osoba odpovědná k náhradě škody dle rakouské právní úpravy

K tomu, aby osoba byla odpovědná, musí u ní, stejně jako v české právní úpravě, mimo jiné, být dána deliktní způsobilost. Osoba musí být schopna rozpoznat a ovládat své jednání a musí dosáhnout věku alespoň 14ti let, neboť osoby mladší 14ti let jsou neodpovědné. Existuje ovšem výjimka, kdy soudce může stanovit, že osoba deliktně nezpůsobilá či částečně deliktně nezpůsobilá je odpovědná. Situace může nastat na základě spravedlnosti (Billigkeitshaftung). „Spravedlnost“ je použita v těch případech, kdy osoba dle práva deliktně nezpůsobilá je schopna rozpoznat následky svého jednání a ovládat je, či pokud poměry škůdce jsou významně lepší než poměry poškozené osoby.

6.9 Okolnosti vylučující protiprávnost v rakouské právní úpravě

Rakouská právní úprava mezi okolnosti vyloučení odpovědnosti řadí zejména svolení poškozeného, plnění povinnosti, kárání dětí, nutná obrana , krajní nouze a svépomoc .

Kará kárání dětí je upraveno tak, že rodiče mohou své děti kárat do té míry, jak je to úměrné, věku, osobnosti a vývoji dítěte.

6.10 Obsah náhrady škody v rakouské právní úpravě

Definici škody nalezneme v § 1293 ABGB. Rakouský právní řád rozlišuje mezi škodou majetkovou (Vermögensschaden) a morální, resp. nemajetkovou škodou (ideelle Schaden). Majetková škoda se rozlišuje škodu skutečnou (positiver Schade) a ušlý zisk (entgangener Gewinn).

Škodou skutečnou se rozumí ztráta na majetku, který již poškozenému náležel či náleží či škoda na jeho právech existujících.

Ušlým ziskem se rozumí to, co by poškozený pravděpodobně nabyl, kdyby ke škodě nedošlo.

Díky rozhodovací praxi soudů se za škodu na majetku nepovažuje pouze škoda na aktivech, ale i jakýkoliv vzrůst pasiv.⁵² Škoda může vzniknout také tak, že jmění poškozeného bude sníženo vznikem závazku

⁵² Koziol, H., Welser, R. Grundriß des bürgerlichen Rechts. Band I, Allgemeiner Teil und Schuldrecht. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1971, s. 179.

jako pasiva. Musí však být prokázané, že takovýto závazek není pouze účetní, ale že jeho plnění opravdu nastane, s jeho plněním se počítá. Nárok na náhradu škody vznikne ale jen tam, kde se škoda prokáže, pouhá teoretická možnost nestačí.⁵³

Je velmi zajímavé, že náhradu ušlého zisku není možné přiznat dřív, než by ho byl schopen poškozený docílit za předvídaných okolností obvyklým způsobem.⁵⁴ Toto může činit v praxi potíže. Může nastat situace, že je zahájeno řízení o náhradu škody. Škoda bude různého obsahu, bude se skládat ze škody skutečné a ušlého zisku. V době, kdy by se rozhodovalo o náhradě škody, by existovala skutečná škoda, ale ušlý zisk ne. Byla by zde vysoká pravděpodobnost, že ušlý zisk nastane, ale nebyla by ještě příslušný zisk měl poškozenému nastat. Mohlo by se jednat o prodejce, kterému by bylo zničeno zboží k prodeji, které měl prodat v zimní sezóně. Zboží by bylo zničeno v létě. Náhrada celé škody by mohla ovšem příslušet až v zimní sezóně – v době, kdy měl zisk nastat. Z tohoto důvodu by nebylo přípustné o skutečné škodě a ušlém zisku rozhodnout dříve než v příslušné zimní sezóně, a to zároveň.

6.11 Druhy náhrady škody v rakouské právní úpravě

Rakouské právo v souvislosti s obsahem náhrady škody rozlišuje dva druhy náhrady škody.

Pokud se náhrada týká jen utrpěné škody, nazývá se odškodněním (Schadloshaltung).

V případě, že se náhrada škody týká také ušlého zisku a odčinění způsobené urážky a zároveň utrpěné škody, nazývá se plným zadostiučením (volle Genugtuung).

Dle rozhodnutí Nejvyššího soudu Rakouské republiky sp. zn.: 2 Ob96/97z se praví, že ušlý zisk se při nevědomé nedbalosti odlišuje od skutečné škody tak, že pokud jde o pouhou možnost zisku, která by za normálního stavu okolností nastala, ale pravděpodobnost se zde neblíží

⁵³ Rozsudek Nejvyššího soudu Rakouské republiky ze dne 19.6.1963, sp.zn. 6Ob141/63,

Rozsudek Nejvyššího soudu Rakouské republiky ze dne 26.4.1972, sp.zn. 7Ob26/72

⁵⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu Rakouské republiky ze dne 13.6.1985, sp.zn. 6Ob570/85

jistotě, jde o ušlý zisk. O skutečnou škodu by šlo v případě, že pravděpodobnost, že zisku by bylo dosaženo, by byla skoro jistotou.

Nemajetkové škody musejí být hrazeny jen v případech, kdy to zákon stanoví.

Zajímavým ustanovením je § 1331 ABGB, který se týká náhrady škody na věci zvláštní obliby.

6.12 Způsob náhrady škody v rakouské právní úpravě

Rakouské právo konstrukcí ustanovení § 1323 ABGB dává, narozdíl od ustanovení § 442 Občanského zákoníku, přednost navrácení v předešlý stav (Naturalherstellung) před náhradou v penězích (Ersatz in Geld). Uvedení v předešlý stav totiž dle názoru Nejvyššího soudu Rakouské republiky nejlépe odpovídá požadavku náhrady škody.⁵⁵

Pokud je opravení věci možné, může provést opravu sám škůdce a nebo může opravu svěřit třetí osobě s tím, že náklady na opravu uhradí. Pokud ovšem uvedení do původního stavu není možné technicky nebo hospodářsky, může se škůdce sám rozhodnout, zda poškozenému opatří jinou věc stejné hodnoty, kvality a opotřebení či zda poškozenému poskytne náhradu v penězích.⁵⁶ Cena, která je směrodatná pro poskytnutí náhrady škody v penězích se určí jako tržní cena.

6.13 Rozsah náhrady škody v rakouské právní úpravě

Narozdíl od českého práva, kdy je povinnost k náhradě škody skutečné či ušlého zisku stejná, co se týká zavinění, tak v rakouském právu rozsah náhrady škody je ovlivněn mírou zavinění.

V souvislosti s ustanovením § 1324 ABGB se náhrada skutečné škody nahrazuje vždy a není zde důležitá míra zavinění. Naproti tomu u ušlého zisku či odškodnění urážky, která se v rakouském právu také odškodňuje, nahrazuje se škoda pouze při úmyslném zavinění a nebo při zavinění

⁵⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu Rakouské republiky ze dne 30. 11. 1972, sp. zn. 2Ob220/72.

z vědomé nedbalosti. Jak bylo uvedeno výše, pokud je škoda způsobena úmyslně a nebo z vědomé nedbalosti, je možné hradit nejen skutečnou škodu, ale i ušlý zisk. Výše náhrady škody se v těchto případech ale neurčuje jen jako určení tržní hodnoty, ale zohledňuje se zde i vztah poškozeného k věci, která byla poškozena. Hodnota pro určení poškození se zkoumá přímo v majetku poškozeného. Jako názorný příklad je možné uvést:

„Obraz má tržní cenu 10.000 EUR. V majetku poškozeného má ovšem cenu 15.000 EUR, protože je součástí sbírky, která má jako celek větší hodnotu než součet cen jednotlivých obrazů.“⁵⁷

6.14 Výše náhrady škody v rakouské právní úpravě

Pro určení výše náhrady škody je rozhodný stejně jako v českém právu okamžik poškození. Poškozený nemůže díky náhradě škody dostat více, než jaká byla hodnota poškozeného v době poškození. Tento problém řeší § 1323 ABGB, v kterém je upravena tzv. cena „odhadní“ nebo též „časová“. Je složena z pořizovací ceny, která je snížena o částku rovnající se jejímu opotřebení.

Nově po roce 1950 přibyla do ABGB úprava náhrady škody na zvířeti, které díky této samostatné úpravě se více než věcí stává spíše subjektem práv. Pokud dojde ke zranění zvířete, nahrazují se náklady jeho léčení i v tom případě, že jejich výše je vyšší než cena zvířete, a to až do výše, kterou by vynaložil uvědomělý držitel zvířete na jeho líčení. Uvedené ustanovení mi přijde velmi přínosné, když zvíře vyjímá z pod zařazení věcí. Domnívám se, že i v našem právním řádu by tato úprava byla vhodná, neboť při zranění psa a rozbití okna, pokud by škody vyčíslená v penězích byla stejná, tak ve většině případů zranění psa vnímáme jako závažnější a náklady na léčení, které by se mohly nazvat „prostředky na uvedení do předešlého stavu“,

⁵⁷ Koziol, H., Welser, R. Bürgerliches Recht. Schuldrecht Allgemeiner Teil, Schuldrecht Besonderer Teil, Erbrecht/auf Grundlage der von Helmut Koziol und Rudolf Welser bearbeitet von Rudolf Welser. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2006, s. 324

vyložíme vyšší, než kolik byla pořizovací cena psa a náklady na jeho žití, neboť k němu máme citový vztah.

6.15 Spoluzavinění poškozeného v rakouské právní úpravě

Úprava spoluodpovědnosti poškozeného v § 1304 ABGB (Mitverantwortlichkeit des Geschädigten) je shodné s úpravou v českém právu.

6.16 Moderační právo soudu v rakouské právní úpravě

Moderační právo, jak jej známe z české právní úpravy, kdy soud může snížit rozsah náhrady škody, rakouské právo nezná.

7 Praktická část – rakouská právní úprava

Stejně jako bylo uvedeno v praktické části týkající se české právní úpravy, tak i v této části týkající se rakouské právní úpravy se setkáváme s faktem, že základ odpovědnosti sportovce za sportovní úrazy velmi úzce souvisí s dodržováním či nedodržováním sportovních pravidel.

7.1 Přiměřená míra rizika ve sportu v rakouské právní úpravě

V odůvodnění rozhodnutí Oberste Gerichtshof, z 24. 9. 1981, sp. zn. 7 Ob 656/81, se praví, že "Obvyklá lehká porušení pravidel, která při provozování kontaktního sportu způsobují tělesná zranění, nejsou zpravidla protizákonná a nepředstavují porušení zákona." Tato právní věta uvádí, že k tomu, aby nastala odpovědnost sportovce a povinnost k náhradě škody, je nutné, aby byla způsobena proviněním prostřednictvím protiprávního chování. Bere se zde v potaz, že při různých sportech, zejména u sportů kolektivních, dochází k blízkému kontaktu mezi hráči či mezi hráči a sportovním náčiním a je určitý kontakt nezbytný, a tedy může dojít ke zranění sportovců. Ohrožení a zranění z uvedeného důvodu jsou brána v úvahu a připouštěna podle pravidel jejich výskytu, který je pro daný sport přirozený. Pokud např. při lyžování je bráno v potaz, že se lyžaři srazí,

ovšem v malé rychlosti, bez následku zranění, jedná se zde o míru rizika, která je v tomto sportu připouštěna. Pokud ohrožení či zranění vznikne v rozsahu tohoto připuštěného rizika, nejedná se dle rakouského práva o protiprávní jednání.

Rozhodnutí zde uvedené bylo následně rozšířeno i na všechny sporty kolektivní, při kterých může dojít k blízkému kontaktu hráčů anebo ke kontaktu hráče a sportovního náčiní, jak bylo uvedeno v rozhodnutí Oberste Gerichtshof dne 6. 12. 1990, sp. zn. 7 Ob 674/90.

7.2 Generální prevenční povinnost v praxi v rakouské právní úpravě

Stejně jako v rozhodnutí českých soudů ve věcech týkajících se sportu, je i v Rakousku kladen velký důraz na fakt, zda škoda nastala v souvislosti s porušením sportovních pravidel a nebo ne. V rozhodnutí Oberste Gerichtshof z 11. 4. 2001, sp. zn. 9 Ob 60/01s se praví, že: "Ohrožení spojenému s provozováním sportu chybí protiprávnost, když jsou dodržována pravidla vlastní danému druhu sportu." Stejně jako v české rozhodovací soudní praxi je vidět, že soudní rozhodnutí napřed bralo za dostatečné – pro fakt, že odpovědnost nenastala, že nedošlo k porušení sportovních pravidel. Stejně jako v české rozhodovací soudní praxi se došlo postupem času k závěru, že pouhý soulad se sportovními pravidly není dostatečný pro to, aby odpovědnost nenastala.

Pro oblast sportu jsou zásadní i následující rozhodnutí rakouských soudů. V rozhodnutí Oberste Gerichtshof z 22. 9. 1994, sp. zn. 2 Ob 571/94, se praví, že "protiprávnost jednání, které vede ke zranění při kontaktním sportu je naopak dána tehdy, když jednání škůdce vybočuje z rámce typických porušení pravidel, ke kterým opakovaně dochází při souboji o míč". Příkladem by zde byla srážka lyžařů, kdy by došlo k těžkému zranění, z důvodu toho, že lyžař jedoucí za prvním lyžařem nedodržel potřebnou vzdálenost a rychlost a do lyžaře jedoucího před ním narazil. Srážka, která s sebou přinesla závažné zranění z důvodu nedodržení pravidel FIS nemůže být považována za zranění, které je obsaženo v určité míře při riziku sportu.

V rakouské rozhodovací praxi se s lehkými zraněními počítá⁵⁸. "S lehkými zraněními se musí při provozování nějakého sportu anebo při hře s tímto sportem srovnatelné počítat a jako taková se musejí vzít v úvahu jako vlastní riziko, když by mohlo být takové riziko zmírněno jen opatřeními, která by sport a hru v nabízené formě vůbec vyloučila." Tento problém byl nastíněn i v části práce zabývající se přípustnou mírou rizika ve sportu. Stejně jak v České republice, tak v Rakousku, určitá míra rizika ve sportu se připouští, neboť jinak by tyto sporty nemohly být vůbec provozovány.

Zajímavé rozhodnutí přineslo rozhodnutí Oberste Gerichtshof ze 14. 7. 2005, sp. zn. 6 Ob 76/05b, ve kterém se praví, že "tyto zásady nejsou dále aplikovatelné, když se poškozený v okamžiku svého zranění, způsobeného škůdcem, neúčastnil zápasu nebo zápasu podobné hře nebo sportu prováděného s protivníkem nebo jen společně v kolektivu". Podobné rozhodnutí nalezneme i v české rozhodovací soudní praxi, kdy podmínky, aby nevznikla odpovědnost osoby, která poškodila druhou osobu při sportu a poškození se dělo v rámci sportovních pravidel, musí se tak udát opravdu při samotné sportovní hře, soutěži. Uvedené by se neuplatnilo, kdyby jeden hráč zranil druhého při čekání na zahájení soutěže.

7.3 Přípustné porušení sportovních pravidel v praxi v rakouské právní úpravě

Dle rakouské rozhodovací praxe je tedy určeno, kdy odpovědnost dána je a kdy není s ohledem na riziko ve sportu a ke zranění, ke kterým při sportu dochází. Soudní praxe připouští i částečné porušení pravidel a při tom nenaplnění podmínek pro vznik odpovědnosti. Jak velké porušení pravidel může být? Na to odpovídají následující rozhodnutí.

Rozhodnutí Oberste Gerichtshof z 28. 10. 1994, sp. zn. 9 Ob 1604/94, praví, že "když fotbalista kopne do protivníka nataženou nohou proto, aby se míč oddělil od protihráče, je to - nezávisle na ohodnocení, že se jedná o porušení pravidel - třeba označit jako něco, co je v povaze kontaktního

⁵⁸ Oberste Gerichtshof ze dne 25. 2. 1997, sp. zn. 5 Ob 29/97v

sportu. Je třeba to založit nejen na jednotlivém případě a na tom, zda (z hlediska teorie pohybu) existovala možnost hrát míč, ale také na tom, zda ten, kdo ohrožuje, si uvědomil situaci - na rozhodnutí, zda provede či neprovede atak měl jen zlomek sekundy. Nesprávné zhodnocení situace a následné chování je tedy ještě v povaze kontaktního sportu a nezvyšuje riziko, které je s ním spojeno." Na tomto rozhodnutí vidíme, že porušení sportovních pravidel nezapříčilo vznik odpovědnosti osoby, která poškození způsobila.

Následní rozhodnutí se zaměřuje na skutečnost, kdy k porušení pravidel došlo a zda jednání porušující pravidla soutěže je úmyslné či ne. V rozhodnutí Oberste Gerichtshof ze dne 19. 9. 1996, sp. zn. 2 Ob 2255/96y, byl vysloven právní názor, že "jednání vylučující protiprávnost („na vlastní nebezpečí zraněného“) tu bude jen při běžných lehkých porušeních opatrnosti, při typických lehkých nevyhnutelných porušeních sportovních pravidel, ale nikoli při hrubě nesportovním, zvláště nebezpečném, chování. Porušení, kterého se dopustil žalovaný, který oběma rukama strčil zezadu do žalujícího, který právě prováděl výskok, a přitom neměl v úmyslu hrát míč (dosáhnout míče, zahnat protivníka), nýbrž zabránit úspěšnému (výhozu), to bylo prvoinstančním soudem beze sporu posouzeno jako hrubé, v basketbalu, jako bezkontaktním sportu, neobvyklé a vyhnutelné porušení pravidel, a tedy jako protiprávní. Ani při zohlednění okolnosti, že byl žalovaný v okamžiku příhody šestnáctiletým žákem a stalo se to při hodině tělocviku, není namístě posouzení nižší instance zpochybňovat."

Ohledně důkazního břemene bylo vydáno rozhodnutí Oberste Gerichtshof z 22. 9. 1987, sp. zn. 5 Ob 578/87, podle kterého "hráč poškozený při kontaktním sportu musí tvrdit a dokázat skutečnosti, které jsou podkladem pro rozsudek, že bylo porušeno právo, a to i tehdy, pokud bylo zranění způsobeno porušením herních pravidel. Při tělesných zraněních při kontaktním sportu je věcí sportovce doložit skutečnosti, jež podle panujícího pojetí teprve vedou k odsouhlasení protiprávnosti jednání, které přivodilo zranění". Toto rozhodnutí ukazuje, že stejně jako v České republice, je na

poškozeném, aby prokázal podmínky odpovědnosti škůdce. Rozhodnutí rakouského soudu jde v tom dále, že upozorňuje, že důkazní břemeno tíží poškozeného i v tom případě, pokud došlo k porušení sportovních pravidel. Domnívám se, že toto uvedení je nadbytečné, neboť si nedovedu představit, že pouze díky tomu, že by se jednalo o porušení sportovních pravidel by nebylo třeba nést důkazní břemeno. Vždyť samotné porušení sportovních pravidel je třeba prokázat. Uvedení tohoto sporného ovšem nezpůsobuje nepoužitelnost tohoto rozhodnutí a je významné pro otázku důkazního břemene.

7.4 Srovnání českého a rakouského přístupu k odpovědnosti a náhradě škody

Pro srovnání dvou právních úprav týkajících se odpovědnosti za škodu a náhrady škody, je podstatné si uvědomit, že základní pramen, na základě kterého se právní úpravy odvíjí, je jednotný. Jedná se o již zmiňovaný ABGB. Z tohoto logicky vyplývá, že právní úpravy si budou v lecčem podobné.

Jak dle českého, tak dle rakouského právního řádu, je možné po splnění určitých podmínek, žádat po škůdci náhradu škody. Rakouská právní úprava navíc klade důraz na fakt, zda byl opravdu porušen zájem, který měl být chráněn. Oba právní řády operují s pojmy skutečná škoda a ušlý zisk. Rakouská právní úprava tyto pojmy, sice povšechně, ale obsahuje. Česká právní úprava se při jejich vymezení spoléhá na ustálenou soudní praxi.

Rakouská obecná právní úprava odpovědnosti a náhrady škody je upravena v ABGB. Právo na náhradu škody je založeno na subjektivním principu škůdce s ojedinělými výjimkami. Dle toho, jaké zavinění v případě náhrady škody figurovalo, určuje se výše náhrady škody. Objektivní princip je prostřednictvím ABGB vyloučen, ovšem prostřednictvím jiných zákonů se s ním setkáme.

Česká právní úprava odpovědnosti a náhrady škody je upravena v Občanském zákoníku. Náhrada škody je založena na kombinaci principu subjektivního a objektivního. V české právní úpravě se výše škody neodvívá dle toho, o jaké zavinění, zda úmysl či nedbalost, se jednalo.

Rakouské právo vymezuje škodu i jako vzrůst pasiv. Důvod, proč v rakouském právu je pojem skutečné škody vymezen více doširoka než u nás, je také ten, že v Rakousku existují rozdílné nároky na rozsah náhrady při různé míře zavinění. Tedy pokud v Rakousku nastane případ, že ke škodě došlo z nedbalosti, tak poškozený má právo jen na skutečnou škodu. Z tohoto důvodu je pojem skutečné škody širší, neboť pokud by byl tak široký, jako v českém právu, tak by poškozený vlastně nic nedostal. Dalo by se říci, že jak rakouský systém, tak český systém počítá s ušlým ziskem, ovšem každý pod jiným pojmovým zařazením. Významné pro výsledek je, že poškozený bude v obou případech alespoň částečně zhojen.

Významné je vyjmutí zvířat v rakouské právní úpravě z režimů věcí, jakož i zohlednění významu poškozené věci pro poškozeného.

Pokud tyto dvě právní úpravy porovnáme, zjistíme, že si jsou opravdu velmi podobné a od roku 1950, kdy česká právní úprava v oblasti občanského práva se začala sama vyvíjet, nenastaly podstatné změny a odlišnosti mezi právními řády.

V důsledku faktu, že ABGB stojí na základech římského práva, setkáme se s jednotlivými skutkovými podstatami, které bychom v současnosti nečekali. V rakouském zákoníku např. nalezneme, že vlastník bytu či domu vždy odpovídá za věci, které jsou z bytu či domu vyhozeny oknem. Ustanovení reflektovalo stav Říma, kdy vyhazování věcí z oken bylo běžné a bylo je třeba upravit.

Domnívám se, že není zrovna nejlepší, když rakouská právní úprava upravuje jednotlivé skutkové podstaty v tak širokém rozsahu. Přijde mi příhodnější, když v české právní úpravě jsou stanoveny základní podmínky pro vznik odpovědnosti a jednotlivých speciálních skutkových podstat je

poskrovnu. Česká úprava se jeví jako použitelnější na větší rozptýl situací. Stejně tak úprava objektivní odpovědnosti. Jeví se nepraktické a matoucí, že ABGB úpravu objektivní odpovědnosti nepřipouští a její podmínky je třeba hledat v jiných zákonech. Domnívám se, že by bylo vhodné, aby jak objektivní, tak subjektivní odpovědnost byla upravena v jednom zákoně.

V rakouské právní úpravě se jeví překvapujícím fakt, že náhrada ušlý zisk může být nahrazena až v době předpokládaného vzniku zisku. Toto mi přijde pro poškozeného velmi nevýhodné a omezující v jeho dalším počínání, kdy neví, zda s náhradou škody bude moci do budoucna počítat či ne.

8 Aktuální otázky týkající se odpovědnosti a náhrady škody ve sportu se zaměřením na sportovní lyžování

Třetí část mé práce se skládá z jednotlivých samostatných celků, které na sebe nenavazují, část se může zdát jako náhodě sestavená. Jednotlivá témata ovšem byla vybírána po pečlivém uvážení s ohledem na aktuální situaci, která existuje na lyžařských svazích. Jejím cílem je upozornit na aktuální problémy, situace, s kterými se lyžař na svahu může potkat, návrhy nové právní úpravy, celkově pojmout lyžařské prostředí tak, aby právní nejistota byla co nejmenší a lyžař si byl vědom, jaké následky jeho chování či chování jiné osoby může přinést.

8.1 Povinnosti občana České republiky při sjezdovém lyžování v České republice

Je povinen se řídit: pravidly FIS, pokyny vydanými osobou provozující lyžařský vleč, pokyny vydanými osobou, která má na starosti lyžařskou trať, jakož i pokyny Horské služby, Pravidly pro bezpečnost v zimních sportovních centrech (Rules for Safety in Winter Sport Centres).

Pravidla pro bezpečnost v zimních sportovních centrech jsou vydána organizací FIS a obsahují úpravu obecných principů chování v zimních sportovních centrech, principy značení sjezdových tratí, podmínky pro

provoz a stav přepravních zařízení a lyžařských škol. Narozdíl od pravidel FIS nejsou tolik rozšířena, jak mezi laickou, tak odbornou veřejností. Ustanovení, která v nich nalezneme, pokud jsou porušena, můžeme podřadit pod porušení generální prevenční povinnosti. Hodně z jejich ustanovení nalezneme v českém právu v ustanoveních zákona např. § 422 Občanského zákoníku upravující odpovědnost za škodu způsobenou těmi, kteří nemohou posoudit následky svého jednání, kdy v Pravidlech pro bezpečnost v zimních sportovních centrech jsou upraveny povinnosti lyžařských instruktorů, lyžařských škol, jak se starat o děti při výuce lyžování, či § 427 Občanského zákoníku upravující odpovědnost za škodu způsobenou provozem dopravních prostředků, kdy v Pravidlech pro bezpečnost v zimních sportovních centrech jsou stanoveny povinnosti pro provozovatele přepravních zařízení.

I když není nikde judikováno, že by Pravidla pro bezpečnost v zimních sportovních centrech měla být dodržována, věřím, že v blízké době budou rozšířena do širokého povědomí a jejich dodržování a povědomí o jejich existenci, zabrání vzniku některých škod.

K činnosti Horské služby je důležité uvést, že provádí instalaci a údržbu výstražných a informačních zařízení, spolupracuje při vydávání a rozšiřování preventivně – bezpečnostních materiálů, informuje veřejnost o povětrnostních a sněhových podmínkách na horách a opatřeních Horské služby k zajištění bezpečnosti na horách. Pokud by pokyny Horské služby nebyly dodrženy, jednalo by se o porušení generální prevenční povinnosti, neboť díky jejím pokynům má být zabráněno škodám.

Některá lyžařská střediska uveřejňují své pokyny na webových stránkách. Domnívám se, že pokud tyto pokyny jsou umístěny pouze na lyžařských stránkách a již nejsou umístěny v lyžařském středisku na místě, kde by se s nimi mohl lyžař seznámit, není možné po lyžaři požadovat, aby si byl vědom jejich obsahu. Jiná by mohla být situace, kdy na viditelném místě by bylo napsáno, že pokyny lyžařského střediska jsou umístěny na webových stránkách a lyžař je povinen se s nimi seznámit. V tomto případě

by zde povinnost lyžaře byla, aby se s pokyny seznámil a pokud by došlo ke škodě, neboť lyžař předepsané pokyny nedodržel, jednalo by se o jeho odpovědnost. Situace, kdy by byl pouze v lyžařském středisku umístěn odkaz, že lyžař se má seznámit s pravidly na webových stránkách mi přijde nedostatečně upravená. Předpokládám, že často by se stávalo, že by dojel lyžař do lyžařského střediska, uviděl nápis, že pokyny jsou umístěny na webových stránkách a že je mu ukládána povinnost se s nimi seznámit – pravděpodobně by povinnost nerespektoval či by v menšině případů by odjel pryč, neboť se na webové stránky nepodíval. Umístění pravidel na webových stránkách spatřuji jako doplňující možnost, jak se s pokyny seznámit, ale nedoporučuji ji jako jedinou. Výhodnější se jeví umístění pokynů na místech, které musí lyžař vidět, když vstupuje na vlek či lyžařskou trasu. Tabule s pokyny by měly být umístěny na všech místech, kterými se lyžař k vleku či sjezdové trati může oficiálně dostat. Pokyny je nutné umístit pouze na oficiální příchody. Pokud se lyžař k vleku nebo lyžařské trati dostane neoficiální cestou, nelze požadovat na provozovateli, aby ošetřil i tyto situace. Volba neoficiální cesty je rozhodnutím lyžaře, jeho vlastní odpovědností.

Pokyny pro lyžaře by měly být z takového materiálu a na takovém místě, aby byly stále čitelné a viditelné. Pokud by nastala situace, že lyžař uvidí částečně zasněženou ceduli s pokyny a má možnost zjistit, že se jedná o ceduli s pokyny, již zde vzniká jeho odpovědnost, kdyby pokyny porušil. Vzhledem k tomu, že věděl, že na ceduli jsou pokyny, mohl se informovat u příslušných osob na jejich obsah. Měl možnost se s nimi seznámit, pokud by chtěl. Pokud by ale nastala situace taková, že cedule s pokyny by naprosto nebyla vidět, byla by např. celá pod sněhem, není možné po lyžaři chtít, aby předpokládal, že někde pod sněhem se pokyny nachází a aby je hledal. Pokud by došlo ke škodě v důsledku porušení pokynů, o kterých lyžař nemohl vědět, za škodu neodpovídá. Muselo by se ovšem jednat o specifické pokyny, které nesouvisí s pravidly FIS a nebo generální prevenční povinností.

Pokud by lyžař porušil pravidlo FIS, neboť vjel jinému lyžaři do jeho tratě, za škodu by odpovídal. Pokud by ovšem v lyžařském středisku byl vydán pokyn, že lyžař (lyžař A) se v určitém úseku sjezdové tratě musí podívat nahoru, zda nevyjíždí lyžař (lyžař B) z jiné sjezdové trati nad ním, který na druhého lyžaře nemůže vidět, neboť se jedná o nepřehledný úsek a pokyn byl vydán k zvýšení bezpečnosti lyžaře, odpovědnost by se odvíjela od faktu, zda se lyžař s pokynem seznámil, měl možnost seznámit a zda jej respektoval. V tomto případě by nedošlo v případě lyžaře A k porušení pravidel FIS, neboť by ke srážce nedošlo nepřizpůsobením rychlosti, terénu, viditelnosti, nezkřížil by lyžaři B trať a nevyjížděl by na trať někomu jinému, neboť právě lyžař B se připojuje na jeho trať. Také generální prevenční povinnost by zde nebyla porušena, neboť povinnosti stanovené v ustanovení § 415 Občanského zákoníku byly dodrženy. Za srážku by odpovídal provozovatel lyžařského střediska, neboť neumožnil lyžařům se seznámit s pokyny. Mohlo by se namítat, že by měl odpovídat lyžař B dle pravidel FIS. V tomto případě ale bylo řečeno, že lyžař B nemá možnost se přesvědčit, že najíždí na jinou sjezdovku, jedná se o nepřehledný úsek a situaci nemůže vyhodnotit, že jinému lyžaři kříží dráhu. Právě díky pokynům měla být situace ošetřena. Lyžař B měl být upozorněn, že vjíždí na jinou lyžařskou dráhu a lyžař A měl být upozorněn, že na jeho dráhu mohou jet lyžaři, kteří lyžaře A nemusí vidět, a je jim povinen dát přednost a podívat se v určitém úseku nahoru, zda mu nehrozí nebezpečí.

Lyžař je povinen se pohybovat: na vyznačených sjezdových tratích. Tato povinnost je zakotvena i v pravidlech FIS. Pokud lyžař ustanovení FIS poruší, odpovídá za škodu.

Jak je to s jízdou ve volném terénu, s disciplínou zvanou freeskiing? Mohlo by se zdát, že jízda ve volném terénu je zakázaná, neboť je mimo sjezdové tratě. Opak je pravdou. V některých lyžařských střediscích existují místa, mimo vyznačené upravené sjezdové tratě, kde ve volném terénu je jasně označen prostor, kde se lyžaři smějí pohybovat. Pokud je lyžování

uskutečňováno v tomto terénu, lyžaři pravidlo FIS o povinnosti zdržovat se na vyznačených tratích neporušují a pokud by jim v důsledku činnosti provozovatele lyžařské dráhy vznikla škoda, neodpovídají za ni oni, ale provozovatel.

Oficiální oblasti pro jízdu ve volném terénu jsou v lyžařských mapách většinou vyznačeny přerušovanou čarou.

Často nastávají situace, kdy lyžaři jezdí nepovoleně mimo vyznačené tratě. V některých zemích jim jsou udělovány vysoké pokuty. Horší ovšem bývá zaplacená cena zdravím a v nejhorších případech i životem. Provozovatelé lyžařských středisek neoficiální volné terény neupravují, nevyznačují na nich nebezpečná místa a nevarují před lavinami. V Pravidlech pro bezpečnost v zimních sportovních centrech se praví, že lyžařská centra mají povinnost informovat o počasí a zejména o lavinovém nebezpečí, ovšem jízda mimo vyznačené tratě je prováděna na lyžařovo vlastní nebezpečí, popř. na nebezpečí jeho lyžařského instruktora či horského vůdce. Nastávají situace, kdy ke zranění lyžaře dojde mimo oficiální svah. V případě lehčích zranění je osoba zraněná často „přetažena“ na oficiální svah, aby případně mohla požadovat náhradu škody či požadovat vyplacení pojistného plnění, neboť v řadě pojistných podmínek se praví, že pojišťovny neposkytují pojistné plnění v důsledku pojistné události, která se stala mimo oficiální svahy.

V případě nehody je lyžař povinen: dodržet pravidla FIS bod 9 a 10, ve kterých se praví, že: *„Při nehodě je každý lyžař povinen poskytnout pomoc. Každý lyžař, lhostejno, zda je svědek a nebo účastník, lhostejno, zda za nehodu odpovídá nebo ne, musí v případě nehody uvést své osobní údaje.“* Dále je třeba, pokud to zranění vyžaduje, zavolat Horskou službu, která zajistí lékařskou pomoc a případně zajistí následnou zdravotní pomoc. Po zavolání Horské služby je velmi vhodné a po celé Evropě zažité, aby v místě nehody byly zapíchnuty do sněhu zkřížené lyže, které označují místo nehody a usnadňují Horské

službě nebo jiným osobám snadněji a rychleji lokalizovat místo, kde se zraněný nachází.

U zranění může nastat škoda. Řešení je několik a jak již bylo uváděno, jedná se o velmi specifickou oblast, náhrada škody se zde v mnoha případech nebude řešit a neřeší jako v situacích, které se stanou mimo horská střediska. V souvislosti s nehodou se nám naskýtá otázka, zda volat či nevolat policii.

Situace – zranění osoby, které si žádá odborné ošetření

Pokud je zranění osoby takové, že je třeba, aby byla ošetřena Horskou službou či zdravotníky, provede ošetřující osoba o ošetření záznam. Kopie se pak vydává zraněné osobě. Pro účely občanského soudního řízení zde existuje podstatný důkaz, že osoba byla zraněna, stejně tak pro řízení trestní. Není tedy třeba ihned volat policii. Zvláště v situaci, kdy se řeší zranění, každá minuta je podstatná a v takové situaci ani snad na sepisování protokolu není čas. Doporučuji však, pokud je to možné, zajistit poškozené věci, udělat fotodokumentaci a požádat o údaje svědků, kteří jsou povinni dle pravidel FIS své údaje poskytnout. Problém může nastat, pokud svědci nebudou lyžaři či snowboardisté, neboť pak by neměli dle pravidel FIS povinnost své údaje poskytnout. Rozhodovací praxí soudu bylo konstatováno, že pravidla FIS jsou závazná. Předpokládám ovšem, že tato pravidla nemohou uložit povinnost lyžaři, aby druhému lyžaři poskytl své údaje. Domnívám se, že v tomto případě jde spíše o morální povinnost, která je ovšem mezi lyžaři dodržována a věřím, že tomu tak s ohledem na slušnost a ideu sportu bude pravidelně bývát.

Následně po stabilizaci stavu zraněné osoby může dojít ke zjištění, že nedošlo pouze k imateriální škodě, ale i ke škodě materiální. V takovém případě, pokud máme údaje o osobě, která škodu způsobila, je nasnadě ji požádat o úhradu škody. Pokud by osoba odmítla a nebo jsme údaje neměli, nastává zde situace, kdy se obrátíme na policii. Poškozené věci schraňujeme

jako důkazy. Dále je podstatné se rozmyslet, jestli podat či nepodat trestní oznámení. Další otázka vyvstává, zda volat či nevolat policii.

Situace – zranění osoby, které si nežadá odborné ošetření

V případě, že dojde ke zranění osoby, které nežadá odborné ošetření, např. že dva lyžaři se střetli na svahu, pouze je po nárazu mírně bolí místa střetu, nebude se volat Horská služba či lékař, nedostaneme potvrzení o ošetření. Důkaz o imateriální škodě chybí, ovšem v případech, kdy zranění je minimální, tak imateriální škoda neexistuje a nebo pouze v minimálním rozsahu. Může ovšem nastat situace, že při neexistenci imateriální škody bude existovat škoda materiální. V takovém případě můžeme dle situace žádat úhradu škody hned na místě, případně si nechat napsat prohlášení osoby, která nám škodu způsobila, popis jí způsobené škody a její závazek ji uhradit. Zde je užitečné, aby v prohlášení byly patřičné údaje z občanského průkazu škůdce, aby nenastal pozdější problém s jeho identifikací. Může se také stát, že osoba odmítne prohlášení sepsat a vůbec se s námi nechce bavit. Pak je na zvážení, zda škodu škůdcem chceme hradit a řešit tuto situaci prostřednictvím policie. Protokolem policie získáme důkaz o tom, kdo nám škodu způsobil, jak k ní došlo, získáme identifikaci svědků, pro případné vymáhání náhrady škody.

8.2 Povědomí českých lyžařů o právních předpisech vztahujících se k lyžování, k odpovědnosti a náhradě škody ve sportu

V příloze č. 2 k této práci se nachází dotazník, prostřednictvím kterého jsem uskutečnila vlastní výzkum o povědomí českých lyžařů o právních předpisech vztahujících se k lyžování, k odpovědnosti a náhradě škody ve sportu.

Dotazník byl koncipován z uvedených otázek a byl rozdán lyžařům v moravském lyžařském středisku Petříkov v prosinci roku 2007. Dotazník vyplnilo 51 osob. Osoby, které dotazník vyplňovaly, byly převážně

rekreačními lyžaři - 42 osob, 3 osoby lyžovaly závodně, 6 osob bylo lyžařskými instruktory. Uvádím odpovědi a shrnutí jednotlivých otázek.

Otázka č. 1: *Myslíte si, že závodní sjezdové lyžování se řídí právními předpisy? Pokud ano, jakými.*

Ve většině případů byla zmíněna pravidla FIS a uvedeno, že „každý sport se něčím řídí a závodníci pravidla musí dodržovat“.

Závodní lyžaři se musí také řídit pravidly FIS a zejména předpisy upravujícími konkrétní sport a konkrétní závod. Dalo by se říci, že povědomí v této oblasti bylo dostatečné a pro fakt, jak by se měl závodní lyžař chovat dostačující.

Otázka č. 2: *Myslíte si, že rekreační sjezdové lyžování se řídí právními předpisy? Pokud ano, jakými.*

Pravidla FIS byla zmíněna u závodních lyžařů, instruktorů lyžování a části rekreačních lyžařů. Ti, kdo pravidla FIS uvedli, většinou poznamenali, že je třeba aby se jimi lyžař řídil, jinak může být za nehody odpovědný. Osoby, které pravidla FIS uvedly, také často poznamenávaly, že se jimi řídí. Skutečnost, že v otázce bylo zmíněno „právní předpisy“, zůstalo bez povšimnutí. Nikdo z lyžařů se nezabýval otázkou, zda pravidla FIS jsou či nejsou právním předpisem. Otázka byla pojata - dle čeho se má lyžař na sjezdovce řídit. V odpovědích nebyly zmíněny např. pokyny Horské služby, vlekařů, upozorňující tabule.

Z výsledků vyplývá, že pravidla FIS se dostala do povědomí lyžařské veřejnosti. Jak ovšem vyplynulo z otázky č. 3, jedná se spíše o povědomí pojmu, než obsahu pravidel FIS. Lyžaři věděli, že tam, kde pravidla FIS jsou vydána, měli by se jimi řídit. Již ovšem ve většině případů nevěděli, zda pravidla FIS platí i v naší republice, zda musí být nějak oznámena. Většina lyžařů uváděla, že by se pravidla FIS měla dodržovat v zahraničí - Rakousko, Německo, Itálie, Francie, Švýcarsko - tedy v zemích, kam se český lyžař podívá. K tomu, jak je upraveno lyžování u nás se většinou uvádělo, že

by se mělo lyžovat tak, aby se nikdo nezranil a nenastala škoda. Tato věta může vypadat velmi povrchně, až úsměvně, ale skrývá se v ní generální prevenční povinnost a obsahuje většinu ustanovení pravidel FIS. Pokud lyžař bude jezdit tak, aby nikoho nezranil a nenastala škoda, dodrží jak generální prevenční povinnost, tak většinu pravidel FIS. V případě, že by škoda nastala, muselo by se prokázat, že lyžař pravidla FIS porušil a nebo že porušil generální prevenční povinnost. Pokud by se lyžař opravdu choval tak, aby nezpůsobil škodu a nebo zranění, velmi pravděpodobně by u něj odpovědnost nenastala.

Otázka č. 3: *Můžete říct, co jsou pravidla FIS a vyjmenovat je?*

O pravidlech FIS bylo ve většině případů řečeno, že je vydala „nějaká“ lyžařská organizace. V odpovědi lyžařských instruktorů a závodníků se vyskytly i některé ustanovení pravidel FIS, ne však všechna, byly i uvedeny odpovědi, že pravidla jdou nalézt na internetu. V odpovědi rekreačních lyžařů se stejně jako u otázky č. 2 často vyskytovalo, že pravidla FIS mají zabránit srážkám a upravují, jak má lyžař jezdit.

Z dotazníku vyplývá, že obsah pravidel FIS není mezi lyžaři přesně znám, je spíše „tušen“. Většinou ale lyžaři, díky jejich snaze chovat se tak, aby nevznikla škoda a nebo nenastalo zranění, pravidla FIS dodržují, i když jejich konkrétní rozsah neznají.

Otázka č. 4: *Uvítali byste na sjezdovce více omezení? Jakých?*

Ve většině případů bylo uvedeno, že lyžaři by nepožadovali více omezení. Pokud omezení bylo uvedeno, týkalo se omezení rychlosti a předbíhání na vleku.

Lyžaři vyplňující dotazník nepociťovali, že lyžování potřebuje nějaké omezení. S tím, jak je provozováno jsou spokojeni, návrhy na podstatnou úpravu nepadly. Ve světě i u nás je často diskutována otázka, zda by měla být na lyžařských tratích omezena rychlost. Padají návrhy o lyžařské policii, o radaru na sjezdovkách. Domnívám se, že omezení rychlosti by nebylo

v žádném sportu vhodné. Sport má být svobodný, upraven co nejméně pravidly. Myslím, že ve sportu by se měly právně regulovat pouze ty oblasti, které to vyloženě potřebují a úprava je nezbytná. Sice obecně není kladně přijímáno, když je právní úprava přijímána až tzv. „s křížkem po funuse“, ale jak bylo uvedeno, k tomu, aby nastala povinnost daná právním předpisem - nutnost, je třeba cítit takovou potřebu více lidmi. Z dotazníku nevyplývá, že lyžaři by potřebu regulace ve sjezdovém lyžování cítili. Připouští v malém množství její možnost, ale nedomnívám se, že by se už jednalo o potřebu.

Otázka č. 5: *Uvítali byste na sjezdovce více volnosti? Pokud ano, v čem by měla spočívat?*

Stejně jako u předchozí otázky nebyly uvedeny žádné převratné návrhy a nevystala potřeba ke změně.

Stejně jako u otázky č. 4, pokud zde chybí potřeba ke změně, lyžaři necítí, že je sjezdové lyžování moc omezeno nebo že pravidla jsou velmi přísná, není zde podnět něčeho měnit.

Otázka č. 6: *Stala se Vám na sjezdovce nějaká škoda? Pokud ano, jaká? Jak jste situaci řešili?*

Ve většině případů se osobám škoda nestala. Tam, kde se škoda stala, uvádím nejzajímavější odpovědi.

- Škoda materiální – ukradené lyže. Poškozený škodu dále neřešil, neboť si lyže nechal opřené u lyžařského vleku. Zde by lyžař náhradu škody nemohl požadovat, neboť provozovatel vleku by nebyl za ukradení lyží odpovědný. Lyže byly odloženy u vleku, což není místo, kam se lyže obvykle odkládají a s provozem vleku není zpravidla spojeno odkládání věcí, odpovědnost dle § 433 Občanského zákoníku by nenastala. Jinak by situace byla řešena, kdyby lyže byly ukradnuty v restauraci, kde je vyhrazeno místo na odkládání lyží. Zde by lyžař úspěšně mohl požadovat náhradu škody.

- Škoda materiální – roztržené kalhoty o kotouč lyžařského vleku. Lyžař popisoval, že na vleku se mu o kotouč zachytly kalhoty tak, že byly kotoučem přiskřípnuty. V době, když vystupoval, kalhoty byly roztrhnuty, neboť držely na kotouči, lyžař při výstupu upadl, ztratil rovnováhu díky nečekané situaci. Jak padal, tak se kalhoty od kotouče odtrhly a poškodily se. Mohlo by zde být relevantní, že si lyžař měl všimnout, že kotouč mu přivřel kalhoty a měl situaci řešit tak, že by kalhoty uvolnil a ke škodě by nedošlo? Nepředpokládám, že by v této situaci někdo přiřknul odpovědnost lyžaři. Žádnou povinnost neporušil. Právě naopak, pokud by zjistil, že je kotoučem držen, bylo by vhodné, aby se pokusil vyprostit co nejdříve, i za cenu poškození kalhot, neboť mohlo hrozit, že by zůstal chycen i po tom, co vlek by již jej netáhl nahoru, ale pak i směrem dolů, což by bylo velmi nebezpečné. V případě v dotazníku lyžař uvedl, že situaci nahlásil osobě provozující vlek, která ovšem jeho nárok neuznala a došlo k hádce. Pokud by lyžař byl důsledný, mohl po provozovateli vleku žádat náhradu škody, neboť ten odpovídá dle § 427 odst. 1 Občanského zákoníku.

- Škoda materiální – Lyžař se srazil s druhým lyžařem a v důsledku srážky mu vznikla škoda roztržením kalhot hranou lyže druhého lyžaře. Lyžaři se dohodli, že po sobě nebudou nic požadovat, neboť oba dva byli nepozorní. Vzhledem k tomu, že lyžaři sami uznali, že byli na sjezdovce nepozorní, porušili pravidla FIS, minimálně pravidla č. 1 a č. 2. Za škodu, pokud by došlo k soudnímu řízení, se domnívám, by odpovídali dle § 441 Občanského zákoníku. Tedy pokud by škoda na kalhotách byla 1000,- Kč, nesli by škodu lyžaři poměrně. Vzdání se práva by v souladu s ustanovením § 574 odst. 1 Občanského zákoníku mělo být učiněno písemně.

- Imateriální škoda – lyžař byl zraněn druhým lyžařem, který do něj narazil zezadu v důsledku čehož utrpěl poškozený zlomeninu dolní končetiny. Poškozený škodu po škůdci nepožadoval, neboť na něj neměl kontakt. V tomto případě došlo k porušení pravidel FIS, odpovědnost škůdce by zde nastala. Tím, že poškozený neměl iniciály škůdce, nebyl schopen ho vyhledat a požadovat po něm náhradu škody. V případném soudním řízení

mohl poškozený navrhnout, aby osoba způsobivší škodu byla nalezena, ovšem vzhledem k časové prodlevě a pravděpodobnému malému množství skutečností, na základě kterých by byl škůdce hledán, jeho identifikace by byla pravděpodobně neúspěšná.

- Imateriální škoda – v důsledku srážky dvou lyžařů vznikla jednomu z lyžařů škoda spočívající ve zranění kolene, které má trvalé následky. Vede ke ztíženému společenskému uplatnění, neboť poškozený kulhá. Poškozený má kontakt na škůdce, v současné době zvažuje, zda podat žalobu o náhradu škody. Zvažuje podání z důvodu, neboť se domnívá, že škodu částečně zavinil svou rychlou jízdou, kterou škůdce nepředvídal. Pro určení této situace by bylo třeba znát více skutečností. Pokud se poškozený domnívá, že škodu spoluzavinil pouze v důsledku své rychlé jízdy, nikoliv porušením generální prevenční povinnosti či pravidel FIS, domnívám se, že nárok na náhradu škody by mu byl přiznán, neboť povinnost neporušil. Poškozený si musí hlídat promlčecí dobu stanovenou Občanským zákoníkem, aby jeho nárok, pokud se rozhodne podat žalobu, nebyl promlčen.

Otázka č. 7: *Pokud se Vám na sjezdovce stala škoda a řešili jste ji, řešili jste ji stejným způsobem, jakým byste danou situaci řešili ve městě? Pokud ne, proč? Jak jste řešili jinak?*

Ve většině případů byly uvedeny odpovědi, že „na horách nebudu volat policii a rozčilovat se“. Takové postoje byly velmi časté. Vyplývalo z nich, že lidé na horách spíše prominou, když se jim stane škoda, netrvají na jejím nahrazení, situaci zpravidla, pokud se nejedná o zdraví a škodu, která je podstatná, neřeší. Tato situace plyne také z faktu, že osoby nevědí, dle jakých předpisů by mohli škodu požadovat, na koho se na horách obrátit, zda udělali svým jednáním chybu a zda není zbytečné a neoprávněné náhradu škody požadovat.

Otázka č. 8: *Lyžujete opatrněji v zahraničí? Pokud ano, proč?*

U této otázky se odpovědi lišily – u závodních lyžařů a převážné části lyžařských instruktorů byla odpověď záporná, snaží se lyžovat se stejnou opatrností jak v České republice tak v zahraničí. Rekreační lyžaři většinou uváděli, že v zahraničí se snaží být opatrnější. Důvodem byl strach z neznalosti cizích předpisů upravujících lyžování, jakož i oblasti náhrady škody a odpovědnosti, strach z vyřizováním pojistné události v zahraničí, problémy s pojišťovnami a proplácením pojistného plnění, jazyková bariéra, obava z přísnějších postihů.

Ve stejné situaci, když lyžaři neznají právní úpravu na českých svazích, obavy neřeší a situaci řeší instinktivně. Naproti tomu zahraničí s neznámou právní úpravou v českých lyžařích vzbuzuje respekt a způsobuje větší opatrnost.

Otázka č. 9: *Co si myslíte o lyžování mimo vyznačené tratě?*

Ve většině dotazníků jsem se setkala s odpovědí, že lyžování mimo vyznačené tratě je zakázané a že je na vlastní nebezpečí. Pár osob uvádělo odpověď typu, že „zákazy jsou od toho aby se porušovaly“ a uváděly, že je tyto zákazy nezajímají a chtějí lyžovat ve volném terénu, neboť je to nejlepší, nepopsatelný zážitek apod.

K tomuto je potřeba uvést, že jak bylo uvedeno výše, že je nezbytné rozlišovat lyžování ve volném terénu na povolených svazích a lyžování ve volném terénu mimo vyznačené tratě, což je zakázané pravidly FIS. Povědomí je ovšem takové, že jízda mimo vyznačené trasy je zakázána a pokud se na nevyznačené či nepovolené trase lyžaři něco stane, odpovědnost nese sám.

Otázka č. 10: *Jaký je Váš postoj k alkoholu na sjezdovce?*

U této otázky se domnívám, že se projevila česká vtipná povaha a nezatracovaný vztah k alkoholu, když v 47 případech bylo u odpovědi na tuto otázku uvedena odpověď „kladný“.

Může se zdát, že se z této odpovědi nic nedozvíme, ovšem pravda je jiná. Tato odpověď nám poskytne informaci o skutečnosti, že lyžaři při sjezdovém lyžování pijí. Tím, jak samozřejmě byl tento fakt sdělen, je jasné, že alkohol není utajován, nepřemýšlí se o něm a bere se i jako tichá součást lyžování. Situace je dána tím, že při sjezdovém lyžování, pokud nechcete, nemusíte vydat moc tělesné energie. Necháte se vyvézt vlekem, nahore na sjezdovce se rozjedete a díky svahu sklonu jedete dolů a nemusíte vykonávat žádnou námahu. Pokud bychom lyžování srovnali s jiným sportem, například s tenisem, během, jízdou na kole do kopce, tak u těchto sportů musíme vydat podstatně více energie než u lyžování. Pokud bychom u těchto sportů požíli alkohol, těžko by se nám sporty provozovaly. Představa opilého tenisty je až úsměvná, stejně jako opilý běh a představa jízdy na kole po požití alkoholu není vůbec příjemná. Naproti tomu lyžař ve veselé náladě je obrázkem častým a pokud se podíváme na fotky ze zimní dovolené, snad u každého nalezneme fotografii a alkoholem na prosluněné zahrádce. Alkohol jaksi k lyžování dle názorů většiny patří a nikdo se nad tímto nepozastavuje. Restaurace prodávající alkohol se nacházejí i v prostředí lyžařských svahů, je tedy nevyhnutelné po požití alkoholu nasadit lyže a vydat se na sjezdovku.

Nemyslím si, že takový postoj je správný. Po požití alkoholu lyžař ztrácí odhad, zábrany, koordinaci. Zakázat alkohol při lyžování? Ustanovit policii, která bude lyžaře kontrolovat?

Domnívám se, že zákaz alkoholu by byl obcházen. Lyžování je sportem a sportem by mělo zůstat. S co nejméně zákazy a příkazy. Již vícekrát bylo uvedeno, že pokud zde není aktuální potřeba, regulovat nastalou situaci ve sportu, doporučovala bych do něj nezasahovat. Úrazy díky požití alkoholu se stávají, ovšem nejsou tak časté a závažné, aby si vynutily speciální právní úpravu, že alkohol bude při sportu zakázán.

Tím, že je užíván, je porušována generální prevenční povinnost. Pokud nastane škoda, tak osoba, která alkohol požila, si nepočínala tak, aby předcházela škodám, bude za škodu odpovídat. Požití alkoholu se projeví i

ve vztahu k pojistnému plnění, jak již bylo uvedeno. Většina pojišťoven ve svých podmínkách ustanovuje, že pokud nastane pojistná událost a její způsobeníaviní požití alkoholu, není povinna plnit.

9 Závěr

Zkoumání tématu rigorózní práce Odpovědnost a náhrada škody ve sportu se zaměřením na sjezdové lyžování bylo cestou velmi zajímavou, potýkající se s nedostatkem odborné literatury a soudních rozhodnutí. Závěry práce se rodily díky aplikaci obecných institutů odpovědnosti a náhrady škody na situace vyskytující se ve sportu, zejména ve sjezdovém lyžování.

Príslušné právní ustanovení, které upravují odpovědnost a náhradu škody ve sportu, nacházíme v Občanském zákoníku. Ustanovení se netýkají přímo odpovědnosti a náhrady škody ve sportu, ale upravují obecné instituty, které jsou použitelné i ve sportu.

Výsledkem zkoumání matérie práce bylo zjištěno, že jedním z nejpodstatnějších ustanovení pro odpovědnost a náhradu škody ve sportu je ustanovení § 415 Občanského zákoníku, díky němuž je stanovena povinnost k předcházení škodám.

Velmi významná je i rozhodnutí soudu, která stanovilo, že je třeba se při sjezdovém lyžování řídit pravidly FIS a jejich porušení je porušením ustanovení § 415 Občanského zákoníku, když jeho porušení je jednou z podmínek pro vznik odpovědnosti. Podstatné je si uvědomit, že upozorňující tabule, vyznačení sjezdovky, pokyny Horské služby, jsou zde také proto, aby zabránily vzniku škod a jejich porušení či nedodržení je porušením generální prevenční povinnosti. Stejně významné je rozhodnutí, že lyžařský vlek je dopravním prostředkem, což zakládá speciální režim odpovědnosti jeho provozovatele.

Po zkoumání problematiky vztahující se k této práci, lze konstatovat, že nenacházím mezery, které by současná právní úprava neošetřila. Pokud nastane situace při sportu, která zakládá odpovědnost a povinnost k náhradě

škody ve sportu, dle současné právní úpravy můžeme bez problémů postupovat a dosáhnout adekvátního a správného řešení.

Uvádím, že právní úprava je dostatečná, ale jak vyplynulo z odpovědí z dotazníků, většina lyžařů by nevěděla, jak má situaci odpovědnosti a náhrady škody řešit. Mezi laickou veřejností panuje povědomí, že odpovědnost a náhrada škody při sportu se řídí speciální úpravou a řešení bývají složité a někdy až neřešitelné.

Situace vznikla díky tomu, že v horském prostředí se právní situace neřeší stejně jako ve městech. Není zachováván potřebný postup, nezajistí se důkazy, většina situací proběhne a je řešena intuitivně bez ohledu na konečný výsledek potřebný pro řízení o náhradu škody.

Pokud by si lidé odmysleli horské prostředí, mohly by se nastalé situace odpovědnosti a náhrady škody ve sportu řešit bez problémů dle Občanského zákoníku.

Stále ovšem cítíme, že horské prostředí má své výjimečné dopady na právní případy, kdy do práva vnáší více morálních prvků, principu fair play a snahy řešit záležitosti cestou smírnou, s co nejméně právním zásahem.

Projevuje se zde idea sportu. Situace, kdy ovšem k odpovědnosti a náhradě škody ve sportu dochází, nastávají a nelze jich jen díky ideálu sportu zprostit. Bylo by nespravedlivé, těžce poškozené osobě nestanovit nárok na náhradu škody, protože škoda by jí vznikla na horách a „tam se takové věci neřeší“, či vše že by vyřešila pojišťovna nebo vlastní náklady poškozené.

Nejsem zastáncem stavu, že při sportu budeme muset přemýšlet, kdy a jak sport provádět, abychom neporušili předpisy, ale domnívám se, že možnost větší osvěty mezi lyžařskou veřejností by byla přínosná.

V druhé části práce bylo uvedeno, že v České republice neexistuje zákon, který by se zabýval komplexní úpravou sportu. V současnosti sportovní utkání, zápasy a závody probíhají bez většího zásahu státní moci a situace se většinou jeví je bezproblémová. Jediné oblasti sportu, které volají po větším státním zásahu jsou oblasti financí, přestupu hráčů, sponzorství a

dopingu. Takové oblasti jsou ale spíše ve sportu okrajové, když samotná podstata je ve výkonu sportu jako takového bez činností, které se na něj vážou.

Ojedinele se objevují návrhy, že by určitá situace ve sportu nebo se sportem související měla být právně regulována. V souvislosti s výtržnictvím fanoušků při fotbalovém utkání bylo navrhováno, aby na stadionech vznikly speciální soudy pro tyto situace. Při sjezdovém lyžování bylo navrhováno, aby byla omezena rychlost lyžařů.

Jedná se pouze o jednotlivé situace. Potřeba úpravy sportu jednotným zákonem není, stejně jako není potřeba regulovat zákonem sjezdové lyžování.

Úprava Občanského zákoníku a rozhodovací praxe soudů je pro sjezdové lyžování dostatečná.

Pro větší právní jistotu lyžařů by bylo dobré vydat praktickou příručku obsahující jeho práva a povinnosti. Díky této příručce by bylo lyžaři jasně a přehledně sděleno, jak se má na sjezdovce chovat, jaké má práva a povinnosti. Při dodržení svých povinností by lyžař neměl způsobit škodu a pokud přece, nebyl by za ni odpovědný. Příručka by měla sloužit k tomu, aby pravidla FIS nebyla pouze pojmem, ale aby jejich obsah byl lyžařům znám, chránil je i ostatní. Návrh příručky pro lyžaře uvádím v příloze č. 2.

Závěrem lze shrnout, že pro oblast sjezdového lyžování jak v České republice, tak v Rakousku, mají velký význam pravidla FIS a pokyny osob oprávněných pokyny na sjezdových tratích či mimo ně udělovat. Sport s sebou vždy nese určitou míru rizika, o kterém se osoba sport provozující musí rozhodnout zda jej chce nést či nikoliv a s ohledem na toto rozhodnutí sport provozovat. Míra rizika znamená, že mohou nastat situace, kdy dojde ke škodě, ale škoda nebude hrazena, neboť zde, ač by se situace jevila jinak, odpovědnost nenastala díky specifikám sportu, kterým je i jeho riziko.

Předcházení škodám a dodržování patřičných předpisů a pokynů velmi úzce souvisí s generální prevenční povinností. Pokud si v případech řešení odpovědnosti a náhrady ve škody ve sportu budeme klást otázku, zda

generální prevenční povinnost byla porušena, na většinu situací nalezneme odpověď týkající se nastalé odpovědnosti nebo povinnosti k náhradě škody.

Srovnáním české a rakouské právní úpravy předmětných institutů bylo zjištěno, že příslušná právní ustanovení jsou ve zkoumaných právních úpravách velmi podobná a pokud se jejich úprava liší v jednotlivých ustanoveních, tak výsledek bývá hodně podobný, tedy že ke stejnému cíli vedou dvě různé právní cesty.

10 Resumé

The work deals with the question of liability and compensation for damage in sport, especially in skiing. The aim of the work is to introduce comprehensive summary of rights and duties of skier or snowboarder on and outside the ski slope and throw light on the matter of liability and compensation for damage in the field of sport.

The work is divided into eight parts. Single parts deal with the following question: liability and compensation for damage in Czech law; relationship of sport and law, historical background of law in the field of sport; liability and compensation for damage in Austrian law and introduction of practical examples; comparison of the legal institute of liability and compensation for damage in Czech and Austrian law and contemporary questions related to liability and compensation for damage in the field of sport, especially in skiing. The articulation of the work is designed so that the understanding of essentials of each part of the work enables to draw conclusions substantial for this work and respond to the questions related to recourse of liability and compensation for damage in sport. The comparison with corresponding Austrian law seems to be desirable especially at the time of development of European Union when non-confrontation of examined institutes with different legal regulation would be unsatisfactory.

Examination of the matter in question leads to the conclusion that in both, Czech and Austrian law, provisions of law which would be created directly for the field of sport, do not exist. While dealing with sport related legal situations the general institutes of liability and compensation for damage shall be used. **The most important provision of the Czech law that should be applied in cases of damage arisen in sport is the general principle included in section 415 of the Civil Code, providing that “Everybody is obliged to behave in such a way that no damage (injury) to health, property, nature and the environment occurs.”** To avoid the breach of above mentioned provision and to eliminate the liability and compensation for damage in sport, the damage shall be prevented. Prevention of damage in the field of sport means not only to obey the general duty of prevention but also the rules set by FIS and instructions of authorised persons.

Important for this work is also the practice of the courts. Because of lack of special literature the conclusions of this work often result from the relevant judicial decisions dealing with the question of liability and compensation in sport.

The work helps to understand the question of liability and compensation for damage arisen in sport, namely in skiing and introduces relevant judicial decisions with practical examples and recommendations with the view of increasing legal consciousness in the field of sport.

11 Seznam použité literatury

- Bičovský, J., Holub, M. Náhrada škody podle občanského, obchodního, pracovního a správního práva. Praha: Linde, 1997
- Boguszak, J., Čapek, J., Gerloch, A. Teorie práva. Praha: ASPI, 2004
- O. Šik. Ekonomika, zájmy, politika. Praha: NPL, 1962
- Doralt, P., Nowotny, Ch., Schauer, M. Bürgerliches Recht. Wien: Service Fachverlag an der Wirtschaftsuniversität, 2001

- Fiala, J. a kol. Občanské právo hmotné. Brno: Masarykova univerzita, 2002
- Gschnitzer, F., Barta, H., Eccher, B. Österreichisches Schuldrecht, Wien: Springer-Verlag, 1988
- Harrer, F. Schadenersatzrecht. Wien: Orac, 1999
- Holub, M., Fiala, J., Bičovský J. Občanský zákoník: poznámkové vydání s judikaturou a novou literaturou. Praha: Linde, 2003
- Holub, M., Bičovský, J., Pokorný, M., Hochman, J., Kobliha, I., Ondruš, R. Odpovědnost za škodu v právu občanském, pracovním, obchodním a správním. Praha: Linde, 2005
- Horrow, R. The Legal Perspective: Interaction between Private Lawmaking and the Civil and Criminal Law, Arena Review, 1981
- Jehlička, O., Švestka, J., Škárová, M. Občanský zákoník. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2004
- Knapp, V. Filosofické problémy socialistického práva. Praha: Academia, 1967¹ Švestka, J. Odpovědnost za škodu podle občanského zákoníku. Praha: Academia, 1996
- Knappová, M. Povinnost a odpovědnost v občanském právu. Praha: Eurolex Bohemia, 2003
- Knappová, M. Odpovědnost za porušení povinností z hospodářských smluv. Právník, 1957, č. 3, s. 205
- Knappová, M., Švestka, J. Prevence škod v občanském právu. Praha: ASPI, 2002
- Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné. Praha: ASPI, 2005
- Korecká, V., Fiala, J., Občanské právo hmotné. Brno: Doplněk, 1993
- Koziol, H., Welser, R. Grundriß des bürgerlichen Rechts. Allgemeiner Teil und Schuldrecht. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1971
- Koziol, H., Welser, R. Bürgerliches Recht. Schuldrecht Allgemeiner Teil, Schuldrecht Besonderer Teil, Erbrecht/auf Grundlage der von

- Helmut Koziol und Rudolf Welser bearbeitet von Rudolf Welser. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2006
- Králík M. K právní odpovědnosti lyžařů za úrazy na lyžařských svazích. Bulletin advokacie, 2006, č. 11-12
 - Krčmář, J. Právo obligační. Praha: Spolek čsl. právníků Všechno, 1929
 - Průcha, P. Veřejná správa a samospráva. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2004
 - Prusák, J. Vzťah medzi športovým pravidlom a pravidlom socialistického spolužitia a kritické stanovisko ke športovému právu. Právny Obzor, 1984
 - Prusák, J., Šport a právo. Bratislava: Šport, slovenské telovýchovné vydavateľstvo, 1984
 - Sakáčová, Z., Šport a právo. International Scientific Conference „Sport and Quality of Life“, Brno: 11.11.2005
 - Stiffler, H.K. Schweizerisches Skirecht. Dereudigen, 1978
 - Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2006
 - Taranda, P., Kobík, J. Vznik škody. Praha: ASPI, 2006
 - Woodhouse, C. Some Reflektions, sport and the Journal. The Lawyer in Sport, 1996, č. 14
 - Yasser, R. a kol. Sports Law, Cases and Materials. Cincinnati: Anderson, 1994, Agozimo, B, Football and the Civilising Process: Penal Discourse and Ethic of Collective Responsibility in Sports Law, International Journal of the sociology of Law, 1996, č. 24

Webové stránky nejbližší související s tématem rigorózní práce:

<http://www.fis-ski.com/>

<http://www.czech-ski.cz/>

<http://www.horskasluzba.cz/>

Příloha č. 1

Obr. č. 1

Sjezdová dráha je vyznačena červeným terčem. Červený terč nese označení stupně obtížnosti sjezdovky a její číslo. Nejlehčí sjezdovky jsou označeny zelenou barvou, těžší modrou, červenou a nejtěžší barvou černou. Tímto se signalizuje lyžaři, kde může jezdit a kam již nesmí. (Schladming, Rakousko, 2007)

Obr. č. 2

Tyto pravidla byla vyvěšena u stanice lanovky, kterou se sjíždělo z lyžařského areálu dolů. Lyžař si jich mohl všimnout až při jeho zakončení lyžování, když lyžařské středisko opouštěl. Pravidla byla naprosto nevýrazná, neupozorňovala na svou důležitost a byla pouze v německém jazyce, navíc za sklem, které bylo částečně zamlženo. (Schladming, Rakousko, 2007)

Obr. č. 3

Na tomto obrázku jsou vidět sítě, které mají ochránit lyžaře na nebezpečných úsecích, aby se nedostali mimo sjezdovou dráhu. Dráhy jsou většinou umístěny tam, kde při opuštění sjezdové dráhy hrozí pád z velké výšky, pád na osoby stojící pod sjezdovkou apod.

Obr. č. 4

Ukázka nového sportu nazývaného „B.A.S.E. jump“.

Obr. č. 5

Ukázka nového sportu nazývaného „Ski B.A.S.E. jump“.

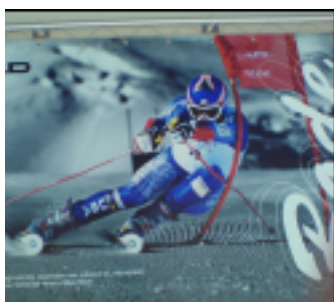
Obr. č. 6

Mapa Lyžařského střediska LA NORMA ve Francii. Na mapě jsou vyznačeny sjezdové tratě, po kterých se lyžaři smí pohybovat. Mimo tyto vyznačené tratě je zakázáno se pohybovat. Barvy označených tratí odpovídají značení barevnými terči, jak je uvedeno u Obr. č. 1.

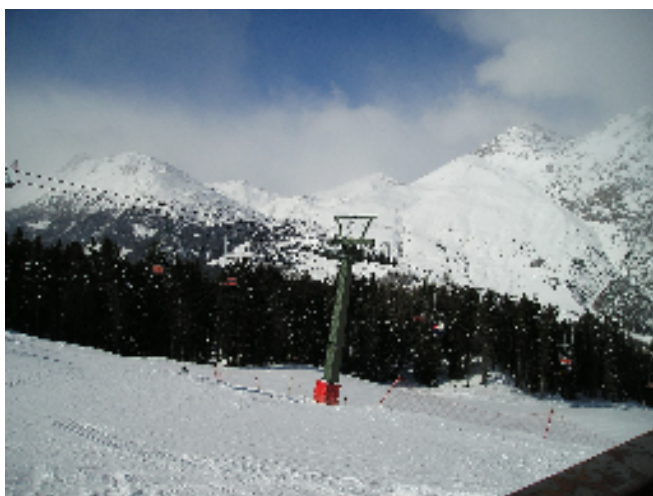
Obr. č. 7

Při moderních sportech se dodržování generální prevenční povinnosti stává velmi obtížným.

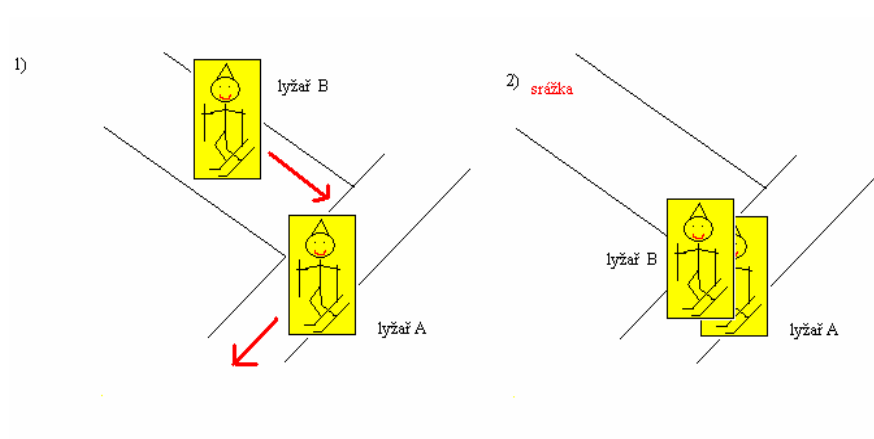
Obr. č. 8

Ukázka carvingového oblouku.

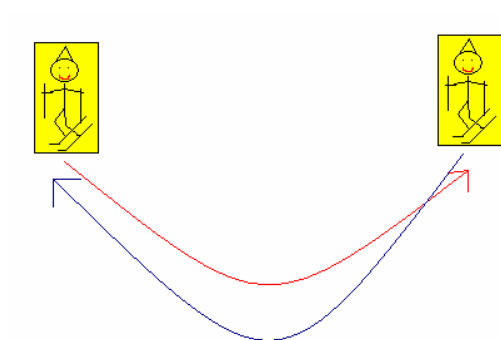
Obr. č. 9

Opatření zmírňující úraz lyžaře při srážce se sloupem umístěným na lyžařské sjezdovce.

Obr. č. 10

Výklad k textové části

Obr. č. 11

Výklad k textové části

SOUTĚŽNÍ ŘÁD

1. Úvodní ustanovení

1.1 Tyto pravidla rychlostního lyžování (dále jen „pravidla“) jsou vydávána za účelem úpravy a uspořádání lyžařských závodů rychlostního lyžování v České republice a pro hodnocení výkonů v nich dosažených.

1.2 Tyto pravidla jsou vydávána v souvislosti s Pravidly lyžařských závodů vydaných Svazem lyžařů České republiky ze dne 1.12.2004 v jejich platném znění. Tak, kde tyto pravidla určitou oblast týkající se rychlostního lyžování neupravují, použije se úprava dle výše uvedených Pravidel lyžařských závodů.

2. Organizace závodů

2.1 Organizace závodu se shoduje s organizací závodu uvedenou v čl. 600 a násl. Pravidel lyžařských závodů vydaných Svazem lyžařů České republiky. V případě, že by nebylo možné pro závod zajistit veškeré zde uvedené osoby, je pořadatel závodu oprávněn rozhodnout, že závod se může konat za nepřítomnosti osob v těchto člancích uvedených. Toto ustanovení se nevztahuje na závody FIS.

2.2 Práva a povinnosti těch, kteří se na základě rozhodnutí pořadatele nebudou závodů účastnit, přecházejí na pořadatele a nebo na osobu pořadatelem určenou. O takovémto rozhodnutí pořadatele a o přechodu příslušných práv a povinností na určitou osobu bude pořízen zápis. Tyto zápisy musejí být řádně uschovány v archivu komise po dobu nejméně 3 roky od data konání závodu.

2.3 Pořadatel je oprávněn rozhodnout o odchylkách každého jednotlivého závodu od čl. 600 – 604 (včetně) Pravidel lyžařských závodů vydaných Svazem lyžařů České republiky. O takovémto rozhodnutí pořadatele bude pořízen zápis. Tyto zápisy musejí být řádně uschovány v archivu komise po dobu nejméně 3 roky od data konání závodu.

3. Technická data

3.1 Závodní dráhy pro muže a pro ženy jsou stejné s možným rozdílem v umístění startovací pozice.

Závodní dráha se skládá z následujících úseků:

- startovací pozice
- rozjezdová zóna

- měřená zóna
- dojezdová zóna

Inspektor, pověřený homologací, má oprávnění rozhodnout v každém konkrétním případě, že rozměry zde uvedené jsou pro daný závod nedostatečné, a tedy že rozměry dráhy musí být pro daný závod větší či naopak že mohou být menší.

Trať musí mít co nejrovnější celistvý povrch.

3.2 Startovací pozice je umístěna v horní části závodní dráhy. Hranice startovací pozice musí být vytyčena dvěma body vzdálenými od sebe alespoň jeden metr. Pomyslná spojnice těchto bodů tvoří startovací čáru. Umístění startovací pozice se může na základě rozhodnutí porotce a nebo osoby jím určené měnit z důvodu silného větru, špatné viditelnosti, poškození tratě nebo přizpůsobení rychlosti závodní dráhy.

V prvním kole závodu nesmí být startovací pozice umístěna tak vysoko, aby v závodě bylo dosaženo vyšší rychlosti než 150 km/h.

3.3 Rozjezdová zóna začíná hranicí tvořenou startovací pozicí a končí hranicí tvořenou začátkem měřené zóny. Rozměry rozjezdové zóny musí být nejméně následující:

šířka 1 m

délka 3 m

3.4 Měřená zóna začíná hranicí tvořenou koncem rozjezdové zóny a končí hranicí tvořenou začátkem dojezdové zóny. Rozměry měřené zóny musí být nejméně následující:

šířka 15 m

délka 30 m

3.5 Dojezdová zóna začíná hranicí tvořenou koncem měřené zóny. Rozměry dojezdové zóny musí být nejméně následující:

při závodech do 150 km

šířka 20 m

délka 150 m

při závodech do 180 km

šířka 25 m

délka 200 m

4. Traťové značení

4.1 Závodní dráha musí být označena podél obou stran prostřednictvím praporků. Rozměr praporku musí být nejméně 20 x 15 cm. Délka nosiče praporku, kterým praporek bude upevněn, musí být nejméně 30 cm a musí být vyroben z plastu či dřeva.

4.2 Startovací pozice - označení dvou bodů - musí být označena dvěma praporky modré barvy.

4.3 Rozjezdová zóna musí být označena zelenými praporky. Rozestupy praporků mohou být maximálně 3 m.

4.4 Měřená zóna musí být označena červenými praporky. Rozestupy praporků mohou být maximálně 1 m.

Konec úseku měřené zóny musí být označen červenou čarou (tvořenou obarveným sněhem) napříč závodní tratě. Šířka čáry je minimálně 10 cm.

4.5 Dojezdová zóna musí být označena zelenými praporky. Rozestupy praporků mohou být maximálně 3 m. Konec prvních 100 m úseku dojezdové zóny musí být označen zelenou čarou (tvořenou obarveným sněhem) napříč závodní tratě. Šířka čáry je minimálně 10 cm.

5. Bezpečnostní pásma

5.1 Podél celé závodní tratě musí být umístěny bezpečnostní pásma. Bezpečnostním pásmem se rozumí prostor, který začíná hranicí závodní tratě a dále pokračuje směrem dále od závodní tratě. Šířka bezpečnostního pásma musí být nejméně následující:

U startovací pozice – 1 m

U rojezdové zóny – 1 m

U měřené zóny pro závody s maximální rychlostí do 150 km/hod – 2 m

U měřené zóny pro závody s maximální rychlostí nad 150 km/hod – 5 m

U dojezdové zóny pro závody s maximální rychlostí do 150 km/hod – 2 m

U dojezdové zóny pro závody s maximální rychlostí nad 150 km/hod – 5 m

Inspektor, pověřený homologací, má oprávnění rozhodnout v každém konkrétním případě, že rozměry zde uvedené jsou pro daný závod nedostatečné, a tedy že rozměry dráhy musí být pro daný závod větší či naopak že mohou být menší.

5.2 Závodní dráha musí mít zátarasy na své vnější straně v oblasti měřené a dojezdové zóny po celé jejich délce. Tyto zátarasy musí být tvořeny z provázkových nebo plastových plotů, které musejí být vysoké alespoň 120 cm, Průměr jejich ok nesmí být větší než 7 cm.

5.3 Vně bezpečnostních pásem se kromě traťového značení a měřících přístrojů nesmí během závodu nic a nikdo vyskytovat. Pořadatel má oprávnění rozhodnout v každém konkrétním případě, že vně bezpečnostních pásem se může někdo nebo něco během závodu vyskytnout.

5.4 Měřící přístroje musí být umístěny na začátku a na konci měřící zóny a v oblasti bezpečnostních pásem. Měřící přístroje musí být zcela zakryty – a to buď násypem sběhu – přičemž takovéto zakrytí musí být minimálně 2 m dlouhé a nejvíce 0,5 m vysoké, nebo materiálem, který co nejvíce zmírní případný střed závodníka nebo předjezdce s tímto měřícím zařízením. Takovýto materiál musí mít nejméně tloušťku o rozměru 10 cm. Pro zvýšení bezpečnosti, veškeré podpory, které jsou nad úrovní sněhu musejí být dostatečně zeslabeny pro případ snadného odstranění při kolizi se závodníkem.

5.5 V místech hranice dojezdové zóny, toto se netýká hranice tvořené pomezím mezi dojezdovou a měřenou zónou, musí být umístěny zábrany tvořené materiálem, který co nejvíce zmírní případný střed závodníka

nebo předjezdce s těmito zábranami. Takovýto materiál musí mít nejméně tloušťku o rozměru 10 cm.

5.6 Na vnějším okraji bezpečnostního pásma musí být umístěny dobře čitelné texty za každého počasí s následujícím zněním:

„BEZPEČNOSTNÍ ZÓNA ZÁVODU RYCHLOSTNÍHO LYŽOVÁNÍ
VSTUP ZAKÁZÁN
SLČR“

Texty musí být umístěny tak, aby příchozí k bezpečnostnímu pásmu musel vidět vždy alespoň jeden takovýto text.

Startovní povel

Startér ohlásí startovní číslo závodníka. Každý závodník, který se neobjeví na startu po ohlášení jeho startovního čísla do 180 sekund, bude sankcionován. Rozhodčí na startu může omluvit zpoždění, pokud bylo podle jeho mínění způsobeno vyšší mocí. Pokud rozhodčí na startu učiní dotyčná rozhodnutí, musí ohlásit arbitrovi startovní čísla a jména závodníků, jimž nebyl kvůli opoždění start povolen nebo schválen pod podmínkou. Individuální závady na materiálu nebo osobní indispozice nejsou případy zásahu vyšší moci. Ve sporných případech povoluje rozhodčí na startu start s podmínkou.

Závodník startuje z místa startovní čáry. Při startu je závodník povinen startovat z takové pozice, aby jeho trup byl za pomyslnou čarou.

Po dostavení se závodníka na startovní čáru, vydá startér povel VPŘED (GO-PARTEZ-LOS) a závodník odstartuje do 30 s. Startér smí dát pokyn ke startu po obdržení zprávy k povolení ke startu od ředitele závodu, tehdy, kdy na závodní trati nebude jiný závodník nebo předjezdec.

Pokud by závodník během této doby z vlastního zavinění neodstartoval, je diskvalifikován.

O diskvalifikaci závodníka rozhodne startér. Závodník je povinen neprodleně opustit závodní trať.

6. Skupinové losování a startovní pořadí

6.1 Skupinové losování a startovací pořadí se bude řídit čl. 621 a násl. Pravidel lyžařských závodů vydaných Svazem lyžařů České republiky.

6.2 Kategorie rychlostního lyžování jsou:

Production muži

Classic muži

Production ženy

Classic ženy

Junioři

Juniorky

V kategorii classic závodí pouze závodníci, kterým byl přidělen FIS kód.

V kategorii production mohou závodit i závodníci bez FIS kódu.

6.3 Jednotlivé kategorie Production a Classic budou startovat samostatně.

Pokud není pořadatelem závodu určeno jinak, startují kategorie v následujícím pořadí:

Juniorky

Junioři

Production ženy

Production muži

Classic ženy

Classic muži

7. Trénink

7.1 Trénink bude uskutečněn v souladu čl. 704.2 a násl. Pravidel lyžařských závodů vydaných Svazem lyžařů České republiky, s tím, že trénink může být uskutečněn během jednoho dne. Startovní interval není stanoven, neboť bude určován startérem.

8. Předjezdci

8.1 Pořadatel je povinen dát k dispozici nejméně tři předjezdce, kteří splňují ustanovení mezinárodních lyžařských pravidel lyžařských závodů alpských disciplín SLČR tak, jako všichni závodníci.

Předjezdce je stanoven pro trénink a první oficiální kolo závodů.

Předjezdci musí mít čísla pro předjezdce.

Předjezdci musí být na takové lyžařské úrovni, aby mohli absolvovat trať závodním způsobem.

Závodníci, kteří nedokončili první kolo a nebo v něm byli sankcionováni, nesmí ve druhém kole startovat jako předjezdci.

Jury určuje předjezdce a jejich startovní pořadí. Při přerušení závodu mohou být podle potřeby vysláni noví předjezdci.

Časy, dosažené předjezdci, nesmí být zveřejňovány.

Předjezdci musí pravdivě odpovědět na případné otázky členů jury pokud jde o sněhové podmínky, viditelnost nebo vytýčení trati.

9. Členění závodu

9.1 Závod se uskuteční v jeden den a bude obsahovat 3 závodní kola.

9.2 Pokud by byl překonán světový rekord, závodníci dané kategorie závodní kolo všichni dojedou a závod bude pro kategorii, v které byl překonán světový rekord, zastaven.

Počet závodníků v jednotlivých závodních kolech se bude během závodu na základě rozhodnutí ředitele závodu snižovat a to tak, že v druhém závodním kole bude startovat nejvíce:

70% závodníků v kategorii Production muži

70% závodníků v kategorii Classic muži

70% závodníků v kategorii Production ženy

70% závodníků v kategorii Classic ženy

70% závodníků v kategorii junioři

70% závodníků v kategorii juniorky

10. Výpočet a zveřejňování výsledků

10.1 Výpočet a zveřejňování výsledků se řídí čl. 617 a násl. Pravidel lyžařských závodů vydaných Svazem lyžařů České republiky s tím, že kde se v těchto člancích hovoří o časech, bude zveřejněna i naměřená rychlost závodníka.

10.2 Vítězné pozice jsou sestaveny vždy pro každou kategorií z výsledků jednotlivých kol závodů. Vítězem se v každé kategorii stává ten, jehož dosažená rychlost za jednotlivá závodní kola je v jeho kategorii nejvyšší.

Oceňování budou první tři závodníci v každé kategorii, při Mistrovství České republiky prvních pět závodníků v každé kategorii. Forma cen bude stanovena pořadatelem závodu.

11. Závodní vybavení

11.1 Vybavení lyžaře zúčastňujícího se závodu tvoří povinné vybavení a nepovinné vybavení. Samostatný oddíl tvoří doplňky. Lyžařské vybavení se liší dle jednotlivých kategorií. Veškeré vybavení musí být v řádném stavu, musí plnit své funkce. Závodník nesmí používat jiné vybavení než povinné vybavení nebo nepovinné vybavení - spoilery. Veškeré vybavení nesmí obsahovat jakékoliv aerodynamické přídatky. Aerodynamickým přídatkem se rozumí takový přídatek, který je oddělitelný od vybavení a jakýmkoliv způsobem ovlivňuje vlastnosti vybavení.

11.2 Povinné vybavení lyžaře zúčastňujícího se závodu tvoří:

- lyže
- vázání
- lyžařské hole
- lyžařské oblečení
- lyžařské boty
- přilba
- zářivý protektor

11.3

Lyže pro kategorii Classic:

Lyže bude mít rozměr v rozmezí od 2,2 m do 2,4 m. Váha lyží (pár lyží) včetně vázání a ostatních komponentů, které budou při závodu na lyži umístěny, nesmí přesáhnout 15 kg. Lyže musí být výrobcem označeny jako lyže vhodné pro rychlostní lyžování.

Lyže pro kategorii Production:

Parametry lyží se budou řídit stanovenými parametry pro sjezdové lyžování, jak je uvedeno v souhrnu FIS pravidel – specifikace lyžařského vybavení.

11.4

Vázání pro kategorii Classic:

Vázání musí být vybaveno funkčními lyžařskými brzdami. Je zakázáno používat řemeny, ať již samostatně nebo v kombinaci s jiným brzdícím zařízením. Vázání nesmí být vyvýšeno o více jak 2 cm od samotného povrchu lyže.

Vázání pro kategorii Production:

Parametry vázání se budou řídit stanovenými parametry pro sjezdové lyžování, jak je uvedeno v souhrnu FIS pravidel – specifikace lyžařského vybavení.

11.5

Lyžařské hole pro kategorii Classic:

Lyžařská hole musí být nejméně 1 m dlouhá. Délka se zde určuje jako spojnice mezi konci lyžařské hole. Lyžařská hole musí mít ve své spodní části umístěn kroužek, přičemž jejich velikost musí být nejméně 2 cm v průměru. Rukojeť lyžařských holí se musí nacházet na konci horní části lyžařské hole. Na rukojeti nesmí být umístěny jakékoliv vyčnívající nebo ostré komponenty. Lyžařská hole nesmí obsahovat řemeny, poutka apod. Váha lyžařských holí (pár holí) včetně všech povolených komponentů, které budou při závodu na lyžařské holi umístěny, nesmí přesáhnout 2 kg.

Lyžařské hole pro kategorii Production:

Parametry lyžařských holí se budou řídit stanovenými parametry pro sjezdové lyžování, jak je uvedeno v souhrnu FIS pravidel – specifikace lyžařského vybavení.

11.6

Lyžařské oblečení pro kategorii Classic:

Lyžařský oblek bude vyroben z měkkého materiálu, který je výrobcem označen jako vhodný pro rychlostní lyžování. Pod oblekem musí mít závodník spodní prádlo nehořlavého materiálu. Spodní prádlo musí zakrývat nejméně $\frac{3}{4}$ plochy končetin. Tloušťka materiálu nechránících prvků nesmí být více jak 4,5 cm. Rukavice jsou povinnou součástí lyžařské výbavy.

Lyžařské oblečení pro kategorii Production:

Parametry lyžařského oblečení se budou řídit stanovenými parametry pro sjezdové lyžování, jak je uvedeno v souhrnu FIS pravidel – specifikace lyžařského vybavení. Pod oblekem musí mít závodník spodní prádlo nehořlavého materiálu. Spodní prádlo musí zakrývat nejméně $\frac{3}{4}$ plochy končetin. Tloušťka materiálu nechránících prvků nesmí být více jak 4,5 cm. Rukavice jsou povinnou součástí lyžařské výbavy.

11.7

Lyžařské boty pro kategorii Classic:

Všechny části lyžařských bot musí být ze stejného standardního materiálu, volně dostupného ke koupi. Lyžařské boty mohou být překryty lyžařským oblekem. Váha lyžařských bot (pár bot) včetně všech povolených komponentů, které budou při závodu na lyžařské botě umístěny, nesmí přesáhnout 6 kg.

Lyžařské boty pro kategorii Production:

Parametry lyžařských bot se budou řídit stanovenými parametry pro sjezdové lyžování, jak je uvedeno v souhrnu FIS pravidel – specifikace lyžařského vybavení.

11.8

Lyžařské přilba pro kategorii Classic:

Vnitřní část lyžařské helmy zakrývat hlavu závodníka z celé části, Lyžařská přilba musí být vybavena protektorem, který musí být připevněn podbradním řemenem. Pro zajištění řemene je zakázáno použití kovových součástí, pro zajištění musí být použity plastové součástky. Lyžařská přilba musí být vyztužena pěnou – tloušťka pěny nesmí být menší než 0,5 cm pod přirozeným tlakem. Na lyžařskou přilbu je povoleno z vnější části umístit přídatné části za účelem chránění krku a tváře závodníka, tyto přídatné části musejí být snadno oddělitelné. Přídatné části mohou být na lyžařskou přilbu připevněny pomocí snadno odlomitelných šroubů či pomocí lepidla. Používání přídatné částí nesmí být pro závodníka nebezpečné. Váha lyžařské přilby včetně všech povolených komponentů, které budou při závodu na lyžařské přilbě umístěny, nesmí přesáhnout 2 kg. Rozměr jakéhokoliv naměřeného obvodu lyžařské přilby se všemi komponenty nesmí přesáhnout 40 cm.

Lyžařské přilba pro kategorii Production:

Parametry lyžařských přileb se budou řídit stanovenými parametry pro sjezdové lyžování, jak je uvedeno v souhrnu FIS pravidel – specifikace lyžařského vybavení.

11.9

Zádový protektor pro kategorii Classic:

Zádový protektor musí splňovat podmínky pravidel FIS – závodní lyžařské vybavení. Rozměr tloušťky zádového protektoru musí být minimálně 0,3 cm. Na zádovém protektoru nesmí být umístěny jakékoliv vyčnívající nebo ostré komponenty.

Zádový protektor pro kategorii Production:

Parametry zádových protektorů se budou řídit stanovenými parametry pro sjezdové lyžování, jak je uvedeno v souhrnu FIS pravidel – specifikace lyžařského vybavení.

11.10 Spoilery

Spoilery mohou používat pouze závodníci kategorie Classic. Závodníci mohou použít spoilery umístěné pod lyžařským oblečením. Spoiler může být umístěn pouze na zadní části dolních končetin. Váha spoilerů (pár spoilerů), nesmí přesáhnout 2 kg. Spoiler musí být sestrojen z pružného materiálu a nesmí omezovat či zamezit funkčnosti lyžařského vázání. Spoiler musí být sestrojen tak, aby v případě jeho rozbití nedošlo ke zranění závodníka. Maximální tloušťka spoileru, měřená od přední části holení kosti paralelně se zemí nesmí přesahovat rozměr 30 cm.

11.11 Doplnky

Veškeré doplňky - zejména kovové řemeny, hodinky, řetízky, velké náušnice apod. - jsou přísně zakázány.

Rovněž je zakázáno použití dioptrické brýlí s kovovými obroučkami a jiné typy brýlí, které by mohly závodníka zranit.

11.12 Kontrola závodního vybavení a doplňků

Na každém závodě bude v místě dojezdové zóny po absolvování tréninku nebo kola závodu vybrán alespoň jeden závodník nebo předjezdec, kteří budou zkontrolováni ohledně skutečnosti, zda jejich vybavení splňuje příslušná stanovená kritéria a zda nepoužívají zakázané závodní vybavení či doplňky. Ten závodník nebo předjezdec, který kontrolu odmítne, bude klasifikován jako účastník závodu s nevyhovujícím lyžařským vybavením. Tento závodník bude diskvalifikován.

12. Technické zařízení

12.1 Technické zařízení bude použito dle čl. 611 a násl. Pravidel lyžařských závodů vydaných Svazem lyžařů České republiky s tím, že měřící zařízení bude umístěno na začátku a na konci měřené zóny.

13. Prohlášení závodníka o seznámení se s Pravidly rychlostního lyžování

13.1 Každý závodník nebo předjezdec musí před tím, než se zúčastní závodu rychlostního lyžování nebo tréninku, podepsat Prohlášení závodníka o seznámení se s Pravidly rychlostního lyžování. Tyto prohlášení musejí být řádně uschovány v archivu komise po dobu nejméně 1 roku. Svým podpisem závodník nebo předjezdec stvrzuje, že se s Pravidly seznámil, zcela jim porozuměl a dodržuje se je zavazovat. Pokud by ze strany závodníka došlo k porušení těchto pravidel a v důsledku tohoto by vznikla škoda, závodník nebo předjezdec za ni odpovídá.

Prohlášení závodníka o seznámení se s Pravidly rychlostního lyžování tvoří nedílnou součást těchto Pravidel.

V Praze dne 12.12.2007

Zpracoval: Mgr. Kateřina Šindlerová

DOTAZNÍK

Vážení,

tento dotazník byl vytvořen z důvodu výzkumu, který se zabývá oblastí povinností lyžaře a souvisejících důsledků a jehož výsledky budou použity ke statistickým účelům do rigorózní práce.

Děkuji Vám za skutečnost, že se tímto dotazníkem zabýváte, že jste jej vzali do ruky a že s ním hodláte ztratit 10 minut svého času. Věřte, že tento čas, který mu věnujete, je pro mě velmi důležitý.

Dotazníky jsou naprosto anonymní. Pokud byste ovšem byli ochotni uvést na sebe spojení, abych se Vás v budoucnu k dané problematice dále mohla kontaktovat, budu velmi ráda.

Ještě jednou děkuji.

Vaše odpovědi prosím zasílejte na emailovou adresu:

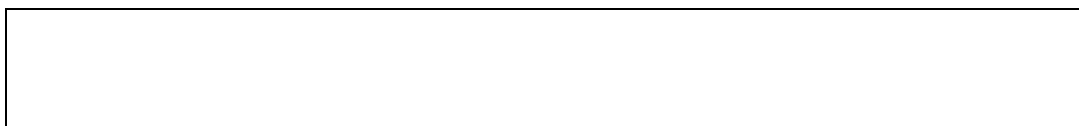
skiislife@seznam.cz

S pozdravem

Kateřina Šindlerová

Vaše jméno:
Tel. spojení:
E-mail:
Zaměstnání:
Vztah ke sjezdovému lyžování (např. vlekař, aktivní lyžař apod.):
1)Myslíte si, že závodní sjezdové lyžování se řídí právními předpisy? Pokud ano, jakými:
2)Myslíte si, že rekreační sjezdové lyžování se řídí právními předpisy? Pokud ano, jakými:

3)Můžete říct, co jsou pravidla FIS a vyjmenovat je?
4)Uvítali byste na sjezdovce více omezení? Jakých?
5)Uvítali byste na sjezdovce více volnosti? Pokud ano, v čem by měla spočívat?
6)Stala se Vám na sjezdovce nějaká škoda? Pokud ano, jaká? Jak jste situaci řešili?
7)Pokud se Vám na sjezdovce stala škoda a řešili jste ji, řešili jste ji stejným způsobem, jakým byste danou situaci řešili ve městě? Pokud ne, proč? Co jste řešili jinak?
8)Lyžujete opatrněji v zahraničí? Pokud ano, proč?
9)Co si myslíte o lyžování mimo vyznačené tratě?
10) Jaký je Váš postoj k alkoholu na sjezdovce?

Praktická příručka pro rekreačního lyžaře	
Lyžař je povinen:	Dodržovat pravidla FIS: 11) Každý lyžař se musí chovat tak, aby nikoho neohrozil nebo nepoškodil 12) Každý lyžař musí jet na dohled; musí svou rychlost a způsob jízdy přizpůsobit svým schopnostem a terénním, sněhovým a povětrnostním podmínkám, jakož i hustotě provozu 13) Lyžař přijíždějící zezadu musí svou jízdní stopu zvolit tak, aby neohrozil lyžaře jedoucího před ním 14) Předjíždět se smí seshora nebo zdola, zprava nebo zleva, ale vždy jen s odstupem, který předjížděnému lyžaři nechá dostatečný prostor pro jeho pohyb 15) Každý lyžař, který chce vjet na lyžařskou dráhu nebo se po zastávce znovu rozjet, se musí pohledem nahoru a dolů přesvědčit, že tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo ostatní 16) Každý lyžař se musí vyvarovat toho, aby se bez nutnosti zastavoval na úzkých nebo nepřehledných místech; lyžař, který upadl, musí takové místo uvolnit tak rychle, jak je to možné 17) Lyžař, který stoupá nahoru nebo sestupuje, musí použít okraj prostoru 18) Každý lyžař musí dbát značení a signalizace 19) Při nehodě je každý lyžař povinen poskytnout pomoc 20) Každý lyžař, lhostejno, zda je svědek a nebo účastník, lhostejno, zda za nehodu odpovídá nebo ne, musí v případě nehody uvést své osobní údaje.
	Dodržovat ustanovení § 415 zákona č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník:

	Každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí.
	Dodržovat pokyny Horské služby
	Dodržovat pokyny Provozovatele vleků a lanovek
V případě zranění vyžadujícího odborné ošetření:	Přivolat Horskou službu/Záchranou službu/popř. Policii (nejrychlejší bývá kontaktovat obsluhu vleků, která vše potřebné zařídí)
	Kontakt Záchraná služba:
	Kontakt Horská služba:
	Kontakt Policie:
Praktické informace:	<ul style="list-style-type: none"> - odkládat si lyže pouze tam, kde je k tomu určené místo. V případě ztráty je možné požadovat škodu, i kdyby lyže byly ukradeny ze stojanu před restaurací na místě nezabezpečeném a nehlídaném - v případě škody opatřit důkazy, zjistit příslušnou identifikaci, popř. zavolat policii - alkohol vylučuje v mnohých případech pojistné plnění pojišťoven
Poznámky:	

Klíčová slova:

Odpovědnost – Liability

Náhrada škody – Compensation of Damages